

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Songül BAŞKAYA

6360 SAYILI YASANIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN İÇMESUYU
HİZMETLERİNE ETKİSİ: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Songül BAŞKAYA

6360 SAYILI YASANIN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN İÇMESUYU
HİZMETLERİNE ETKİSİ: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Danışman

Öğr. Gör. Dr. Bilgi KÜÇÜKCAN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Songül BAŞKAYA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : (İmza)

Üye (Danışmanı) : Öğr. Gör. Dr. Bilgi KÜÇÜKCAN (İmza)

Üye : (İmza)

Tez Başlığı: 6360 Sayılı Yasanın Büyükşehir Belediyelerinin İçmesuyu Hizmetlerine
Etkisi: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :/....../2019

Mezuniyet Tarihi : 07/11/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “6360 Sayılı Yasanın Büyükşehir Belediyelerinin İçmesuyu Hizmetlerine Etkisi: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Songül BAŞKAYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Songül BAŞKAYA
Öğrenci Numarası	20108504309
Enstitü Ana Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Öğr. Gör. Dr. Bilgi KÜÇÜKCAN
Tez Başlığı	6360 Sayılı Yasanın Büyükşehir Belediyelerinin İçmesuyu Hizmetlerine Etkisi: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği
Turnitin Ödev Numarası	1202040942

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 95 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 28/10/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil % 14'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

30/10/2019

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Öğr. Gör. Dr. Bilgi KÜÇÜKCAN

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR.....	x
GİRİŞ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE İÇMESUYU HİZMETİ

1.1. Bir Kamu Hizmeti Olarak İçmesuyu	3
1.2. 6360 Sayılı Yasa Öncesinde Büyükşehirlerde İçmesuyu Hizmeti	5
1.2.1. Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçerisinde İçmesuyu Hizmeti Veren Yerel Yönetim Birimleri	5
1.2.1.1. İl Özel İdaresi.....	5
1.2.1.2. Büyükşehir Belediyeleri	7
1.2.1.2.1.Büyükşehir Belediyelerinin Tarihçesi	7
1.2.1.2.2.Büyükşehir Belediyelerinde İçmesuyu Hizmeti	11
1.2.2. Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçinde İçmesuyu Hizmeti Veren Merkezi İdare Birimleri	14
1.2.2.1. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) Kapsamında Su Hizmetleri	14
1.2.2.2. Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi (BELDES) Kapsamında Su Hizmetleri.....	15
1.2.2.3. Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP) Kapsamında Su Hizmetleri ..	16
1.3. 6360 Sayılı Yasa Sonrası Büyükşehir Belediyelerinde İçmesuyu Hizmetlerinde Yaşanan Dönüşüm	16
1.3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Yetki ve Sorumluluklarında Yaşanan Değişim	17
1.3.2. Büyükşehir Belediyelerinin Organlarında Yaşanan Değişim.....	18
1.3.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi.....	19
1.3.2.2. Belediye Encümeni	20
1.3.2.3. Büyükşehir Belediye Başkanı	21
1.3.3. Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Yapısında Yaşanan Değişim	21

1.3.4.	Büyükşehir Belediye Personel Yapısında Yaşanan Değişim	22
1.3.4.1.	Büyükşehir Belediyesi Personel Sayısı.....	23
1.3.4.2.	Büyükşehir Belediyesi Personel Harcaması	23
1.3.4.3.	Büyükşehir Belediyesi Mal ve Hizmet Alımları.....	24
1.3.5.	Büyükşehir Belediyesi Mali Yapısı.....	25
1.3.5.1.	Büyükşehir Belediyelerinin Genel Bütçe Payları	25
1.3.5.2.	Büyükşehir Belediyeleri Kişi Başı Payları	26

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ORTAYA ÇIKAN DÖNÜŞÜM

2.1.	Korykos'tan Büyükşehir Antalya'ya	28
2.1.1.	Büyükşehir'den 'Bütünşehir' Antalya'ya.....	30
2.2.	Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin İçmesuyu Hizmetini Etkileyen Yapısal Faktörler	31
2.2.1.	Antalya'nın Coğrafi Durumu	32
2.2.2.	Antalya'nın Nüfusu	33
2.2.3.	Antalya'nın Ekonomik Durumu	35
2.3.	6360 Sayılı Yasanın Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde İçmesuyu Hizmetine Etkisi	37
2.3.1.	Antalya Büyükşehir Belediyesi Personel Durumu	38
2.3.2.	Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Yapısı	41
2.3.3.	Antalya Büyükşehir Belediyesi Kurumsal Yapısı	45
2.3.4.	Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi.....	46
2.3.5.	İlçelere Koordinatör Atamaları.....	47
2.3.6.	Kapatılan Belde ve Köyler	48
2.3.7.	Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB).....	52
2.3.8.	Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) ve Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME).....	53
2.3.9.	Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne Bağlı Kuruluşlar ve Şirketler.....	54
2.3.9.1.	Antalya Su ve Atıksu İdaresi (ASAT) Genel Müdürlüğü.....	54
2.3.9.1.1.	ASAT Genel Müdürlüğü'nde 6360 Sayılı Yasa Sonrası Dönüşüm	56
2.3.9.1.2.	6360 Sayılı Yasa Sonrasında İçmesuyu Hizmet Sunumu.....	57
2.3.9.1.3.	İlçelerde Yapılan İçmesuyu Yatırımları	60

2.3.9.2. Belediyenin Şirketleri	66
2.3.9.2.1.ALDAŞ AŞ ve İçmesuyu Hizmetleri.....	67
2.3.9.2.2.Antalya Hayvancılık AŞ ve İçmesuyu Hizmetleri.....	67
SONUÇ	68
KAYNAKÇA.....	72
EK 1- 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE SU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU	77
EK 2- 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YATIRIMLARI İLE İLGİLİ YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU	79
ÖZGEÇMİŞ	80

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Yıllar İtibariyle İl Sayısı.....	5
Tablo 1.2 Türkiye’de İl Bazında Su Envanteri.....	6
Tablo 1.3 Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Kanunları ve Yılları.....	10
Tablo 1.4 Mahalli İdare Paylarının Dağılımı (2018).....	26
Tablo 2.1 Yıllar İtibariyle Antalya Nüfusu	34
Tablo 2.2 Yıllar ve Giriş Noktaları İtibariyle Türkiye’ye Gelen Ziyaretçi Sayıları.....	35
Tablo 2.3 2014-2016 Personel Sayısı	39
Tablo 2.4 2014-2016 Yılları Arasında Personelin Statü Dağılımı	40
Tablo 2.5 Hizmet Alımı Yöntemi İle Çalıştırılan Personel Sayısı	40
Tablo 2.6 2006-2009 Yılları Gelir Tablosu	42
Tablo 2.7 2009-2019 Yılları Gelir-Gider ve Borçlanma Tablosu	44
Tablo 2.8 Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde ve Köyler	49
Tablo 2.9 2014 Yılı Abonelerinin İlçe ve Orman Köyleri Çerçevesinde Dağılımı.....	55
Tablo 2.10 Yıllara Göre İçmesuyu Yatırımları ve Maliyeti	61

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 2.1 2009 Yılı Personel Sayısı	38
Grafik 2.2 2014 Yılı Personel Sayısı	39
Grafik 2.3 2009'dan 2019'a Meclis Üyesi Sayısı	47

KISALTMALAR LİSTESİ

ABB	Antalya Büyükşehir Belediyesi
ASAT	Antalya Su ve Atıksu İdaresi
AŞ	Anonim Şirket
AYKOME	Alt Yapı Koordinasyon Merkezi
BBK	Büyükşehir Belediye Kanunu
BELDES	Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi
BK	Belediye Kanunu
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
DSİ	Devlet Su İşleri
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kilometre
KÖYDES	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
Mad.	Madde
RG	Resmi Gazete
SCADA	Supervisory Control and Data Acquisition
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SUKAP	Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi
SUKİ	Su ve Kanalizasyon İdareleri
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UKOME	Ulaşım Koordinasyon Merkezi
YİKOB	Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

ÖZET

Türk kamu yönetiminde 2000’li yıllardan itibaren yapılan bir dizi reformla belediyeler görev, yetki ve sorumluluk bakımından pek çok dönüşüm yaşamıştır. Türkiye’de kent yönetim sistematüğini ve yerel seçim sistemini değıştiren en önemli düzenlemelerden biri “6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile gerçekleşmiştir. Bu düzenleme sonrasında büyükşehirlerin sayısı arttırılmış, yönetim alanları il mülki sınırına kadar genişletilmiş, büyükşehir olan illerde il özel idareleri kaldırılmıştır. Yerel seçim sistemi de farklılaşmış, büyükşehir olan illerde seçmenlerin tamamının büyükşehir için oy kullanmaları sağlanmıştır.

Bu alışmada Türkiye’nin en büyük illerinden olan Antalya’da büyükşehir belediyesinde 6360 sayılı yasa ile gerçekleşen dönüşüm içmesuyu hizmetleri bağlamında ele alınmıştır. Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin hizmet sunumundaki yasal değışiklikler ile birlikte yaşadığı süreç istatistikler, bütçe gerçekleşmeleri, içmusuyu hizmetleri, üst düzey belediye yetkilileri ve karar organı meclisin üyeleriyle yapılan bir dizi görüşme ışığında değerdendirilmiştir.

İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde 6360 sayılı yasanın öncesindeki içmesuyu hizmetleri konusunda yatırım yapan kurumlar ve yapılan hizmetler, il özel idareleri, belediyeler ve merkezi yönetim başlıkları altında ele alınmıştır. Merkezi yönetim ve taşra teşkilatı tarafından yürütölen Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi (BELDES) ile Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP) kısaca anlatılmıştır. Yine bu bölümde 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 6360 sayılı yasanın kıyaslaması yapılmıştır.

İkinci bölümde ise Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin kısa tarihçesi, hizmet sunumunu etkileyen yapısal faktörleri ile Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin 6360 sayılı yasa sonrasında hizmet sunumunu etkilediğı için idari yapısı, personel durumu, meclisi, bağlı şirket ve kuruluşları incelenmiştir. Hizmetin işlevselliğı açısından dönüşüm içmesuyu hizmetleri bağlamında ele alındığından bağlı kuruluş Antalya Su ve Atıksu İdaresi (ASAT) Genel Müdürlüğü ayrıntılı şekilde ele alınmış, yine su hizmetleri konusunda yatırım aşamasında olan Hayvanlık Anonim Şirketi (A.Ş.) incelenmiştir. Hizmetin işlevselliğı açısından olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyeleri, Antalya Büyükşehir Belediyesi, 6360 Sayılı Yasa, Su Hizmetleri

SUMMARY

THE IMPACT OF LAW 6360 ON THE DRINKING WATER SERVICES OF METROPOLITAN MUNICIPALITIES: ANTALYA METROPOLITAN MUNICIPALITY

Through a series of reforms in Turkish public administration since the 2000s, municipalities have undergone many transformations in terms of their duties, powers and responsibilities. urban management in Turkey systematically and one of the most important regulations that alter the local electoral system "6360 No. Municipality in Fourteen provinces and twenty Certain Laws and the Law Amending the Decree-Law with the Seven Districts Establishment" was held. Following this arrangement, the number of metropolitan cities has been increased, administrative areas have been extended to the provincial civilian border, and special provincial administrations have been abolished in the cities with metropolitan areas. The local election system has also been differentiated and all voters have been able to vote for the metropolitan cities.

In this study, Antalya is Turkey's largest metropolitan transformations that occur in municipal drinking water services from the provincial Law No. 6360 are discussed in context. The process that the Antalya Metropolitan Municipality experienced with the legal changes in service provision was evaluated in the light of a series of interviews with statistics, budget realizations, drinking water services, senior municipal authorities and the decision-making body.

In the first part of the study, which consists of two parts, the institutions and services that have been invested on drinking water services before the Law no. 6360 are discussed under the headings of special provincial administrations, municipalities and central government. The Project of Supporting the Infrastructure of Villages (KÖYDES), the Project of Supporting the Infrastructure of Municipalities (BELDES) and the Water and Sewerage Infrastructure Project (SUKAP) carried out by the central administration and provincial organizations were briefly explained. Again in this section, 5216 numbered Metropolitan Municipality Law and 6360 numbered law are compared.

In the second part, the short history of the Antalya Metropolitan Municipality, the structural factors affecting the service provision and the administrative structure, personnel status, assembly, affiliated companies and organizations of Antalya Metropolitan Municipality after the law no 6360 have been examined. Since the transformation is considered in the context of drinking water services in terms of functionality of the service,

the General Directorate of Antalya Water and Wastewater Administration (ASAT), which is an affiliate, has been dealt with in detail and the Animal Services Company (AS), which is in the investment stage in water services, has been examined. Positive and negative results have emerged in terms of the functionality of the service.

Keywords: Metropolitan Municipalities, Antalya Metropolitan Municipality, Law No. 6360, Water Services

TEŞEKKÜR

Danışmanım ve sevgili hocam Dr. Bilgi KÜÇÜKCAN'a kıymetli katkıları için, aileme destekleri ve güvenleri için çok teşekkür ederim. Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir" dediği Antalya'ya ilişkin bu çalışmamı kısa bir süre önce kaybettiğim babam Sadık HOÇANLI'ya ve kıymetli annem Meryem HOÇANLI'ya atfediyorum.

Songül BAŞKAYA

Antalya, 2019

GİRİŞ

Küreselleşmeyle birlikte dünyada kurumlar ve kavramlar yeniden yapılandırılırken devletler de yeniden yapılanmadan etkilenmiştir. Bu yeniden yapılanma sürecinden kamu hizmeti kavramı da nasibini almıştır. Ülkemizde 1980'lerden bu yana, özelleştirmeler, yabancı yatırımlar, imtiyaz, yap-işlet-devret, tahkim, rekabet, regülasyon gibi devletin ekonomideki işlevi ve yeri hakkında kamuoyu gündemini sürekli meşgul eden konuların temelinde kamu hizmeti kavramı ve bu kavramın küreselleşen yeni dünya düzenine adaptasyonu sorunu yatmıştır. (Ulusoy, 2004: 7)

Türkiye'de neoliberal politikalar 1980 sonrasında Turgut Özal döneminde uygulanmaya başlasa da Özal sonrasında merkez sağ ve sosyal demokratların koalisyonları ile geçmiştir. Hemen hemen her dönemin gündeminde olan kamu yönetimi ve yerel yönetimler reformları istikrarlı bir şekilde güçlü bir tek parti desteğiyle göreve gelen 59. Hükümet dönemiyle hayata geçmeye başlamıştır. (Günel vd., 2014: 56)

Yerel yönetimler konusunda 2000'li yıllarda *5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu (BBK)* (2004) ile başlayan reformların son dönemdeki en önemlilerinden biri de "*6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" olmuştur.

Günel vd., (2014: 56) Türkiye'nin neoliberal sistemle entegrasyonun hızlandığı 2000 sonrası dönemde reform yasalarında küresel etkilerin görüldüğünü belirtmiştir. Neoliberal sistemle entegrasyon kapsamında Türkiye'de yerel yönetimler içinde büyükşehir belediyelerini kamu hizmeti sunumunda en etkili birim haline dönüştüren düzenleme hiç şüphesiz 6360 sayılı yasa olmuştur. Yasa ile büyükşehir olan toplam 30 ilde hizmet sınırı il sınırına genişlemiş, il özel idareleri kapatılmış, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı kurulmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 Sonuçları"na göre 2 milyon 426 bin 356'lık nüfusu ile Türkiye'nin en büyük 5. ili olan Antalya'da büyükşehir belediyesinin 6360 sayılı yasa ile dönüşümünün ele alındığı bu çalışmada hizmetlerin etkinliği ve verimliliği konusu içmesuyu hizmetleri bağlamında incelenmiştir.

Birinci bölümde kamu hizmeti kavramı ile hizmetlerin etkinliği ve verimliliği kısaca verildikten sonra 6360 sayılı yasa öncesinde içmesuyu hizmetleri veren kurumlar il özel idaresi, büyükşehir belediyesi ve merkezi yönetim başlıklarında incelenmiş, merkezi yönetim başlığı altında da KÖYDES, BELDES ve Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP) ele

alınmıştır. Ardından 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 6360 sayılı yasa kıyaslaması yapılmıştır.

İkinci bölümde Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin tarihçesi özetlendikten sonra, Antalya'da hizmetlerin sunumunu etkileyen faktörler ele alınmış, 2014 sonrası idari, personel yapısı ile mali yapısı hizmet sunumunu etkilemesi sebebiyle 2014 öncesiyle kıyaslanmıştır. Kurumun faaliyet raporları ve stratejik planlarından elde edilen verilere ek olarak idareden temin edilen bilgiler ve üst düzey yöneticilerle, il genel meclisi ve belediye meclis üyeleriyle yapılan görüşmeler bu bölümde yapılan çalışmaya destek olmuştur. Hizmet sunumundaki değişim, hizmetin işlevselliği içmesuyu kapsamında ele alınmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise literatür taraması ve belediye yetkilileriyle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler yorumlanıp öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE İÇMESUYU HİZMETİ

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de büyükşehirlerde 6360 sayılı yasa öncesinde ve sonrasında hizmet sunumu içmesuyu hizmetleri bağlamında ve Antalya Büyükşehir Belediyesi örneğinde ele alınacaktır. Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunu incelemek zaman ve maliyet açısından zor olacağından ve buna ilişkin farklı çalışmalar bulunduğundan Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin içmesuyu hizmetlerindeki sunumunda 6360 sayılı yasa öncesinde ve sonrasında yaşanan dönüşüm incelenecektir.

Kamu hizmeti kavramı ile etkinlik ve verimlilik kavramları açıklandıktan sonra 6360 sayılı yasa öncesinde il genelinde içmesuyu veren kurumlar ve projeler aktarılacaktır. Bu kapsamda il özel idaresi, büyükşehir belediyesi ve dolayısıyla Su ve Kanalizasyon İdareleri (SUKİ), merkezi yönetim başlıkları altında sunulan hizmetler aktarılacaktır. İl özel idareleri büyükşehir belediyelerinin olduğu illerde 6360 sayılı yasa sonrasında varlığını kaybettiği için bu bölüm kısa değerlendirilecektir. Ancak içmesuyu hizmetlerinde il genelinde 6360 sayılı yasa ile en yetkin kurum haline dönen büyükşehir belediyeleri daha geniş yer bulacaktır. Belediyenin Türkiye’de tarihçesi verilip ardından Merkezi yönetim veya taşra teşkilatları tarafından verilen KÖYDES, BELDES ve SUKAP da değerlendirilecektir.

Literatür taraması, kurumlardan temin edilen veriler Antalya Büyükşehir Belediyesi, ASAT Genel Müdürlüğü ve kapatılan Antalya İl Özel İdaresi’nin üst düzey yönetici ve meclis üyeleri ile yapılan görüşmeler kapsamında içmesuyu hizmetleri aktarılacaktır. Daha sonra 5216 sayılı BBK ve 6360 sayılı yasanın kıyaslaması hizmet sunumu anlamında yapılacaktır.

1.1. Bir Kamu Hizmeti Olarak İçmesuyu

İdare hukukun tarihsel gelişimi için de farklı tanımlamalar olsa da modern idare hukukuna göre kamu hizmeti; kamu yararı içermesi ve özel faaliyet olarak gereği gibi sunulmasının mümkün olmaması sebebiyle, yasama organınca özel faaliyetler için söz konusu olmayacak bir ayrıcalıklar ve yükümlülükler rejimine tabi olan, denetimi de kamu otoritesi tarafından üstlenilen faaliyetlerdir. (Ulusoy, 2004: 13)

Bir faaliyetin kamu hizmeti olabilmesi için tanımlamadan da anlaşılacağı üzere kamu yararı, özel faaliyet olarak gereği gibi sunulamama ve hukuksal rejim koşullarını birlikte bulundurması gerekmektedir. (Ulusoy, 2004: 14)

Ancak şu var ki günümüzde neyin kamu hizmeti olduğu da bir tartışma konusudur. Birçok faaliyetin kamu yararı içerip içermediği ve bu anlamda kamu hizmeti olup olmadığı

tartılırsa da Türkiye’de dağıtımı, fiyatlandırılması, üretimi neredeyse yüzde 90 oranında belediye a ait kuruluşlar tarafından yapılan su hizmetleri, kamusal bir hizmettir.

Türkiye’de ‘Kamu Hizmeti Okulu’nun kurucusu ve temsilcisi olan Sıddık Sami Onar’ın da hem klasik hem de esnek olması sebebiyle güncel olarak yorumlanan tanımlamasına göre kamu hizmetinin taşınması gereken üç unsur; ortak ve karşılanmamış bir gereksinim olması, ihtiyacın süreklilik göstermesi ve tatmin edici bir şekilde giderilmediği takdirde huzursuzluk gösterilmesidir. (Çal: 2008, 28)

İçmesuyu hizmetleri bu anlamda da kamusal bir hizmettir ki içmesuyu ortak bir gereksinimdir, süreklilik arz eder ve ihtiyacın giderilmemesi halinde huzursuzluğa yol açar.

Kamu Tercihi Teorisi’ne göre kamusal mal üreten birimin kademesi ile kamu hizmet birimlerinin genişlemesi, bürokratik kademelerinin artması devletin başarısızlığını ortaya çıkarır. Başarısızlığın çözümü ise Kamu Tercihi Teorisi’ne göre ‘mali yerelleşmedir’. (Boyne, 1996: 718)

Kamu teorisi bağlamında içmesuyu hizmetinin yerel hizmet birimleri tarafından verilmesi başarılı hizmet sunumu açısından önemlidir.

Kamu hizmetinde etkinlik ve verimlilik kavramlarına gelirsek, çoğu zaman aynı anlamda kullanılsa da farklı anlamlarda olduğu anlaşılmaktadır. Anlam konusunda bir uzlaşma olmamakla birlikte bir görüşe göre örgütsel etkinlik, örgütsel amaçlara ulaşma, onları elde etme derecesidir. Başka bir ifadeyle bir örgüt, amaçlarına ne denli ulaşabiliyorsa, o kadar etkindir. (Yükçü vd., 2009: 1-2)

Bir işletmede etkinlik derecesi, üretim faktörleri ya da üretimin kendisi için önceden belirlenen hedefi gerçekleştirme düzeyidir. Gerçekleşen performansın önceden belirlenen performansla ile karşılaştırıldığında olması gereken performansa ne kadar yaklaşıp yaklaşılmadığı, etkinliğin derecesini gösterir. (Yükçü vd., 2009: 3)

Verimlilik ise üretilen mal ve hizmet miktarı ile bu mal ve hizmet miktarının üretilmesinde kullanılan girdiler arasındaki oran olarak tanımlanır. Çıktı/girdi olarak formüle edilir. (Prokopenko, 1995:19) Sonuçlarla, bu sonuçları elde etmek için harcanan zaman arasındaki ilişki de verimlilik olarak tanımlanabilir. İstenen sonucu elde ederken harcanan zaman, verimlilik miktarını gösterir. (Prokopenko, 1995: 5)

Başka tanımlamalar yapmanın da mümkün olduğu verimlilik modern anlamda, girdilerle çıktılar arasındaki ilişki olarak da tanımlanabilir. Savurganlıktan uzak, kaynakları en iyi şekilde değerlendirerek üretmektir, verimlilik. (Pazarcık ve Soygun, 1985: 49)

Bir kurumun verimliliği üretilen mal ve hizmetlerle, bunların üretiminde kullanılan girdilerin ilişkisinde yatar. Bu çalışmada da büyükşehir belediyelerinde içmesuyu hizmetleri kaynakların etkin ve verimli kullanımı açısından değerlendirilmiştir.

1.2. 6360 Sayılı Yasa Öncesinde Büyükşehirlerde İçmesuyu Hizmeti

Büyükşehir belediyelerinde 6360 sayılı yasa öncesinde içmesuyu hizmet sunumunu farklı kurumlar yapmıştır. İl genelinde büyükşehir belediyeleri 5216 sayılı BBK ile belirlenen sınırlarında genellikle su ve atıksu idarelerince hizmet yürütmüş, kırsalda il özel idaresi su hizmeti sunmuş, Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi (BELDES) ve Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP) çerçevesinde de merkezi idareden gelen kaynakla valilik, kaymakamlık, köylere hizmet götürme birlikleri veya İller Bankası aracılığıyla yatırım yapılmıştır.

Bu nedenle 6360 sayılı yasa öncesinde il genelinde hizmet veren kurumlar 3 başlıkta irdelenecektir.

1.2.1. Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçerisinde İçmesuyu Hizmeti Veren Yerel Yönetim Birimleri

1.2.1.1. İl Özel İdaresi

6360 Sayılı yasaya kadar Türkiye’de her ilde varlığını sürdüren il özel idareleri 22.02.2005 tarihinde kabul edilen ve 04.03.2005 tarihinde 25745 tarihli Resmi Gazete’de kabul edilerek yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’na bağlı olarak su hizmetleri konusunda hizmet vermişlerdir.

“b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...) (1); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir.” (5302 Sayılı Kanun, Madde 6.b)

6360 sayılı yasaya kadar Türkiye genelinde içmesuyu yatırımları konusunda hizmet veren 81 il özel idaresinden 30’u 1 Nisan 2014 itibariyle varlığını kaybetmiştir. (Tablo 1.1)

Tablo 1.1 Yıllar İtibariyle İl Sayısı

YIL		1920	1924	1926	1933	1936	1939	1954	1957	1989	1990	1991	1992	1995	1996	2014
İL SAYISI	71	74	63	57	62	63	66	67	71	73	74	76	79	80	81	51

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/ozel-idare1>

Tablo 1.2’den de görüleceği üzere Türkiye genelinde il özel idaresi görev alanındaki toplam 73.608 birimden 881 birim 31.12.2012 itibariyle susuzdur.

Tablo 1.2 Türkiye’de İl Bazında Su Envanteri

İl	SUSUZ	YETERSİZ		SULU		TOPLAM
		ŞEBEKELİ	ÇEŞMELİ	ŞEBEKELİ	ÇEŞMELİ	
ADANA	10	8	47	801	63	929
ADIYAMAN	0	0	57	883	0	940
AFYON	0	1	8	486	29	524
AĞRI	0	5	37	764	125	931
AKSARAY	0	0	0	174	0	174
AMASYA	2	24	1	512	38	577
ANKARA	0	13	21	742	8	784
ANTALYA	170	14	24	1.552	65	1.825
ARDAHAN	2	20	0	250	0	272
ARTVİN	0	81	461	1.405	88	2.035
AYDIN	24	1	12	793	47	877
BALIKESİR	0	27	5	1.067	37	1.136
BARTIN	0	18	19	740	22	799
BATMAN	34	4	42	363	122	565
BAYBURT	0	0	0	267	0	267
BİLECİK	0	0	0	274	8	282
BİNGÖL	44	0	130	763	198	1.135
BİTLİS	2	1	149	478	0	630
BOLU	0	0	0	1.142	3	1.145
BURDUR	0	0	0	280	0	280
BURSA	0	0	0	604	0	604
ÇANAKKALE	0	4	0	623	17	644
ÇANKIRI	6	4	0	541	19	570
ÇORUM	0	0	0	1.027	92	1.119
DENİZLİ	21	4	4	643	0	672
DIYARBAKIR	14	12	137	1.397	226	1.786
DÜZCE	0	1	0	568	0	569
EDİRNE	0	0	0	248	0	248
ELAZIĞ	0	0	0	1.143	141	1.284
ERZİNCAN	0	8	3	628	141	780
ERZURUM	0	42	100	1.121	199	1.462
ESKİŞEHİR	2	0	7	364	7	380
GAZİANTEP	2	9	0	577	0	588
GİRESUN	0	328	0	2.103	0	2.431
GÜMÜŞHANE	0	8	0	709	302	1.019
HAKKARİ	1	3	155	348	0	507
HATAY	0	52	0	628	0	680
İĞDIR	10	6	6	184	1	207
ISPARTA	4	1	2	241	58	306
İZMİR	22	5	26	761	32	846
K.MARAŞ	0	2	26	1.036	57	1.121
KARABÜK	6	33	36	753	35	863
KARAMAN	4	0	8	223	5	240
KARS	1	15	7	394	9	426
KASTAMONU	0	5	39	3.340	308	3.692
KAYSERİ	0	42	2	410	24	478
KIRIKKALE	0	11	1	169	17	198
KIRKLARELİ	0	0	0	175	0	175
KIRŞEHİR	0	0	0	262	15	277
KİLİS	22	1	0	174	0	197
KONYA	43	56	7	704	14	824
KÜTAHYA	0	2	0	560	58	620
MALATYA	0	0	442	1.158	0	1.600
MANİSA	5	3	4	1.394	70	1.476
MARDİN	64	0	9	698	107	878
MERSİN	0	2	33	982	69	1.086
MUĞLA	51	29	0	861	0	941
MUŞ	26	8	10	414	72	530
NEVŞEHİR	0	0	0	142	0	142
NİĞDE	0	6	0	124	0	130
ORDU	34	314	0	2.204	0	2.552
OSMANİYE	13	17	0	461	0	491
RİZE	40	130	0	1.638	0	1.808
SAKARYA	0	12	3	496	15	526
SAMSUN	0	10	73	1.578	869	2.530
SİİRT	93	78	27	311	9	518

İLİ	SUSUZ	YETERSİZ		SULU		TOPLAM
		ŞEBEKELİ	ÇEŞMELİ	ŞEBEKELİ	ÇEŞMELİ	
SINOP	0	43	38	1.543	294	1.918
SIVAS	7	1	2	1.718	154	1.882
ŞANLIURFA	50	39	59	2.282	265	2.695
ŞIRNAK	0	9	9	250	1	269
TEKİRDAĞ	0	1	0	260	0	261
TOKAT	0	31	1	820	34	886
TRABZON	37	495	0	3.267	0	3.799
TUNCELİ	15	13	765	486	192	1.471
UŞAK	0	13	0	501	20	534
VAN	0	87	76	889	0	1.052
YALOVA	0	0	0	63	0	63
YOZGAT	0	1	1	576	6	584
ZONGULDAK	0	163	15	888	0	1.066
TÜRKİYE	881	2.376	3.146	62.398	4.807	73.608

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı MİGEM *31.12.2012 itibarıyla

2014'ten itibaren 51 ilde varlığını sürdürmeye devam eden il özel idarelerince kırsalda su hizmetleri verilmeye devam ederken, kapatılan il özel idarelerinin sorumlu olduğu kırsaldaki su hizmetleri görevi de büyükşehir belediyelerine verilmiştir. (Topçu, 2015: 95)

1.2.1.2. Büyükşehir Belediyeleri

Bu bölümde çalışmamızın konusu belediyeler olduğu için Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat döneminden günümüze kısaca belediye tarihi verilip ardından su hizmetleri konusu aktarılacaktır. Su hizmetleri konusu verilirken büyükşehir belediyeleri adına bu işi yürüten su ve kanalizasyon idareleri kısaca tanıtılacaktır.

1.2.1.2.1. Büyükşehir Belediyelerinin Tarihçesi

Belediye teşkilatının Osmanlı İmparatorluğu'ndaki karşılığı 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi'ne dayanmaktadır. Osmanlı'da yerel yönetimlerin oluşturulması, imparatorlukta başlayan merkezileşme eğiliminin sonucu olarak Tanzimat döneminde olmuştur. (Karaarslan, 2008: 98) Keleş (1994: 8) de Batı'da feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde bir evrim olarak ortaya çıkmış olan yerel yönetimlerin, Osmanlı'da toplumsal yapı içinde ortaya çıkmadığını, dolayısıyla bu kurumun Tanzimat öncesinde hiç var olmadığını söylemiştir.

Vilayet Nizamnamesi'nin "Vilayet Umuru Hususiyeti" adlı kısmında yerel halkın katılımını sağlamaya çalışan ve her vilayette kurulacak olan bir "meclisi umumi" bulunacağı belirtilmiştir. (Karaarslan, 2008: 99) 1868'de hem İstanbul'da hem Antalya'da belediyeler konusundaki Osmanlı'nın ilk uygulamaları ortaya çıkmıştır. İlk belediye nizamnamesi, Fransız esinli olduğu gibi, İstanbul Beyoğlu'nda kurulan ilk belediye teşkilatında da Paris örnek alınmış ve resmi dil olarak Fransızca kullanılmıştır. (Ortaylı, 1979: 297)

Tanzimat döneminde belediyeler, kaynak sorununun halledilememesi nedeniyle görevlerinin tamamına yakınına hayata geçirememiştir. 1876 Tarihli Kanuni Esasi ile yerinden yönetim ilkesi gelmiştir. Ancak bu yerinden yönetim ilkesi sadece iller için öngörülmüş olduğundan diğer yerel yönetimler bu ilkeler dışında kalmıştır. (Karaarslan, 2008: 101)

Vilayet Nizamnamesi ile vilayetten (eyalet) sancak (il), kaza (ilçe), nahiye ve kariyeye (kırsal topluluk) doğru inen tam bir hiyerarşik sistem getirilmiştir. Bu sistem büyük ölçüde Fransa'nın uygulamalarını esas almıştır ve 1869-1870 yıllarında (Fransız etkisi altında) daha da olgun hale getirilmiştir. (Zürcher, 1993: 94)

Karaarslan (2008: 103) yapılan tüm bu düzenlemelere rağmen belediyelerde mali kaynak yetersizliği, yargısal, yönetsel ve güvenlik konusundaki görevlerin tümünün geçmiş çok eski olmayan bir kuruluş için oldukça ağır yük olduğunu belirtmiştir. İstenen yerel yönetim sisteminin bu nedenle oluşturulamadığını ve hayata geçirilemediğini kaydetmiştir.

II. Meşrutiyet'in 1908 yılında ilanı ile birlikte uzun zamandır yapılamayan belediye seçimleri yapılmış ve özerk bir belediye kurulmaya çalışılmıştır. (Karaarslan, 2008: 103) Ancak yerel yönetimler, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar, merkez yönetiminin gölgesi altında kalmıştır. 1913'te *İdareyi Umumiyei Vilayet Kanunun Muvakkatı* çıkartılmıştır. (Karaarslan, 2008: 109)

Milli mücadele döneminin olağanüstü koşullarında 1921 tarihli "*Teşkilatı Esasiye Kanunu*" hazırlanmıştır. 1921 Anayasası yerinden yönetim anlayışını hayata geçirmeye çalışmıştır. Teşkilatı Esasiye Kanunu olarak adlandırılan 1921 Anayasası'nın 11. maddesinin ilk fıkrasında "*Vilâyet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir*" denilerek, illerin tüzel kişilik ve özerkliğe sahip olduğu belirtilmiştir. (<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa21.htm>, erişim tarihi: 01.02.2019).

Gözler (2000: 52) 23 maddelik bu kısa Anayasa'nın 10. maddesinden 23. maddesi dahil 14 maddesinin merkezî idarenin taşra teşkilatına ve yerel yönetimlere ayrılmasını yerinden yönetime verilen öneme bağlamıştır. Bu kısa anayasa, yargı gücüne hiç değinmemiş, buna karşılık, o günlerde çok güçlü olan halkçılık anlayışının yansıması olarak, il ve bucak örgütlenmesi için yaygın bir yerinden yönetim düzenlemesi getirmiştir. (Eroğul, 1997: 205)

Diğer bir ifadeyle günümüzde bile yerel yönetimlerden esirgenen genel yetki ilkesi bu anayasayla yerel yönetimlere tanınmıştır. (Karaarslan, 2008: 105) Anayasanın 12. maddesi, vilayet meclisinin halkın seçimiyle iki yıl için iş başına gelmesini öngörmüştür.

1924 Anayasası'na bakıldığında ise Eroğul (1997: 218) ülkenin yönetsel bölünmesi, il, ilçe, bucak, kasaba ve köy biçiminde öngörülmüştür. Bunlardan illere, kentlere, kasabalara ve köylere tüzel kişilik sağlanmıştır. (Madde 90) 1921 Anayasası'ndaki geniş yerel yönetim

özerkliği anlayışı, artık bütünüyle bir yana bırakılmıştır. (Eroğul, 1997: 2018) 1924 Anayasası'nı hazırlayanlar, geniş özerklik esasının bir zaaf olacağı gerekçesiyle sadece yerel yönetimlerin tüzel kişilik ve yerinden yönetim ilkelerine göre yönetileceğinin anayasada belirtilmiş olmasını yeterli görmüşlerdir. (Gözübüyük, 1964: 8)

Cumhuriyet yönetimi yerel yönetimler konusunda ilk olarak Köy Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu kanun katılımcılığı ve doğrudan demokrasiyi hedef alan bir anlayışla hazırlanmaya çalışılmıştır. (Karaarslan, 2008: 108) O günkü koşullara göre ileri bir kanun olmasına karşın mali ayağının eksikliği dikkat çekmiştir.

Cumhuriyet döneminin yerel yönetimlerdeki bir diğer düzenlemesi 1930 yılında çıkarılan *1580 Sayılı Belediye Kanunu* olmuştur. Bu kanunda belediyenin organları; belediye başkanı, belediye encümeni ve belediye meclisi olarak belirtilmiştir. Belediye başkanının seçiminin belediye meclisi tarafından yapılmasını öngören kanun, seçimlerin merkezi yönetimce onaylanması şartını da getirmiştir.

1961 Anayasası'na bakıldığında anayasa yerel yönetimleri il, belediye ve köy olarak sınırlamıştır. Anayasanın 166. maddesinde yerel yönetimlerin karar organlarının halk tarafından seçileceği, organların organlık sıfatını kazanma ve kaybetmelerinin yargı kanalıyla olacağı kaydedilmiştir. 1924 Anayasası'na göre daha güçlü ve özerk bir yapıyı hedeflenmiştir.

1982 Anayasası da yerel yönetimler konusunda 1961 Anayasası'na paralel hazırlanmıştır. Yoğun bir vesayet yetkisi dikkat çekmiştir. 127. Maddede yerel yönetimleri il, belediye ve köy olarak sıralamıştır. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve kamu tüzel kişiliği olan yerel yönetimler konusunda aynı maddenin 3. fıkrasında büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçiminin getirilmesinin önü açılmış, 1984'te de *3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu* ile büyükşehir belediyeleri kurulmuştur.

18 Ocak 1984 tarihinde çıkarılan 2972 sayılı *Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun* ve aynı yıl Mart ayında çıkarılan *195 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)* ile ilk büyükşehir belediyeleri İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulmuştur. 1986-1988 arasında Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Kayseri büyükşehir statüsüne geçmiştir.

Artan nüfus ve şehirleşme ile birlikte 1990'lı yılların başında 7 büyükşehir belediyesi daha kurulmuştur. 1993'te Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit (Kocaeli) ve Samsun büyükşehir statüsüne geçerken, 2000'de de Adapazarı (Sakarya) büyükşehir olmuştur. 1984'ten 2000'e kadar kurulan 16 büyükşehir belediyesinin (BŞB) kuruluş dayanağı kanunlar ve kuruluş yılları Tablo 1.3'te görüldüğü gibi sıralanmıştır.

Tablo 1.3 Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluş Kanunları ve Yılları

İl Adı	Kuruluş Dayanağı	Kuruluş Yılı
İstanbul	3030 Sayılı Kanun	1984
Ankara	3030 Sayılı Kanun	1984
İzmir	3030 Sayılı Kanun	1984
Adana	3306 Sayılı Kanun	1984
Bursa	3391 Sayılı Kanun	1987
Gaziantep	3398 Sayılı Kanun	1987
Konya	3399 Sayılı Kanun	1987
Kayseri	3508 Sayılı Kanun	1988
Antalya	504 Sayılı Kanun	1993
Diyarbakır	504 Sayılı Kanun	1993
Erzurum	504 Sayılı Kanun	1993
Eskişehir	504 Sayılı Kanun	1993
İzmit	504 Sayılı Kanun	1993
Mersin	504 Sayılı Kanun	1993
Samsun	504 Sayılı Kanun	1993
Adapazarı	593 Sayılı Kanun	2000

Kaynak: Alıcı, 2012: 32

1960 ve 1980’de gerçekleşen askeri müdahaleleri sonrasında da yerel yönetimlere ilişkin bir dizi düzenleme yapılmıştır. 1988’de Avrupa Topluluğu’nun hazırlamış olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı imzalanmış, 1992’de de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) kabul edilmiştir. Sayıları 2000’li yıllara kadar artan yerel yönetimler konusunda en kapsamlı değişiklikler ise 2004’ten itibaren yapılmıştır. 2000 Yılı sonrası düzenlemelerden bazıları şunlardır:

- 5019 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasında İlişkin Kanun. (2003)
- 5025 Sayılı Bazı Belediyelerin Kaldırılması Hakkında Kanun. (Cumhurbaşkanı veto etmiştir.)
- 5026 Sayılı Bazı Belediye ve Köylerin Denizli Belediyesi’ne Katılmasına İlişkin Kanun. (Cumhurbaşkanı veto etmiştir.)
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. (2004)
- 5272 Sayılı Belediye Kanunu. (2004)

- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. (2005)
- 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu (2005)
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005)
- 5445 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2006)
- 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun. (2006)
- 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2008)
- 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun. (2008)
- 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012)
- 6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması. (2013).

2012 yılı Kasım ayında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile birlikte Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van büyükşehir statüsüne geçirilmiş. Tüm büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırı olmuştur. 2013 Yılında Ordu da büyükşehir yapılmıştır.

2019 Yılı itibariyle Türkiye'deki 30 büyükşehir, kuruluş tarihine göre şöyledir: İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit (Kocaeli), Samsun, Adapazarı, Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu.

1.2.1.2.2. Büyükşehir Belediyelerinde İçmesuyu Hizmeti

Büyükşehir belediyelerinin görev alanları 6360 sayılı yasanın uygulamaya geçtiği 2014 yılına kadar 5216 sayılı BBK'ya bağlı olarak nüfus ve ölçek kriterlerine göre şekillenmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği dönemde sadece İstanbul ve Kocaeli'nde görev alanı il sınırıdır. Diğer büyükşehirler için kriterler valilik binası merkez kabul edilmek ve mülki sınırlarda kalmak kaydıyla şöyledir;

- ✓ Nüfusu 1 milyona kadar büyükşehirlerde yarıçapı 20 km,

- ✓ Nüfusu 1 milyondan 2 milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı 30 km,
- ✓ Nüfusu 2 milyondan fazla olan büyükşehirler ise yarıçapı 50 km olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesi sınırını oluşturmuştur. Bu sınırlardaki köyler mahalle olmuştur. (Topçu, 2015: 89)

Büyükşehir belediyesi 2014'e kadar sayısı 16 olan büyükşehirler için 'Pergel Yasası' olarak da adlandırılan 5216 sayılı BBK'ya gör sınırlar şöyledir:

- ✓ İstanbul ve Kocaeli il sınırırır.
- ✓ Ankara ve İzmir'de yarıçap 50 km'dir.
- ✓ Adana ve Bursa'da yarıçap 30 km'dir.
- ✓ Adapazarı, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Konya, Mersin, Samsun'da yarıçap 20 km'dir.

5216 Sayılı BBK'ya göre büyükşehir belediyelerinin su hizmetleriyle ilgili görevler kanun 7. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre büyükşehir belediyelerinin bu görevleri şunlardır:

- i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak;
- r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

Büyükşehir belediyeleri 6360 sayılı yasa öncesinde hizmet alanlarında su hizmetlerini *2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a* göre kurdukları su ve kanalizasyon idarelerince yapıyorlardı. 2560 Sayılı yasada su hizmetlerine ilişkin görev ve yetkiler *1580 sayılı Belediye Kanunu'na* göre daha ayrıntılı sayılmıştır ve 1986 yılında 2560 sayılı yasaya eklenen bir maddeyle bu yasanın tüm büyükşehirlerde uygulanması sağlanmıştır. (Topçu, 2015: 91-92)

İstanbul ve diğer büyükşehir belediyelerinin su ve kanalizasyon idarelerinin (SUKİ) 2560 sayılı yasanın 2. maddesinde düzenlenen görev ve yetkileri şunlardır:

- a) İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

- b) Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,
- c) Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,
- d) Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,
- e) Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, İSKİ'nin hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,
- f) Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanmahakları tesis etmek.

Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinde su hizmetleri konusunda görev yapmak üzere kurulan SUKİ'ler büyükşehir belediyelerinden derlenen bilgilere göre 2014'e kadar şöyledir:

- Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (ASKİ)
- Antalya Su ve Atık Su İdaresi Genel Müdürlüğü (ASAT)
- Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (BUSKİ)
- Diyarbakır Su Kanalizasyon İşletmesi Genel Müdürlüğü (DİSKİ)
- Erzurum Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Gaziantep Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ)
- İzmir Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Kayseri Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (KASKİ)
- Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSU)
- Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Mersin Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
- Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (SASKİ)
- Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü

2014 Mahalli İdareler Seçimleri sonrasında sayısı 30'a yükselen büyükşehir belediyelerinin tamamında SUKİ mevcuttur. Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu'da da SUKİ genel müdürlüğü kurulmuştur.

1.2.2. Büyükşehir Belediyeleri Sınırları İçinde İçmesuyu Hizmeti Veren Merkezi İdare Birimleri

Merkezi yönetim tarafından su hizmetleri konusunda köylere ve nüfusu 10.000'in altındaki ilçe ve alt kademe belediyelere dönük projeler kapsamında destek yapılmıştır. Merkezi yönetimce finans sağlanan yatırımlar KÖYDES, BELDES ve SUKAP kapsamında yürütülmüştür. Valiler ve kaymakamlar öncülüğünde gerçekleştirilen yatırımlardır. Kısaca 3 başlık altında değerlendirilecektir.

1.2.2.1. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) Kapsamında Su Hizmetleri

T.C. İçişleri Bakanlığı'nca 2005 yılında kaynak yetersizliği nedeniyle yatırım programlarına alınmayan köylerin içmesuyu ve yol yatırımlarının valilik ve kaymakamlıklar önderliğinde il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla kısa sürede ve ekonomik olarak çözülmesi için KÖYDES başlatılmıştır. (<http://www.koydes.gov.tr/Home/KoydesNedir>)

KÖYDES, 2005'te başladığı dönemde 81 ilin köylerinde kaynak sorunu nedeniyle yapılamayan su ve yol projelerine İller Bankası aracılığıyla destek verilirken, 6360 sayılı yasa ile 30 büyükşehir kapsam dışı bırakılmıştır.

Mahalli İdareler 2017 Yılı Faaliyet Raporu'nda (2018:124) KÖYDES kapsamında 2005 ve 2017 yılları arasında 13 yılda 3.377 susuz köy ve çevresine içmesuyu şebekesi yapıldığı, 55.808 suyu yetersiz olan köy ve çevresine yenileme ve geliştirme çalışma yapıldığı, 59.185 köy ve çevresine yaşayan 16.514.483 vatandaşa içmesuyu hizmeti götürüldüğü belirtilmiştir. Raporda ayrıca 2017 yılı için KÖYDES kapsamında 900.000.000 Lira'nın köylere hizmet götürme birliği hesaplarına aktarıldığı vurgulanmıştır. (2018: 118) 2005-2017 Arasında toplam 13 yılda KÖYDES kapsamında Türkiye genelinde ayrılan toplam 10.732.508.000 Lira ödenek Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'nda şöyle belirtilmiştir: (2018: 120)

- 2005 yılında 200.000.000 Lira,
- 2006 yılında 2.000.000.000 Lira,

- 2007 yılında 2.000.000.000 Lira,
- 2008 yılında 500.000.000 Lira,
- 2009 yılında 500.000.000 Lira,
- 2010 yılında 1.550.000.0000 Lira,
- 2011 yılında 550.000.000 Lira,
- 2012 yılında 550.000.000 Lira,
- 2013 yılında 878.049.000 Lira,
- 2014 yılında 346.000.000 Lira,
- 2015 yılında 366.760.000 Lira,
- 2016 yılında 391.699.000 Lira,
- 2017 yılında 900.000.000 Lira.

1.2.2.2. Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi (BELDES) Kapsamında Su Hizmetleri

Nüfusu 10.000'in altındaki ilçe ve alt kademe belediyelerin yol ve içmesuyu yatırımlarını desteklemek için yapılmış bir projedir. Türkiye çapında içmesuyu şebekesinin geliştirilmesi için hayata geçmiştir. Program Yüksek Planlama Kurulu'nun (YPK) 2007/36 sayılı kararı ile başlatılmıştır. Genel bütçeden hibe fon olarak İller Bankası'na aktarılan kaynakla şebekeli içmesuyu olamayan ya da yetersiz belediyelere projelendirme ve inşaat yapılmıştır. (Topçu, 2015: 94)

İller Bankası 2018 Faaliyet Raporu'nda 2007'de 49 adet belediyenin içmesuyu tesisinin yapımı için toplam 33.500.000 Lira, 30 Nisan 2008 tarih 2008/12 sayılı ve 20 Kasım 2008 tarih 2008/64 sayılı YPK Kararları ile 20 adet belediyenin içmesuyu tesisinin yapımı için de 2008'de 41.150.000 Lira olmak üzere, iki yılda 69 adet belediyenin içmesuyu tesisinin yapımı için genel bütçeden İller Bankası'na 74.650.000 Lira ödenek tahsis edildiği kaydedilmiştir. (2019: 26)

2011'de BELDES için tahsis edilen 55.000.000 Lira ek ödenekle birlikte BELDES'e tahsis edilen ödenek toplamı 2007'den 2018 yılına gelindiğinde 129.650.000 Lira'ya çıkmıştır. BELDES kapsamındaki projeler tamamlanmış olup 2018'de projelere 1.812.000 Lira harcanmıştır. (İller Bankası, 2019: 26)

BELDES kapsamında yapılan içmesuyu yatırımlarına örnek vermek gerekirse, 08.09.2014'te Siirt'in Beğendik Beldesi'nde başlayan ve 08.05.2018'de tamamlanan içmesuyu yatırımı İller Bankası 2018 Faaliyet Raporu'na göre 5.170.199 Lira'ya mal olmuştur. (2019: 220)

1.2.2.3. Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP) Kapsamında Su Hizmetleri

YPK tarafından verilen kararlar neticesinde 2011 yılında nüfusu 25.000 ve altında olan belediyelere yönelik geliştirilmiş bir projedir. SUKAP 2011 yılında belediyelerin su ve kanalizasyon altyapılarına finansman desteği sağlamak için uygulamaya geçirilmiştir. Verilen desteğin yüzde 50'si hibe, yüzde 50'si ise İller Bankası kredisidir.

2011 Yılında SUKAP kapsamında İller Bankası 2011 Yılı Faaliyet Raporu'na göre 101 içmesuyu projesi yapılmış, 40 iş sözleşmeye bağlanmıştır. 304.214.000 Lira'ya mal olan projelerin yüzde 50'si hibe edilmiş, yüzde 50'si de İller Bankası kredi olmuştur. (2011: 16)

İller Bankası Faaliyet Raporu'na göre 2011 yılında 400.000.000 Lira ayrılan SUKAP kapsamında 2012 yılında belediyeler için 500.000.000 Lira (2012: 18), 2013 yılında 525.000.000 Lira SUKAP'a kaynak tahsis edilmiştir. (2013: 19) 2014 Yılında SUKAP'a 557.030.000 Lira ayrılmış olup, 4 yılda ayrılan ödenek 1.982.530.000 Lira olmuştur. (2014: 19)

İller Bankası 2018 Faaliyet Raporu'ndan alınan bilgilere göre 2011-2018 yılları arasında Merkez Yönetim Bütçe Kanunu ile İller Bankası'na toplam 3.922.854.000 Lira ödenek aktarılmıştır. SUKAP kapsamında yürütülen işler için 2018'de 890.202.000 Lira kredi, 547.643.000 Lira hibe olmak üzere toplam 1.437.845.000 Lira harcanmıştır. (2019: 26)

SUKAP kapsamında 31.12. 2018 itibariyle 1.293 adet içmesuyu ve kanalizasyon yatırımı için 3.518.458.000 Lira hibe, 5.455.724.000 Lira kredi olmak üzere toplam 8.974.182.000 Lira kaynak tahsis edilmiştir. (2019: 26)

SUKAP kapsamında 2011-2018 döneminde yapılan 892 işin 315'i içmesuyu yatırımı, geri kalanı atıksu yatırımıdır olup içmesuyu için tahsis edilen toplam kaynak 2.991.425.000 Lira'dır. (2019: 27)

6360 Sayılı yasa ile ilçe belediyelerinde ve kırsalda su hizmetleri konusundaki görev ve sorumluluk büyükşehir belediyelerine ve onların SUKİ'lerine devredilmiştir. (Topçu, 2015: 95)

1.3. 6360 Sayılı Yasa Sonrası Büyükşehir Belediyelerinde İçmesuyu Hizmetlerinde Yaşanan Dönüşüm

Çalışmanın bu bölümünde 5216 sayılı BBK ile 6360 sayılı yasanın karşılaştırılması yapılacaktır. Yaşanan değişimin içmesuyu hizmetleri kapsamında etkisi boyutuyla büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarında yaşanan değişim, belediyenin karar alma ve yürütme organlarındaki durum, teşkilatlanma yapısı ve personel yapısı, mali yapısı irdelenecektir.

1.3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Yetki ve Sorumluluklarında Yaşanan Değişim

Varlığını Türkiye Cumhuriyeti (TC) Anayasası'ndan alan mahalli idarelerden büyükşehir belediyelerinin organlarına ilişkin düzenlemeleri 5216 sayılı *Büyükşehir Belediyesi Kanunu (BBK)* getirmiştir. Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları 5216 sayılı kanunun 7. maddesine göre stratejik plan, yatırım programı ve bütçeyi hazırlamak, çevre düzenine uygun her ölçekteki planı yapmak, yaptırmak, 775 Sayılı *Gecekondü Kanunu*'ndan gelen yetkileri kullanmak, yetki alanında ruhsat vermek ve denetmek, ulaşım ana planını yapmak veya yatırmak ve uygulamak, yolcu ve yük terminalleri işletmek, işlettmek ve ruhsatlandırmak, zabıta hizmetleri, katı atık bertaraf hizmetlerini sunmak, deniz araçlarının atıklarının bertarafı, sağlık, eğitim, din ve kültür hizmetleri ve yatırımı, kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin bakım, onarım ve inşa faaliyetleri, toplu taşıma hizmetleri, mezarlık hizmetleri, su ve kanalizasyon hizmetleri, yatırımları, toptancı hal ve mezbaha yatırımları ve hizmet ve yatırımları içerir.

5216 Sayılı BBK ile ayrıca Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) ve Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) kurulması da büyükşehir belediyesinin yetki ve sorumluluğundadır.

“6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte daha önce büyükşehir belediyelerin görev alanları valilik binaları esas alınırken nüfuslarına göre 20, 30 ve 50 km yarıçapa göre belirlenirken, yasayla birlikte görev alanı il sınırı olmuştur. TBB'nin 6360 sayılı yasaya ilişkin rehberinde büyükşehirlerde görev ve yetkilerde yaşanan değişim şöyledir: (11-16)

- Haberleşme istasyonları için yer seçim belgesi büyükşehir belediyelerinde verilecek ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na belirlenecek olan ücret tahsil edilecektir.
- Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, büyükşehir ilçe belediyeleri tip mimari proje uygulaması yapabilecektir.
- Amatör spor kulüplerine yapılacak olan nakdi yardım oranı belirlenmiştir. Bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden tahakkuk eden miktarın büyükşehirler için binde yedi, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemeyecektir.
- Daha önce belediyelerin takdirine bırakılan kadın ve çocuk sığınma evi açma konusu zorunluluk haline dönüştürülmüş ve nüfus kriteri 50.000'den 100.000'e çıkarılmıştır.

- Her statüdeki belediyenin mabetlerle ilgili yapım, bakım, onarım hususları hüküm altına alınmış, meclis kararıyla mabetlere indirimli ya da ücretsiz su verme imkanı getirilmiştir.
 - Temizlik ve karla mücadele büyükşehirlere verilmiştir.
 - Afet riski taşıyan ve can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaların tahliye ve yıkım görevi büyükşehirlerden alınıp ilçe belediyelerine verilmiştir. Büyükşehir belediyelerine talep halinde ilçe belediyesine destek verme yükümlülüğü getirilmiştir.
 - İlçe belediyelerinin otopark ile elde ettikleri gelirleri, tahsilatlarından itibaren 45 gün içinde büyükşehir aktarmaları zorunluluğu getirilmiştir.
 - Büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerine kapanan köy ve beldelerdeki tarım ve hayvancılığı desteklemek konusunda her türlü faaliyet ve hizmette bulunma konusunda görev ve yetki verilmiştir.
 - Bazı hizmetlerin ilçe belediyelerine devredilebilmesine imkan tanınmıştır. Bunlar mezarlık, toptancı hal, mezbaha ve yolcu, yük terminalleri, otoparklara ilişkin hizmetlerdir.
 - Büyükşehir kapsamındaki belediyelerde uyum ve koordinasyon görevi verilmiştir.
 - Dernek ve vakıflarla gerçekleştirilecek işbirliği valilik iznine bağlanmıştır.
 - Yeni kurulacak belde nüfusunda kriter 50.000'den 20.000'e çekilmiştir.
 - Mahalle kurulması kriterinde nüfus 500 olarak belirlenmiştir.
 - UKOME'ye yeni üye olarak Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Odası Federasyonu'nun görevlendireceği bir oda temsilcisinin katılımı sağlanmıştır.
- (Madde 8)

6360 Sayılı yasa ile birlikte büyükşehir belediyelerinin hem görev ve yetkileri artmış hem de görev alanı il sınırı olmuştur. Büyükşehir belediye meclis üyeleriyle yapılan görüşmelerde bu durum içmesuyu hizmetinin tek elden sunumu açısından olumlu görülse de etkili ve verimli hizmet sunumu açısından olumsuz değerlendirilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin görevlerinin net olarak ayrılmamasının da çatışma yarattığı belirtilmiştir.

1.3.2. Büyükşehir Belediyelerinin Organlarında Yaşanan Değişim

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na göre belediyenin organları şunlardır:

- Büyükşehir belediye meclisi,
- Büyükşehir belediye encümeni,

- Büyükşehir belediye başkanıdır.

6360 Sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin organlarında genel olarak bir değişiklik yapılmamakla birlikte mecliste üye sayısı itibariyle nicelik olarak bir değişim yaşanmıştır. Bu değişim de hizmet sunumunu etkilediği için kısaca bu bölümde değerlendirilecektir. Yine encümeninde bir değişiklik olmamasına rağmen büyüyen görev alanı nedeniyle encümenin de iş yükü artmıştır. Büyükşehir belediye başkanı açısından da durum aynıdır. Görev alanının büyümesi nedeniyle hizmet veren coğrafya ve nüfus artmıştır. Bu durum başkanın geçmişe göre daha fazla bir iş yükü ile karşılaşmasına neden olmuştur. Yapılan görüşmelerde de belediye meclis üyelerinden ve üst düzey yöneticilerden elde edilen bilgiler bu durumu teyit etmiştir.

1.3.2.1. Büyükşehir Belediye Meclisi

5216 Sayılı BBK'ya göre büyükşehir belediyesinin karar organı meclistir. (Madde 12) Kanunla belirtilen esaslara göre ilçelerden seçilen belediye meclis üyeleri, büyükşehir belediye başkanı ve ilçe belediye başkanlarından oluşan meclisin başkanı, büyükşehir belediye başkanıdır. Meclis, yılda 4'ü geçmemek kaydıyla olağanüstü toplanma hakkına sahiptir. Meclisin belirleyeceği bir takvimde 1 aylık tatil hakkı olan meclisin ayda 5 gün, bütçe görüşmelerinde ise ayda 20 gün toplanma hakkı söz konusudur. Meclisin çalışmalarına katkı sunmak üzere en az 5, en çok 9 üyeden oluşacak ihtisas komisyonları kurmak da meclisin yetkisindedir. Kurulması zorunlu bu komisyonlar şunlardır:

- İmar ve bayındırlık,
- Plan ve bütçe,
- Çevre sağlığı,
- Eğitim, kültür,
- Gençlik ve spor,
- Ulaşım komisyonu.

6360 Sayılı yasa ile birlikte hizmet sınırı il sınırına genişleyen büyükşehir belediyelerinin meclis üyesi de artmış ve tüm ilçelerden gelen belediye meclis üyeleriyle birlikte kapanan il genel meclisi ile büyükşehir belediye meclisinin bir anlamda birleşmesi gibi bir durum oluşmuştur. Yapılan görüşmelerde büyükşehir belediye meclis üyeleri, meclisteki sayısal artış ile birlikte sorunların ve yatırımların daha doğru ve kapsamlı ele alınmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Her bölgeden ve her meslekten meclis üyesinin büyükşehir belediye meclisine girmesinin genel olarak olumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Az sayıda meclis üyesi ve üst düzey belediye yöneticisinin sayısal artışın meclis üyelerinin genel

olarak çok etkin olmaması gerekçesiyle mali açıdan büyükşehir belediyelerine külfet olduğu ya da bir anlam ifade etmediği yönünde bir eleştirileri de vardır. Fakat Armen ve Ünal'ın da belirttiği gibi (2017: 32) yerel demokrasi açısından yerel meclislerin güçlü olmasının koşulu görev ve sorumluluklarını bilen meclis üyelerinin, görevlerini kamu yararına kullanmalarına bağlıdır. Ayrıca büyükşehir belediye meclisinde artan sayı ile birlikte pekçok meclis üyesinin görüşü ve gözlemlerle farklı mesleklerden ve farklı ilçelerden meclis üyelerinin temsilinin büyükşehirde sağlanmış olmasının genel olarak hizmet sunumunda avantaj sağladığı söylenebilir.

Öte yandan belediye meclis üyeliği belirleme sisteminin doğurabileceği temsilde adalet sorunları hala gündemden düşmüş değildir. İlçe belediye meclis üyesi sayısının 1/5'i kadar meclis üyesinin, ilçe belediye başkanı ve doğal üye olan büyükşehir belediye başkanının katılımıyla oluşan büyükşehir belediye meclisinde ilçelerin nüfusları oranındaki adaletsizliğe ilişkin yapılan bir çalışmada en yüksek ve en düşük oranda temsil edilen ilçe belediyeleri karşılaştırıldığında adaletsizliğin daha düşük olduğu ve 4-5 kat gibi farklar olduğu görülmüştür. Ancak temsilde adaletsizliğin Konya'da 61,8; Ankara'da 61,1; Eskişehir'de 40,8; Antalya'da 39,6; Kayseri'de 22,9; Bursa ve Gaziantep'te 22,6 kat gibi yüksek olduğu büyükşehirler de mevcuttur. Yalnız bu durum 1984'ten beri devam eden meclis üyesi seçim sisteminden kaynaklanmaktadır. (Arıkboğa, 2014: 44-47)

1.3.2.2. Belediye Encümeni

Büyükşehir belediyesinin karar organı meclis dışındaki bir diğer organı encümendir. 5216 Sayılı BKK 16. madde ile düzenlenen encümen, büyükşehir belediye başkanının başkanlığında, meclisinin kendi üyeleri arasından her yıl gizli oyla seçeceği 5 meclis üyesi ile genel sekreter, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından seçeceği 5 üyeden oluşur. 5216 Sayılı BKK ile 11 kişiden oluşan encümende çoğunluk atanmış olan belediye idaresindedir.

Encümen, hem 5393 Sayılı *Belediye Kanunu*'nun hem de 5216 Sayılı *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*'nun vermiş olduğu görevlerle diğer kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir. Aynı zamanda encümen, 2886 Sayılı *Devlet İhale Kanun*'unun 13. maddesine göre gerçekleştirilen ihalelerde "İhale Komisyonu" görevini yürütmektedir.

6360 Sayılı yasa ile encümende genel olarak bir değişiklik olmamakla birlikte büyükşehir belediye meclis üyeleriyle yapılan görüşmelerde görev yükünün arttığına dikkat çekilmiştir. Bütçesi ve yatırımları artan büyükşehir belediyelerinde encümenin gündeminin arttığı, görüşmelerinin sıklaştığı aktarılmıştır.

Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik’te yapılan değişiklikle büyüyen görev alanlarına bağlı olarak teşkilat yapısı da büyümüştür. Daire başkanlığı ve müdürlük sayısı artırılmıştır. Kırsalda tarım ve hayvancılığa dönük daire başkanlığı, kırsalda hizmet veren daire başkanlığı ile ihtiyaç halinde vb daire başkanlıklarının ve müdürlüklerin kurulmasına olanak tanınmıştır.

Belediye ve bağlı kuruluşların üst düzey yöneticileri ile yapılan görüşmelerde de 6360 sayılı yasa sonrasında büyüyen teşkilat yapısına dikkat çekilmiştir. İçmesuyu açısından etkin ve verimli hizmet vermek için ilçelerde yapılan teşkilatlanmanın önemi vurgulanmıştır. İl özel idarelerinin kapatılmasının ardından oradan devir olunan personel, araç ve gereçle birlikte, büyükşehir teknik personel ve ekipmanlarıyla yapılan teşkilatlanmalarla kırsalda içmesuyu hizmetlerini üstlenen büyükşehir belediyesinin alt yapısının hazırlandığı kaydedilmiştir.

1.3.4. Büyükşehir Belediye Personel Yapısında Yaşanan Değişim

6360 Sayılı yasa sonrasında büyükşehir belediyelerinde yaşanan değişimin doğrudan izlenebileceği ve içmesuyu hizmet sunumunu etkileyen en önemli alanlardan birisi, personel yapısıdır. Yasa ile birlikte kapatılan il özel idaresi ve belde belediyesi personeli devir tasfiye komisyonlarınca ilgisine göre kurumlara dağıtılmıştır. Kapatılan idarelerin personelleri daha çok büyükşehir belediyelerine verilmiştir. (Yaslıkaya, 2014: 6-7) Mersin Büyükşehir Belediyesi örneğini inceleyen Yaslıkaya, burada tüm personelin devrinin büyükşehir yapıldığını kaydetmiştir. Bunun olumlu ve olumsuz yönlerine dikkat çekmiştir.

Büyükşehir belediyesi norm kadroları Resmi Gazete’de yayımlanan “*Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik*” çerçevesinde belediye meclisi tarafından belirlenir.

Büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşlarında norm kadroya uygun olarak uzman ve teknik personel sözleşme ile çalıştırılabilir. Ayrıca gerektiği hallerde avukat, mimar, mühendis ve veteriner kadrosu bulunmayan ya da tam zamanlı çalıştırılmasına gerek duyulmayan hallerde kısmi zamanlı sözleşme de yapılabilir. Belediyenin yıllık toplam personel gideri, gerçekleşen son bütçe gelirlerinin 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu’na (VUK) göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde 30’unu aşamaz.

Personel giderlerinin bu oranı aşması halinde, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz.

6360 Sayılı yasa ile sayısı artan ve görev alanı genişleyen büyükşehir belediyelerinin norm kadro cetvelleri de yeniden düzenlenmiş, belediyenin ve bağlı kuruluşların personel

sayıları arttırılmıştır. Bu durum belediye yetkilileri ve meclis üyeleri ile yapılan görüşmelerde genel olarak içmesuyu hizmetleri konusunda olumlu bulunmuştur.

1.3.4.1. Büyükşehir Belediyesi Personel Sayısı

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'nda 2016 ve 2017 yıllarına belediyelerin personel sayıları verilmiştir. Buna göre; (2018: 53)

- 2016 Yılında memur, sözleşmeli personel ve işçi (geçici-sürekli) dahil olmak üzere 178.815'tir.
- 2017 Yılında ise memur, sözleşmeli personel ve işçi (geçici-sürekli) dahil olmak üzere 177.255'tir.
- 2017 Yılındaki 177.255 olan toplam personel sayısında büyükşehir belediye personeli sayısı 52.739, il belediyesi personel sayısı 20.360, büyükşehir ilçe belediyesi personel sayısı 80.564, ilçe belediyesi personel sayısı 17.806, belde belediyesi personel sayısı ise 5.787'dir.

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'na göre belediyeye bağlı idarelerin insan kaynakları sayısı memur, sözleşmeli personel ve işçi (geçici-sürekli) dahil olmak üzere şöyledir:

- 2016'da Yönetici, teknik, idare, sağlık, yardımcı hizmetler ve diğer personel, memur, sözleşmeli personel ve işçi (geçici-sürekli) dahil olmak üzere 28.543'tir.
- 2017'de Yönetici, teknik, idare, sağlık, yardımcı hizmetler ve diğer personel, memur, sözleşmeli personel ve işçi (geçici-sürekli) dahil olmak üzere 29.685'tir.

Verilen rakamlardan da görüleceği gibi 2017 itibariyle Türkiye'de belediyelerde çalışan personel sayısı toplamda 206.940'dır. Yerelde yatırım ve hizmet sunumunda en önemli faktör olan personelin sayısının artması içmesuyu hizmet sunumu açısından önemli olsa da yalnız başına bir anlam ifade etmemektedir. Nitekim belediye meclis üyeleri ve üst düzey belediye yetkilileri yapılan görüşmelerde sayı kadar teknik donanım ve ekip, ekipmana da dikkat çekilmiştir.

1.3.4.2. Büyükşehir Belediyesi Personel Harcaması

2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'na göre (2018: 65-68) büyükşehir belediyelerinin personel ve toplam harcamaları da Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide esas alınarak yine 2016 ve 2017 yılları için şöyle açıklanmıştır:

- Büyükşehir belediyeleri 2016'da personel için 3.902.741.000 Lira harcamıştır. Büyükşehir belediyelerinin toplam harcaması ise 45.389.187.000 Lira'dır. Personel harcamalarının, toplam harcamalara oranı yüzde 8,6'dır.
- Büyükşehir belediyeleri 2017'de personel için 4.019.313.000 Lira harcamıştır. Büyükşehir belediyelerinin toplam harcaması ise 56.690.752.000 Lira'dır. Personel harcamalarının, toplam harcamalara oranı yüzde 7,09'dur.
- 2016'da Büyükşehir belediyelerinin sosyal güvenlik kurumu (SGK) devlet primi harcamaları 615.872.000 Lira'dır. Toplam harcamalara SGK primi ödemelerinin oranı yüzde 1,36'dır.
- 2017'de Büyükşehir belediyelerinin sosyal güvenlik kurumu (SGK) devlet primi harcamaları 634.460.000 Lira'dır. Toplam harcamalara SGK primi ödemelerinin oranı yüzde 1.12'dir.

Büyükşehir belediyelerinde belediye personeline ayrılan bütçenin 2017 için SGK primleri ile birlikte yaklaşık 4.653.773.000 Lira'ya yaklaştığı görülmektedir. Ama personel harcamasına mal ve hizmet alımlarının da eklenmesi gerekmektedir. Çünkü belediyelerde güvenlik, temizlik, servis vs gibi pekçok hizmet de mal ve hizmet alımları kapsamında yapılmaktadır.

1.3.4.3. Büyükşehir Belediyesi Mal ve Hizmet Alımları

Büyükşehir belediyelerinde belediye personeline ayrılan bütçenin 2017 için SGK primleri ile birlikte yaklaşık 4.653.773.000 Lira'ya yaklaştığı açıklanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'nda (2018: 70) 2016 ve 2017 yıllarındaki mal ve hizmet alımları Muhasebat Genel Müdürlüğü'nce hesaplanan konsolide esas alınarak şu şekilde verilmiştir:

- Büyükşehir belediyeleri 2016'da mal ve hizmet alımı için 14.918.046.000 Lira harcamıştır. Büyükşehir belediyelerinin toplam harcaması ise 45.389.187.000 Lira'dır. Mal ve hizmet alımı harcamalarının, toplam harcamalara oranı yüzde 32,87'dir.
- Büyükşehir belediyeleri 2017'de mal ve hizmet alımı için 17.757.246.000 Lira harcamıştır. Büyükşehir belediyelerinin toplam harcaması ise 56.690.752.000 Lira'dır. Mal ve hizmet alımı harcamalarının, toplam harcamalara oranı yüzde 31,32'dir.

2017 Yılında büyükşehirlerde yapılan mal ve hizmet alımları SGK dahil personel harcamalarının yaklaşık 3,8 katıdır. Personel harcamaları 4.653.773.000 Lira'yken mal ve hizmet alımları 17.757.246.000 Lira olmuştur. Bu durum hizmet sunumu açısından önemlidir. Personel harcamalarının ancak iki yönlü etkileri bulunmaktadır. Aşırı personel harcaması yatırıma ayrılan payın azalacağı anlamında bir yoruma neden olabileceği gibi pekçok belediye meclis üyesi bu durumu hizmet sunumunda olumlu olarak yorumlamış, her bölgeye belediye personelinin ulaşması gerektiğini ifade etmiştir.

1.3.5. Büyükşehir Belediyesi Mali Yapısı

6360 Sayılı yasa ile birlikte büyükşehirlerinin sayısının artması, hizmet edilen coğrafya ve nüfusun büyümesiyle birlikte mali yapı da gözden geçirilmiştir. *5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun*'a göre daha önce genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından büyükşehirlerle aktarılan yüzde 5'lik pay, yüzde 6'ya çıkarılmıştır. (Yaslıkaya, 2014:6)

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu'na göre 2016 yılında büyükşehir belediyeleri toplam harcamaları 45.389.187.000 Lira, 2017 yılında ise 56.690.752.000 Lira'dır. Sermaye harcamaları ise yatırım amaçlı harcamaları kapsayıp 2016'da 19.545.401.000 Lira, 2017'de 27.326.047.000 Lira'dır. Sermaye harcamalarının 2016'daki toplam harcamalara oranı yüzde 43,06 iken, 2017'de ise yüzde 48,20'dir. (2018: 76)

2016 Yılında 30 büyükşehir belediyesinin yatırım harcamaları 2016'da 20.801.596.000 Lira, 2017'de ise 28.781.835.000 Lira'dır. Yatırım harcamalarının 2016'da toplam harcamalara oranı yüzde 45,83 iken, 2017'de ise yüzde 50,77 olmuştur. Yatırım harcamaları bir önceki yıla göre yüzde 4,94 oranında artmıştır. (2018: 81)

Büyükşehir belediyelerinin öz gelirleri ve toplam gelirleri 2017'de 2016'ya göre artmıştır. 2016'da öz gelirler 9.272.900.000 Lira, toplam gelirler ise 37.911.916.000 Lira olarak gerçekleşmiştir. Öz gelirin, toplam gelire oranı yüzde 24,46 olmuştur. 2017 Yılında ise öz gelirler 12.624.482.000 Lira'ya çıkmış, toplam gelir 46.170.934.000 Lira olmuştur. Bu dönemde öz gelirin toplam gelire oranı yüzde 27,34 olmuştur. (2018: 88)

1.3.5.1. Büyükşehir Belediyelerinin Genel Bütçe Payları

5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesine göre büyükşehir belediyeleri ilde tahsil edilen vergi gelirlerinden yüzde 6 pay almaktadır. Ayrıca genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından büyükşehir ilçe belediyeleri için ayrılan yüzde 4,50 payın yüzde 60'ı büyükşehir ilçe

belediyelerine, yüzde 30'u büyükşehir belediyesine, yüzde 10'u ise su ve kanalizasyon idarelerine verilmektedir. (Güngör, 2018: 7)

Belediyelerin en önemli gelir kalemi olan genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay, hizmet sunumunu ve içmesuyu hizmetini doğrudan etkilediği için bu bölümde 2018 yılı için genel ve kişi başı paylar il bazında irdelenecektir.

Tablo 1.4 Mahalli İdare Paylarının Dağılımı (2018)

Mahalli İdare Payı	Mevcut	Mevcut
	Toplam Pay (Lira)	Kişi Başı Pay (Lira)
A. Büyükşehirler	58.953.451.236	940
1. BŞ Belediyeleri	40.020.781.416	638
a) BŞB İVG Payı	31.906.780.064	509
b) BŞB İlçe Payı	8.114.001.352	129
2. BŞ İlçe Belediyeleri	16.228.002.703	259
3. SUKİ	2.704.667.117	43
B. Diğer Belediyeler	8.663.559.205	651
Belediye Toplamı	67.617.010.441	889
C. İl Özel İdareleri	3.005.189.783	166
Mahalli İdareler Toplamı	70.622.200.224	874

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018: 38

Tablo 1.2'de de görüleceği üzere büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden toplanan payı 40.020.781.416 Lira'dır. Kişi başı pay ortalaması da 638 Lira'dır. Diğer belediyeler ve il özel idarelerine göre kişi başı pay büyükşehir belediyelerinde daha yüksektir.

1.3.5.2. Büyükşehir Belediyeleri Kişi Başı Payları

İl sınırında hizmet sunan büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılan pay, su ve kanalizasyon idarelerine dağıtılan pay ve kişi başına düşen pay hizmet sunumunu etkilediği için bu bölümde Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) faaliyet raporundan derlenen veriler ışığında Türkiye'deki 30 büyükşehirle birlikte Antalya incelenmiştir.

TBB 2018 Yılı Faaliyet Raporu'nda (2018: 37) 2018 yılı için genel bütçe vergi gelirlerinden 30 büyükşehir belediyesine düşen kişi başı paylar verilmiştir ve kişi başı pay ortalaması büyükşehir belediyeleri için 638 Lira olarak açıklanmıştır. Türkiye'de geçtiğimiz yıl kişi başı pay ortalamasını 30 büyükşehir belediyesi arasında yalnızca Kocaeli 1.138 Lira,

İzmir 930 Lira, İstanbul 829 Lira, Ankara 765 Lira ve Erzurum 715 Lira ile yakalamıştır. Beş büyükşehir belediyesi dışındaki 25 belediyenin kişi baş payları şöyle gerçekleşmiştir; Mersin 622 Lira, Tekirdağ 612 Lira, Konya 554 Lira, Eskişehir 549 Lira, Hatay 546 Lira, Muğla 530 Lira, Van 509 Lira, Denizli 495 Lira, Antalya 494 Lira, Kayseri 493 Lira, Malatya 492 Lira, Bursa 483 Lira, Balıkesir 481 Lira, K. Maraş 457 Lira, Manisa 454 Lira, Trabzon 448 Lira, Samsun 447 Lira, Adana 428 Lira, Aydın 417 Lira, Diyarbakır 402 Lira, Mardin 401 Lira, Ordu 399 Lira, Şanlıurfa 399 Lira, Gaziantep 362 Lira, Sakarya 341 Lira.

Antalya bu dönemde rakamlardan da görüleceği gibi 494 Lira olan kişi başı pay ile 638 Lira olan Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın kişi başına dağılımında Antalya, Türkiye 14'üncüsü olmuştur.

Öte yandan 2018 yılında bir önceki yıla göre büyükşehir belediye belediyelerinde kişi pay ortalaması düşmüştür. 2017 Yılında büyükşehir ve ilçe belediyesi ile su ve kanalizasyon idaresine genel bütçeden dağıtılan kişi başı pay ortalaması 799 Lira'dır. (Güngör, 2018: 10)

30 Büyükşehir belediyesinin 25'inin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın yıllık kişi pay ortalamasının altında kalması, yani pay adaletsizliği Türkiye'de büyükşehir belediyelerinde yaşanan en büyük sorunlardandır. Nüfus büyüklüğü açısından Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri sıralamasında sonlara yakın olan Erzurum'un kişi başı pay ortalamasını geçmesi, bunun yanında nüfus ve gelişmişlik olarak Türkiye'nin 5. büyük kenti olan ve her yıl milyonlarca yerli ve yabancı misafiri ağırlayan Antalya'nın kişi başı pay ortalamasında Türkiye 14.'sü olması bu sorunu açıkça göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ORTAYA ÇIKAN DÖNÜŞÜM

Çalışmanın bu bölümünde Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kısa tarihçesi verilerek, ardından büyükşehirden bütünşehire geçiş süreci kısaca değerlendirilmiştir. Ardından Antalya'nın hizmet sunumunu faktörler verilmiş ve son olarak da 6360 sayılı yasa sonrasında Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde yaşanan dönüşüm aktarılmıştır. Su hizmetleri konusunda hizmet veren belediye iştiraki ASAT Genel Müdürlüğü ve su hizmetleri konusunda faaliyete geçmeye hazırlanan belediye şirketi Antalya Hayvancılık A.Ş. ile ALDAŞ A.Ş. hakkında yapılan üst düzey yönetici ve belediye meclis üyesi görüşmeleri çerçevesinde kurumdan elde edilen veriler çerçevesinde bilgilendirme ve veriler aktarılmıştır.

2.1. Korykos'tan Büyükşehir Antalya'ya

Bergama Karalı II. Attalos tarafından kurulduğu bilinen Antalya Kaleiçi'nde Attaleia Antik Kenti, kuruluşundan önce yat limanında Korykos adı ile bir korsan limanı bulunduğu antik kaynaklardan bilinmektedir. (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR-67576/genel-bilgi.html>, erişim tarihi: 01.05.2019).

Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nün Antalya Büyükşehir Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planı için hazırladığı bilgilere göre (2010: 16) Antalya, Akdeniz'in kuzey sahilinde "Teke Yöresi" adı ile bilinen bölgenin merkezi yerleşim yeridir. İlkçağlarda, Manavgat Çayı'nın doğusuna Kilikia; Manavgat, Beşkonak, Serik, Gebiz, Dağ bucağının bulunduğu yerlere Pisidia; Manavgat Çayı ile Boğa Çayı arasındaki bölgeye Pamphylia; Boğa Çayı'ndan batıya doğru ve ilerisine de Lisy veya Lykia denilirdi.

Antalya Valiliği'nce yayınlanan Düünden Bugüne Antalya'da da aktarıldığı gibi Antalya'da ilk belediye yapılanması Osmanlı İmparatorluğu döneminde ortaya çıkmıştır. 1864'te Vilayet Nizamnamesi ile görülen belediye teşkilatları, "Şehreminlik" olarak ortaya çıkmış, kısa sürede ülkenin tamamına yayılan belediye teşkilatı, Antalya'da ilk kez 1868'de kurulmuştur. (2010: 463)

1868'te kurulan Antalya Şehreminliği'ne Muhasebeci Abdullah Efendi, getirilmiştir. 5 Yıllık Muhasebeci Abdullah Efendi döneminden sonra 1873-1879 Yılları arasında Muhasebeci Ahmet Şakir Efendi, 1880-1887 arasında Hacı Mehmet Sait Efendi, 1888-1899 arasında Ömer Lütfü Efendi, 1899-1906 arasında Dizdarzade Rıza Bey, Antalya Şehremini olmuştur. 1908-1911 arasında Mustafa Efendi, 1911-1912 arasında Münir Bey, 1912-1914

arasında Rıza Bey, 1915-1916'da Ziya Bey, 1919'da Mustafa Bey, 1919-1920'de Hasan Bey, 1921-1922'de Kahramanzade Hacı Said Efendi, 1922-1924 arasında Yusuf Cemal Bey Şehremin olarak belediyenin temel görevleri; temizlik, çevre düzenlemesi, yol yapımı ve onarımı, sağlık işlerini yürütmüştür. (Antalya Valiliği, 2010: 463)

29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Antalya Belediye Başkanları Zühtü Beyzade Hasan Bey (1925-1926) ve Şerametzade Zeki Bey (1926-1927) olmuştur. İlk kez bu dönemde temizlik hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi için çöp arabası ve sulama aracı alındığı bilinmektedir. (Antalya Valiliği, 2010: 463)

Giritli Zeki Bey döneminden sonra kısa bir Tosun'un Hakkı Efendi başkanlığı olmuştur. 1927-1930 Yılları arasında Dr. Galip Bey (Kahraman) görev yapmış ve modern belediyeciliğin ilk örnekleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Belediyenin araç ve gereçlerinin yanında, gayrimenkul edinmesi, dispanser ve mezbaha kurması, itfaiye hizmetleri vermesi bu döneme rastlamıştır. (Antalya Valiliği, 2010: 463)

1930'dan itibaren görev yapan belediye başkanları şöyledir: Karakaşzade Hüsnü Bey (Karakaş) (1930-1934), Şerafettin Bey (1934), Lütfü Gökçekoğlu (1934-1944), Esat Esen (1944-1945), Dr. Burhanettin Onat (1946-1947), Dr. Vasfi Cankatan (1947-1948), Seyit Ali Pamir (1948-1954), Fuat Atahan (1954-1955), Hayret Şakrak (1955-1959), Ömer Eken (1959-1960), Turgut Kılıçer (1960-1962), Nuri Teoman (1962-1963 / 1981-1983), Dr. Avni Tolunay (1963-1973), Av. Selahattin Tonguç (1973-1980), Şerafettin Mihçikan (1980-1981), Av. Mehmet Kenan Aktekin (1983-1984), Av. Yener Ulusoy (1984-1987), Metin Kasapoğlu (1987-1989), Av. Hasan Subaşı (1989-1999), Dr. Bekir Kumbul (1999- 2004), Menderes Türel (2004-2009, 2014-2019), Prof. Dr. Mustafa Akaydın (2009-2014), Muhittin Böcek (2019-....). (Antalya Valiliği, 2010: 464)

Karakaşzade Hüsnü Bey döneminde halkın Kaleiçi'ndeki yüksek surlar nedeniyle rüzgâr alamadıklarını ve sıkıntı çektiklerini belirtmeleri üzerine Antalya'daki surlar yıkılmıştır. Kalekapısı'ndaki yollar genişletilmiş, yolun her iki tarafındaki ahşap evlerin yerine beton dükkânlar yapılmıştır. Belediyeye çöp araçları ve sulama aracı alınmıştır.

Antalya'da 1970'li yıllara ufak çaplı belediye çaplı yapılsa da kentin toprak yoldan kurtuluşu Dr. Avni Tolunay, dönemine rastlamıştır. Bu dönemde sokaklar betonla kaplanmıştır ve vatandaşlar toprak yoldan kurtulmuştur. İkışer dönem belediye başkanlığı yapan Dr. Avni Tolunay ve Av. Selahattin Tonguç dönemleri belediyecilik faaliyetlerinin genişlediği, halka yayıldığı dönemler olmuştur. Kültür sanat etkinlikleri, Antalya Festivali'nin genişlemesi, halk plajlarının kurulması vs Tonguç döneminde gerçekleşmiştir.

Türkiye’de 1984’te gündeme gelen büyükşehir belediyesi Antalya’da 1993’te kurulmuştur. Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin ilk başkanı Av. Hasan Subaşı’dır. O dönemde Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı alt kademe belediyeleri oluşturulmuştur. 11 Yıl boyunca ilk kademe belediyesi olan Antalya Büyükşehir Belediyesi’nde 2004’te yürürlüğe giren 5216 sayılı BBK ile birlikte 11 yeni ilk kademe belediyesi daha oluşmuştur. Böylece Antalya Büyükşehir Belediyesi, 14 ilk kademesi olan bir büyükşehir belediyesi olmuştur.

Subaşı’dan sonra bir dönem Dr. Bekir Kumbul, bir dönem Menderes Türel, bir dönem Mustafa Akaydın Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır. 2012’de yayımlanan 6360 sayılı *“On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* ile hizmet sınırı il sınırı olan Antalya’nın ilk Büyükşehir Belediye Başkanı bu kanunun hazırlanmasında aktif rol alan Menderes Türel olmuştur. Belediye meclis üyeleri ve üst düzey yöneticilerle yapılan görüşmelerde de Türel, AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Antalya Milletvekili olarak ‘Yeni Bütünşehir Yasası’nın mimarı’ olarak anılmıştır.

2.1.1. Büyükşehir’den ‘Bütünşehir’ Antalya’ya

1993 Yılından 2004 yılına kadar 3030 sayılı BBK ile yönetilen Antalya, 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı BBK ile birlikte pergel yasası olarak bilinen yasa kapsamında yönetilmeye başlanmış ve 2014’e kadar da bu kapsamda yönetilmiştir.

12 Kasım 2012’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) görüşülüp kabul edilen, ardından da 6 Aralık 2012’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı yasayla görev alanı il sınırı olan, il özel idaresi tasfiye edilen, 74 belde belediyesi kapatılan ve mahalleye dönüştürülen, köy tüzel kişilikleri son bulan ve 539 köyü mahalle olan Antalya’da yeni düzenleme 30 Mart 2014’te gerçekleşen yerel seçimleriyle hayata geçmiştir.

6360 Sayılı yasa ile görev alanı il sınırı ile örtüşen Antalya’da il özel idaresi kaldırılmıştır ve yerine Antalya Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) kurulmuş, 74 belde belediyesi kapanmış, 539 köy tüzel kişiliği sona ermiş ve mahalle olmuştur.

2014 Yılı 1 Nisan’ına kadar görev alanı merkez 5 ilçe (Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı ve Aksu) olan Antalya Büyükşehir Belediyesi, 5’i merkez olmak üzere 19 ilçeye, 913 mahalleye hizmet eder hale gelmiştir. “Bütünşehir” Antalya’da ilk belediye meclisi 103 kişiden oluşmuştur. Meclis üyeleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiye göre Muhittin Böcek’in kazandığı 31 Mart 2019’da ise Kepez ilçesinin nüfusunun 500.000’i

geçmesiyle ilçe meclis üyesi sayısı artmış, dolayısıyla büyükşehir belediye meclis üyesi sayısı da artmış ve 106 olmuştur.

Hem yapılan meclis üyeleri ve üst düzey belediye yöneticileri görüşmeleri hem de belediyeden temin edilen veriler ışığında 6360 sayılı yasa ile görev alanı büyüyen Antalya Büyükşehir Belediyesi'nde meclis üyesi ve personel sayısı yükselmiş, hizmet şeması değişmiş, her statüde çalışan sayısında ciddi artışlar yaşanmıştır.

1993'te Büyükşehir belediyesi olan Antalya, Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı olmak üzere 3 alt belediyeden oluşurken, 2004'te yürürlüğe giren 5216 sayılı BBK ile 11 yeni ilk kademe belediyesi eklenmiş ve sınırlarında 14 belediyesi olan bir büyükşehir belediyesi olmuştur. 2006 Yılı Temmuz ayında yayımlanan Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2007-2011'e göre 2006'da Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kapsadığı alan yaklaşık 140 bin hektardır. 2006'da Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 14 belediye (Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Varsak, Pınarlı, Aksu, Yurtpınar, Beldibi, Doyran, Düzlerçamı, Yeşilbayır, Çıglık, Çalkaya, Döşemealtı) bulunmakta ve büyükşehir belediyesi sınırı içerisinde toplam nüfus 700 bin 27 kişiydi. Büyükşehir belediyesi, belediye başkanı, meclis, encümen ile genel sekreter ve 2 yardımcısı ile 16 daire başkanıyla hizmet vermekteydi.

2009 Yerel seçimlerine 1 yıl kala yapılan düzenleme “5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 5 merkez ilçe oluşmuştur: Aksu, Döşemealtı, Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez.

6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” sonrasında Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 138 bin hektar olan hizmet alanı 2 milyon 68 bin 181 hektara yükselmiştir. Bakanlar Kurulu'nca hazırlanan 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2 Eylül 1993 tarihinde Büyükşehir Belediyesi olan Antalya'nın hizmet sınırı 2014 yılında hayata geçen ve kamuoyunda ‘bütünşehir’ olarak bilinen 6360 sayılı yasa ile yaklaşık 10 kat artmıştır ve 2 milyonu aşan nüfusa hizmet etmeye başlamıştır.

2.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin İçmesuyu Hizmetini Etkileyen Yapısal Faktörler

Antalya'nın içmesuyu hizmetini etkileyen pekçok faktör olmakla birlikte en önemli faktörler arasında coğrafi durumu, ekonomik durumu ve nüfusu incelenecektir. Bu bölümde bu üç faktör değerlendirilecektir. Bir tarım ve turizm kenti olması sebebiyle içmesuyu hizmetini etkileyen ekonomik yapısı ve yılda milyonlarca yerli ve yabancı misafiri ağırlaması

sebebiyle bunun içmesuyu hizmetine etkileri aktarılacaktır. Yapılan meclis üyeleri ve üst düzey yönetici görüşmelerinden de bu bölümde yararlanılacaktır.

2.2.1. Antalya'nın Coğrafi Durumu

2015-2019 Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı'na göre Antalya'nın yüzölçümü 20.815 km²'dir. Türkiye yüzölçümünün yüzde 2,6'sına sahiptir ve Akdeniz Bölgesi'nin yüzde 17,6'sını kaplamaktadır. (2014:25)

Değişik yaşta ve nitelikte kayalıklara sahip Antalya'da travertenlere rastlanmaktadır. İlin yüzde 77,81'i dağlık, yüzde 10,2'si ovalık, yüzde 12'si engebelidir. İlin büyük kesimini kaplayan Toroslar, Antalya Körfezi'nin iki yanını kaplamaktadır. Batı'da Eşen Çayı'ndan doğuda Kaledron Çayı'na kadar ilin sahil uzunluğu da 640 km'dir ki bu da Akdeniz Bölgesi'nin kıyı uzunluğunun yüzde 40'dır. (Antalya Valiliği, 2010: 47-48)

Kıyı ve iç kesimler arasındaki yükselti farkı, iklim koşullarını şekillendirdiği gibi yerleşimi de etkilemiştir. Akdeniz iklimi ve maki bitki örtüsüne sahip ilde, iç kesimlerde iklim de serttir. Akseki, Gündoğmuş, İbradı, Elmalı ve Korkuteli gibi ilçelerde kış ayları zor geçmektedir. Kar ve don olaylarına rastlanmaktadır.

Ayrıca Antalya'nın yaz aylarında sıcak ve nemli bir iklime sahip olması, yayla kültürünü de beraberinde getirmiştir.

Yasa uygulayıcılar coğrafi koşulların içmesuyu hizmet sunumunu zorlaştırdığını ve yatırım maliyetlerini yükselttiğini ifade etmiştir. Antalya'nın 640 km'lik sahil uzunluğu ve yerleşim yoğunluğunun sahillerde toplanması, yazın yaylalara ve turizm bölgelerine devamlı göç almasının içmesuyu ve kanalizasyon şebekelerinde değişken ihtiyaç debilerinin oluşmasına neden olduğu belirtilmektedir. Özellikle yayla bölgesi ihtiyaçları ile vatandaşların şebeke hatlarından usulsüz sulama ihtiyaçları karşılama isteğinin idarenin uygun su dağıtım yapmasını engellediği aktarılmaktadır. Ayrıca yayla bölgelerindeki dağınıklık nedeniyle şebeke metrajlarının oldukça uzayıp yatırım maliyetlerinin arttığı kaydedilmektedir.

2.500-3.000 m kot aralığındaki hizmet alanında arazi yapısındaki işletme ve yatırım maliyetlerinin arttığı Antalya'da bunun çözümü için ASAT Genel Müdürlüğü organizasyon şemasının güncellendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilçelerde şube müdürlükleri oluşturularak personel ve araç parkı güçlendirildiği, yatırımların maliyet optimizasyonu anlamında ilçe veya bölge kapsamlı ihaleler yapılarak maliyetlerin kontrol altında tutulmaya çalışıldığı aktarılmıştır.

Antalya'nın hizmet ve yatırım sunumunda coğrafi şartlarının zorlu olduğu, bir ucunun Sinop'a bir ucunun Artvin'e kadar uzandığı kaydedilerek, nüfus olarak da sürekli artan bir

kent olduğu, yakında 3'üncülüğü zorlayabileceği belirtilmiştir. Coğrafi şartları nedeniyle Antalya'da asfalt ekibinin 10+4 gün çalıştığı, yani 10 gün çalışıp 4 gün izin yaptığı kaydedilmiştir. Bu durumun bütünşehir olarak uygulamasının örnek alındığı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nde böyle olmadığı aktarılmıştır.

Hem meclis üyeleri hem de üst düzey yöneticileri coğrafi şartların getirdiği zorluklar ve 6360 sayılı yasa öncesinde hizmet veren il özel idaresi, belde belediyelerinin kaldırılması gibi nedenlerle içmesuyu hizmetinde aksaklıklar yaşandığını vurgulamış ve hizmet sunumunun kısıtlandığını kaydetmiştir.

2.2.2. Antalya'nın Nüfusu

'Çok sayıda yerel yönetimin varlığından kaynaklanan kaynak israfını önlemek, optimal ölçekte hizmet üretmek ve ölçek ekonomisinden yararlanmak' gerekçesiyle çıkarılan 6360 sayılı yasanın ülkemizdeki yerel yönetimler içinde büyükşehir belediyesini kamu hizmeti sunumunda en önemli aktör haline getirdiği ileri sürülmektedir. (Günel vd., 2014:67)

Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 70'ini ve yüzölçümü olarak yarısını etkileyen yeni yasal düzenlemeyle büyükşehir belediyelerinde 5216 sayılı yasa ile çözülemeyen sorunlardan biri olan 'etkili ve işlevsel hizmet sunumu' konusu burada nüfus bağlamında irdelenecektir.

Kırsal da içine alan il genelinde özellikle altyapıya ilişkin yol, su, kanalizasyon vs hizmetlerinde aksaklıklar yaşandığı hem uygulayıcılar hem de meclis üyelerince dile getirilmiştir. Uygulayıcıların bir kısmı bu durumu bir geçiş sürecine bağlasa da diğer kısmı Antalya'nın coğrafi koşulları, turizme bağlı ağırladığı nüfus ve yayla yaşamı nedeniyle özel bir konuma sahip olduğu ve özel bir düzenlemeyle değerlendirilmesi gerektiği kanaatinde. Yine meclis üyelerinin dikkat çektiği en önemli husus kırsalda özellikle yaylalarda içmesuyu altyapısının niteliksiz malzemelerden yapılmış olması, yenilenmesi gerektiği ama maliyet ve zaman itibarıyla henüz bunun tamamlanamadığına dikkat çekmiştir.

Hizmet ölçeği 5216 sayılı düzenlemeyle o dönemki nüfusu dolayısıyla Antalya'da yirmi kilometre yarıçaptayken, yeni düzenlemeyle il sınırı olmuştur. Kaş'tan Gazipaşa'ya 640 kilometre sahil şeridi olan Antalya'da bu ölçekte hizmet sunumunun merkezden sunumunda büyük zorluklar yaşanmaktadır. Tablo 2.1'de görüleceği gibi 1990'da 1 milyon 132 bin 211 olan Antalya nüfusu 2011'den itibaren 2 milyonun üzerine çıkmıştır ki son düzenlemeyle il sınırı, hizmet sınırı olan büyükşehir belediyesi de tüm nüfusa hizmet etmeye başlamıştır. 2017 İtibariye Antalya nüfusu 2.364.396 olurken, büyükşehir belediyesi bu nüfusa hizmet sunmaktadır.

Tablo 2.1 Yıllar İtibariyle Antalya Nüfusu

Yıllar	Antalya	Türkiye	Antalya /TR Oranı (%)	Yıllar	Yıllık Nüfus Artışı
1990	1.132.211	56.473.035	2,00	1990-2000	4,26 %
2000	1.719.751	67.804.927	2,54	2000-2008	0,98 %
2008	1.859.275	71.517.100	2,60	2000-2008	1,23 %
2009	1.919.729	72.561.312	2,65	2008-2009	3,25 %
2010	1.978.333	73.722.988	2,68	2009-2010	3,05 %
2011	2.043.482	74.724.269	2,73	2010-2011	3,29 %
2012	2.092.537	75.627.384	2,77	2011-2012	2,40 %
2013	2.158.265	76.667.864	2,82	2012-2013	3,14 %
2014	2.222.562	77.695.904	2,86	2013-2014	2,98 %
2015	2.288.456	78.741.053	2,90	2014-2015	2,96 %
2016	2.328.555	79.814.871	2,91	2015-2016	1,75 %
2017	2.364.396	80.810.525	2,92	2016-2017	1,53 %

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 1990-2017 Antalya Nüfus Verileri

Antalya'nın 2009-2014 döneminde görev yapan son il genel meclis üyeleri, 2014-2019 döneminde görev yapmış büyükşehir belediye meclis üyeleri ve belediyenin üst düzey yöneticileriyle yapılan görüşmelerde hizmet alanına bağlı yaklaşık 2 katına çıkan nüfustan çok özellikle yaz aylarında artan yerli ve yabancı ziyaretçilere bağlı nüfusun etkisine dikkat çekilmiştir.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi Antalya, Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısının 2018 itibariyle yüzde 31.50'sini ağırlamaktadır. 2018 Yılında Türkiye'ye gelen 39.488.401 ziyaretçiden 12.438.822'si Antalya'ya gelmiştir. Antalya'nın kendi nüfusu ile birlikte hizmet verilen nüfus bu rakamlarla yaklaşık 15.000.000'u bulmaktadır ki içmesuyu hizmetinde özellikle be nedenle zaman zaman sıkıntılar yaşanabildiği de yasa uygulayıcılar tarafından belirtilmektedir.

Tablo 2.2 Yıllar ve Giriş Noktaları İtibariyle Türkiye'ye Gelen Ziyaretçi Sayıları

Giriş Yapılan İller	2016	%	2017	%	2018	%
İstanbul	9.217.644	36.36	10.730.510	33.11	13.432.990	34.02
Antalya	5.952.496	23.48	9.482.050	29.26	12.438.822	31.50
Edirne	2.845.352	11.22	3.165.839	9.77	3.835.131	9.71
Muğla	1.657.736	6.54	1.982.468	6.12	2.723.815	6.90
Artvin	2.353.472	9.28	2.666.046	8.23	2.360.370	5.98
İzmir	672.104	2.65	761.639	2.35	946.447	2.40
Ankara	331.236	1.31	120.420	0.37	581.117	1.47
Kırklareli	282.522	1.11	328.666	1.01	449.174	1.14
Şırnak	83.388	0.33	247.835	0.76	405.023	1.03
Ağrı	406.371	1.60	547.899	1.69	367.973	0.93
Iğdır	191.504	0.76	254.941	0.79	257.602	0.65
Van	221.691	0.87	421.977	1.30	232.202	0.59
Hatay	121.901	0.48	146.125	0.45	205.909	0.52
Hakkari	73.601	0.29	213.736	0.66	138.073	0.35
Kilis	55.492	0.22	157.937	0.49	136.638	0.35
Trabzon	56.067	0.22	92.417	0.29	131.133	0.33
Aydın	348.716	1.38	120.420	0.37	129.219	0.33
Adana	114.449	0.45	100.844	0.31	120.288	0.30
Ardahan	52.141	0.21	79.824	0.25	87.008	0.22
Kayseri	46.049	0.18	61.430	0.19	80.462	0.20
Diğer	268.281	1.06	727.011	2.24	429.005	1.09
TOPLAM	25.352.213	100.00	32.410.034	100.00	39.488.401	100.00

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://ttyd.org.tr/tr/turizm-istatistikleri>

2.2.3. Antalya'nın Ekonomik Durumu

Antalya'nın ekonomik yapısı içmesuyu hizmetlerini etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Bir tarım ve turizm kenti olarak nitelendirilen Antalya'da her iki sektörün su varlıklarındaki kimyasal kirliliğe yol açan sektörler olduğu belirtilmektedir. (Antalya Barosu, 2019: 50) Ama aynı zamanda kirliliğin yanında tüketim miktarını etkileyen iki sektör olduğu da vurgulanmaktadır.

Antalya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 2017 yılı itibariyle 184.000 çiftçinin olduğu Antalya'da, Türkiye Ziraat Odaları (TZOB) Bilgi Sistemi'ne kayıtlı aktif üretici sayısı ise 137.664, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) bağlı üretici sayısı 38.861'dir. Antalya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 360.000 hektar tarım alanına sahip ilde, sulanabilen alan ise 254.000 hektardır. (Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, 2019: 112)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2017 yılı verilerine göre Antalya, 752.000 dönüme ulaşan Türkiye'deki örtüaltı üretimin yaklaşık yüzde 37'sine sahiptir. Cam seraların yüzde 75.8'i, plastik seraların yaklaşık yüzde 52,7'si, yüksek tünelin yüzde 11,1'i, alçak tünelin yüzde 6,7'si Antalya'da bulunmaktadır. Türkiye'deki örtüaltı üretimin de yine 2017

itibariyle yüzde 62'si Antalya'da gerçekleşmektedir. (Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, 2019: 112)

ABB ASAT Genel Müdürlüğü ile ABB üst düzey yöneticileriyle yapılan görüşmelerde sulama sistemlerinin ve sulama suyu yetersizliğinin yarattığı su talebinin vatandaşların şebeke suyundan karşılaması nedeniyle özellikle kırsalda yüksek kesimlerde yaşayan vatandaşlara içmesuyu hizmeti sunumunda sıkıntılar yaşandığı ve bunun için yüksek maliyetlerle karşılaştıkları ifade edilmiştir. Bölge potansiyeli dikkate alınarak su yönetim stratejisinin değişmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından dikte edilen su yönetim stratejisinin öncelikli olarak enerji olduğu, ardından ikinci önceliğin içmesuyu olduğu ama burada da birçok kaynakta ilave kaynağa ihtiyaç duyulmasına rağmen müsaade edilmediği belirtilmiştir. Enerji ve içmesuyunun ardından DSİ'nin öncelik sıralamasının kullanma suyu ve sulama suyu olduğu aktarılırken, yasa uygulayıcıları tarafından su stratejisinin değişmesi gerektiği belirtilmiştir. Antalya ASAT Genel Müdürlüğü'ndeki yasa uygulayıcılar tarafından yapılan DSİ'ye su stratejisi değişiklik önerisinde öncelik içmesuyuna verilmiş, ardından kullanma suyu, sulama suyu ve son olarak enerji yer almıştır.

Hidroelektrik santraller (HES) için yapılan su tahsisleri konusunun da halkın suya ulaşma imkanını daralttığı, bu durumun yeniden değerlendirilmesi gerektiği vurgulanırken, ASAT Genel Müdürlüğü yetkilileri, bir tarım kenti olan Antalya'da halkın tarımsal suya ulaşımının engellenmesinin tarımsal üretime engel olduğunu, 1 m³ suyun enerji üretimi için kullanımı ve 1 m³ suyun tarımsal üretim için sulamada kullanımının getirisinin kıyaslanması gerektiğini vurgulamışlardır. HES şirketlerinin halka su vermemesi sonrasında kurumun buralarda sulama havuzu vs gibi yatırım yapmak zorunda kaldığı belirtilmiştir. .

Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülen sulama hizmetlerinde etkin ve verimli bir hizmet sunumuna dönük olarak yapılması gerekenler de yasa uygulayıcılar tarafında tespit edilmiştir. Bunlar şöyle ifade edilmiştir:

- Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından yatırımı gerçekleştirilen sulama sistemlerinde, sulama birliklerinin yapısal problemleri, yönetim ve denetim boşlukları nedeniyle işletilmesinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır.
- Kapalı sistem sulama sistemleri yatırımları yetersiz düzeyde olduğu ve su kaynaklarındaki kuraklık nedeniyle bu durum daha sıkıntılı bir noktaya gelmiş, ciddi bir çalışma gerekmektedir.
- DSİ'nin mevcut baraj ve su kaynakları üzerinde HES işletmelerinin önceliklerine göre su yönetimi yapması sulama suyunun kullanımını sınırlandırmış, tarım şehri

Antalya’da Finike, Kumluca gibi bazı bölgelerde tarımsal üretimde ciddi sorunlar yaşanmasına neden olmuştur.

Tablo 2.2’de görüleceği üzere Türkiye’ye gelen ziyaretçilerin yaklaşık yüzde 31.50’sini Antalya ağırlamaktadır. Yetkililerle yapılan görüşmelerde Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin yatırım dağılımında Manavgat ve Alanya’ya daha pozitif davrandığı ama bunun ilçe nüfus büyüklükleri ve turizm bölgesi olmalarına bağlı olduğu kaydedilmiştir. 6360 sayılı yasa ile ASAT Genel Müdürlüğü’ne bağlanan 14 ilçenin ilçe merkezlerinde, önemli turizm bölgelerinde içmesuyu erişim hakkı sorununun ortadan kaldırılmış olmakla birlikte devam eden çalışmalar ve eksiklikler olduğu aktarılmıştır. Çalışması süren bu eksiklikler şöyle sıralanmıştır:

- Su depolarının yenilenmesi,
- Sık patlayan şebeke hatlarının değiştirilmesi,
- SCADA sisteminin kurulması,
- Yaylalarda ve çok az mevkideki şebeke ihtiyaçlarının giderilmesi.

Coğrafi koşulların düşünülmeden İstanbul ve Kocaeli’nde uygulanan sistemin Antalya için de hayata geçirilmesinin sorun yarattığı, “yayla, kentsel ve turizm” olmak üzere üç boyutlu yaşayan Antalya’nın farklı değerlendirilmesi ve bütçeden daha fazla pay alması gerektiği kaydedilmiştir.

Atıksu tarifesinin 1 Ocak 2020 itibari ile yüzde 50 ile sınırlandırılmasının özellikle sahil bandındaki turizm tesislerinde haricen su kaynağı ve sondaj kullanımından kaynaklı idarenin ciddi miktarda atıksu gelir kaybına uğrayacağı kaydedilmiştir. Sahil bandında oteller bölgesine ASAT tarafında (x) miktar su sağlanırken, atıksu arıtma tesislerine 2,5-3,5 kat atıksu geldiği belirtilmektedir. Bu oranın gelir kaybının büyüklüğünü gözler önüne sermesi açısından önemli olduğu aktarılmaktadır. Yasa uygulayıcıları, bu durumu merkezi otoritenin ve yasa koyucunun yasa değişikliği ile düzeltilmesinin mümkün olduğuna dikkat çekmiştir. Veya yasa çıkarılırken idarelerin gelirlerinin güvence altına alınması gerektiği vurgulanmıştır.

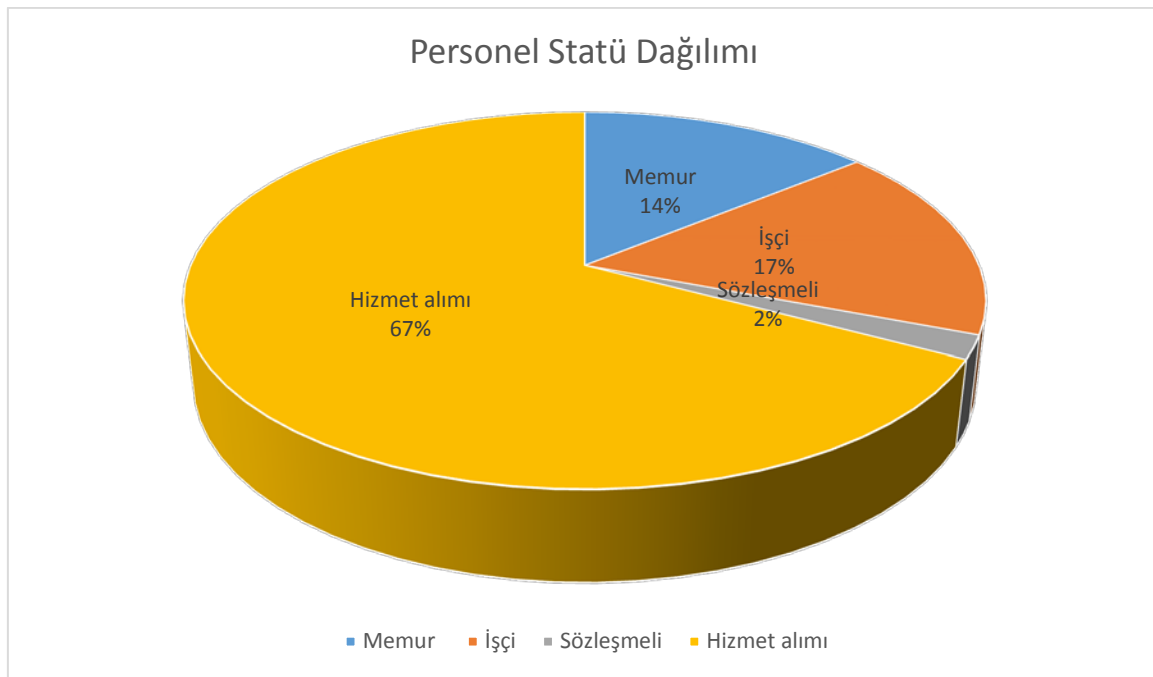
2.3. 6360 Sayılı Yasanın Antalya Büyükşehir Belediyesi’nde İçmesuyu Hizmetine Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde ABB’de 6360 sayılı yasa sonrasında yaşanan dönüşüm içmesuyu hizmetlerine etkisi bağlamında personel durumu, mali yapısı, kurumsal yapısı, meclis, koordinatör atamaları, kapatılan belde ve köyler, YİKOB, UKOME ve AYKOME, ASAT Genel Müdürlüğü ve belediye şirketleri alt başlıklarında değerlendirilmiştir.

Daha çok kurum verileri ve görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında derlenen bu bölümde sorunlar ve öneriler de yer almaktadır.

2.3.1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Personel Durumu

2014 Yılında yaklaşık 10 katı bir hizmet alanına erişen Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin personel sayısında artış yaşanmıştır. 2009 Yılında belediyenin personel sayısı faaliyet raporlarından alınan bilgiye göre 701 işçi, 586 memur, 83 sözleşmeli dahil toplam bin 370'di. (2009: 25) Büyükşehir belediyesinin aynı yılda hizmet alımı dahil çalışan sayısı ise 4 bin 175'di. Belediyede hizmet alımı yoluyla çalışan sayısı Grafik 2.1.'de de görüleceği üzere yüzde 67 olarak gerçekleşmiştir.

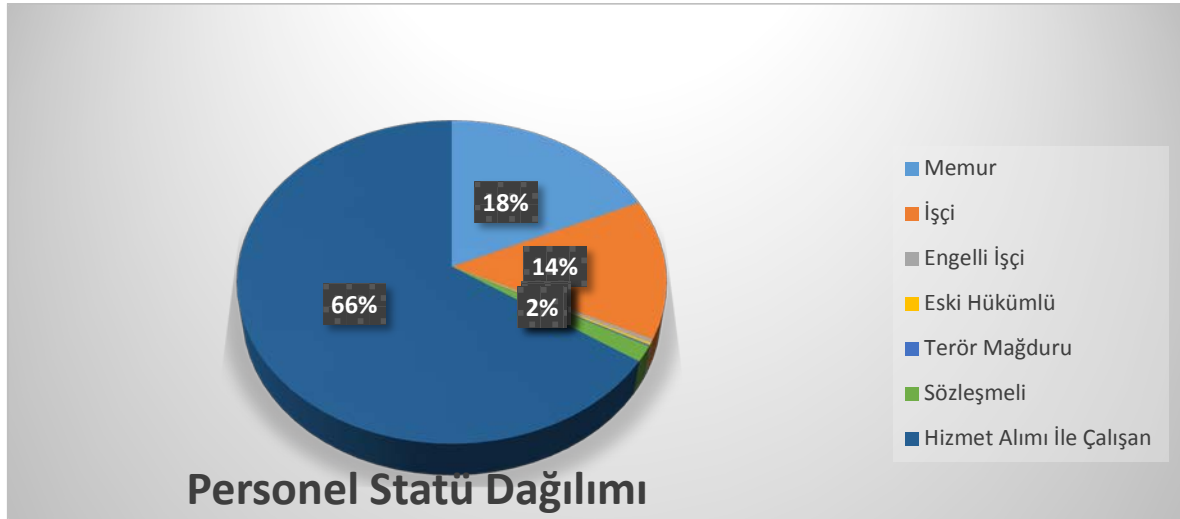
Grafik 2.1 2009 Yılı Personel Sayısı

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu

Antalya Büyükşehir Belediyesi Yılı 2014 Faaliyet Raporu'na göre 6360 sayılı yasa ile hizmet sınırı il sınırına erişen belediyede bin 94 memur, 94 sözleşmeli personel, 886 işçi ve 3 bin 944 hizmet alımı ile çalışan personeli ile personel sayısı 6 bin 18 olmuştur. Bu dönemde belediyenin hizmet alımı ile çalışan sayısı, toplam personelin yüzde 66'sı olmuş ve statü olarak birinci sıraya yerleşmiştir. 2014 Yılında belediyeye bağlı ASAT Genel Müdürlüğü'nde de 2 bin 101, belediye şirketlerinde (EKDAĞ, ANTEPE, ANET, ANSET, Ulaşım AŞ) 675 çalışan bulunmaktadır. Yani toplamda belediyenin çalışan sayısı 8 bin 794 olmuştur. (2014: 35)

2014 Yılında kapanan belediye ve özel idareden devir gelen personel sayısı 317 memur, 601 işçi olmak üzere 918 olmuştur. Aynı dönemde 18 memur açıktan atanmış, 86 sözleşmeli personel alınmıştır. Toplamda işe alınan personel sayısı 1.004 olmuştur. (2014: 35)

Faaliyet raporlarından alınan verilere göre 2009'dan 2014'e kadar geçen 5 yıllık sürede Antalya Büyükşehir Belediyesi personel sayısı toplamda 4 bin 619 artmıştır. 2009'da 4 bin 175 olan personel sayısının 8 bin 794'e çıkmasının hizmet alanının büyümesine bağlı bir artış olduğu söylenebilir. Hem meclis üyeleri hem de belediyenin üst düzey yöneticileri ile yapılan görüşmelerde de artan personel sayısı devredilen personele ve büyüyen hizmet alanına bağlı ilçe teşkilatlanmalarına bağlanmıştır.

Grafik 2.2 2014 Yılı Personel Sayısı

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi 2014 Faaliyet Raporu

Tablo 2.3 2014-2016 Personel Sayısı

2014	2015	2016
2.314	2.216	2.233

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı

Tablo 2.3'de ve Tablo 2.4'de görüleceği üzere 2014 yılında belediyenin farklı statülerde 2 bin 314 çalışanı görülmektedir. Ancak aynı yıl hizmet alımı yöntemiyle de 3 bin 918 personel çalıştırıldığından aslında çalışan sayısı 6 bin 232'dir.

2015 Yılında belediyenin personel sayısını incelediğimizde ise personel sayısı hizmet alımı ile çalışanlar dahil, 7 bin 464'tür. Belediyede bu dönemde bir önceki yıla oranla hizmet alımı ile çalışan personel sayısı artmıştır.

2014, 2015 ve 2016 Yıllarındaki personel sayısının statü olarak dağılımına bakıldığında memur ve işçi ağırlığı görülmektedir. Sözleşmeli personel sayısında da 2014'ten itibaren ciddi artış gözlenmiştir. 3 Yılda sözleşmeli personel sayısı 332 artmıştır.

Tablo 2.4 2014-2016 Yılları Arasında Personelin Statü Dağılımı

Statü	2014	2015	2016
Memur	1.209	1.110	1.128
Engelli memur	8	8	26
Sözleşmeli Personel	75	362	407
İşçi	966	696	622
Engelli işçi	31	23	29
Eski hükümlü	15	10	14
Terör mağduru	10	7	7
Toplam	2.314	2.216	2.233

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı

2016 Yılına gelindiğinde personel sayısı bir önceki yıla göre az da olsa artış göstermiş ve 7 bin 667'ye çıkmıştır. Bu yıl çalıştırılan personel sayısının 5 bin 434'ü hizmet alımı yöntemiyle çalıştırılmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediye Stratejik Planları'ndan elde edilen bilgilerden de görüleceği gibi belediyenin çalışan sayısının büyük bölümü taşeron yani hizmet alımı ile çalışan personeldir. (Tablo 2.5) Taşeron hizmet alımı ile çalıştırılan personel sayısı 3 yıllık süreçte bin 516 artmıştır. Bu artışın da hizmet alanına ve sorumlulukların artışına bağlı olarak gerçekleştiği düşünülmektedir.

Tablo 2.5 Hizmet Alımı Yöntemi İle Çalıştırılan Personel Sayısı

Yıl	2014	2015	2016
Personel sayısı	3.918	5.248	5.434

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2018 Yılı Faaliyet Raporu'nda yer alan açıklamalara göre daire başkanlığı sayısı ve personel sayısı artış göstermiştir. Daire başkanlığı sayısı 25 olan belediyenin çalışan sayısı ise işçi, memur, sözleşmeli, engelli, hükümlü, terör mağduru dahil bin 933, belediye şirketi ANET A.Ş.'de 210, ANSET L.T.D. Ş.T.İ.'de 51, ANTEPE A.Ş.'de 175, EKDAĞ A.Ş.'de 157, Antalya Hayvancılık A.Ş.'de 4, Antalya İnsan Kaynakları A.Ş.'de 7 bin 542, Sosyal Hizmetler A.Ş.'de 12, Ulaşım A.Ş.'de bin 218, ASAT Genel Müdürlüğü'nde 2 bin 653 olmak üzere 13 bin 955 olmuştur. (2018: 26)

2014'ten 2018'e kadar emeklilik, istifa ya da işten çıkarılma ile ayrılan personel olsa da personel sayısı 4 yılda 5 bin 161 artmıştır. Özellikle belediye şirketlerinde çalışan sayısı

yükselmiştir. Hizmet ölçeğinin genişlemesinin sonucu personel politikasında da artış yönünde bir eğilim olduğu gözlemlenmektedir. Ama verilere bakıldığında teknik personelden çok daha fazla artış hizmet alımı ile çalıştırılan personelde yaşanmıştır.

Hem genel olarak belediyenin personel sayısının artması hem de ASAT Genel Müdürlüğü'nün personel sayısının artmasının içmesuyu hizmetlerini etkilemiştir. Üst düzey yöneticiler özellikle ASAT'ın ilçe teşkilatlanması nedeniyle personel sayısında artış olduğunu kaydetmiştir.

2.3.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Yapısı

Bu bölümde Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı'ndan elde edilen verilerle 2006 yılından 2019 yılına kadar olan yaklaşık 14 yıllık dönemdeki mali yapı analiz edilecektir. Öncelikle 2006-2009 arası mali yapı irdelenecek, ardından 2009-2019 dönemi aktarılacaktır. İçmesuyu hizmet sunumunu doğrudan etkileyen faktörlerden olan mali yapıdaki yukarı yönlü hareketle birlikte finans yönetiminde yaşanan borçlanma ve gayrimenkul satışını içeren sermaye geliri hakkında durum ortaya çıkarılacaktır.

Daire başkanlığından alınan rakamlara göre 2006 yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi 240 milyonluk (Lira) bir bütçe ile yönetilirken, gelirinin en önemli bölümünün vergi gelirleri olup bu rakamın da 165 milyon 862 bin 849 Lira olduğu Tablo 2.4'te görülmektedir.

2007 Yılında belediyenin toplam geliri bir önceki yılına göre 52 milyon 500 bin Lira yükselerek 292 milyon 500 bin Lira olmuştur. Bu yıl vergi dışı gelirlerde ciddi bir artış olmuştur. Tablo 2.6'da yer aldığı gibi bir önceki yıl 40 milyon 431 bin 400 Lira olan vergi dışı gelirleri, 2007'de 197 milyon 650 bin 90 Lira olmuştur.

2008 Yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi geliri bir 2007'ye göre 107 milyon 500 bin Lira artarak 400 milyon Lira olmuştur. Bütçedeki en büyük artış vergi dışı gelirler kaleminde gerçekleşmiştir. 2008'de vergi dışı gelirler kalemi 279 milyon 914 bin 630 Lira olmuştur.

2009 Yılına gelindiğinde Antalya Büyükşehir Belediyesi 420 milyon Lira'lık bir gelir bütçesine ulaşmıştır. Bu bütçenin 305 milyon 444 bin 20 Lirası vergi dışı gelirlerden meydana gelmiştir.

2006'dan 2009'a kadarki 4 yılda Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin bütçesi yaklaşık 2 katı bir artış gösterirken, gelir kalemlerinde vergi dışı gelirler bu dönemde yaklaşık 7 kat artmıştır.

Tablo 2.6 2006-2009 Yılları Gelir Tablosu

Bütçe Kalemi	Bütçe (2006)	Bütçe (2007)	Bütçe (2008)	Bütçe (2009)
Vergi Gelirleri	165.862.849	31.837.950	37.762.310	40.122.980
Vergi Dışı Gelirler	40.431.400	197.650.090	279.914.630	305.444.020
Sermaye Gelirleri	24.750.000	38.280.000	40.073.000	47.184.000
Alınan Bağış ve Yardımlar	16.000.000	24.185.170	41.639.590	26.771.000
Alacaklardan Tahsilat	505.000	1.090.000	1.243.000	26.771.000
Red ve İadeler	7.549.249	543.210	632.530	750.000
TOPLAM (TL)	240.000.000	292.500.000	400.000.000	420.000.000

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi, Mali Hizmetler Daire Başkanlığı

2009 Yılından itibaren de her yıl belediye bütçesi artış göstermiş ama bütçedeki artışla birlikte devreye borçlanma ve gayrimenkul satışı da gündeme gelmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2009 yılında 420 milyon Lira gelir, 500 milyon Lira gider bütçesini 80 milyon Lira borçlanma ile kurmuştur. 2009'da Tablo 2.6'da da görüleceği 54 milyon Lira iç borçlanma, 90 milyon 710 bin 874 Lira dış borçlanma gerçekleşmiştir.

2010 Yılında 420 milyon Lira gider, 400 milyon Lira gelir bütçesi olan Antalya Büyükşehir Belediyesi 20 milyon Lira borçlanma öngörmüşken 21 milyon Lira iç borçlanma yapmıştır.

2011 Yılında da belediyenin hem giderleri yükselmiş hem de borçlanma rakamları büyümüştür. 500 Milyon Lira gideri olan belediyenin 450 milyon Lira gelir sağlaması öngörülmüş ve aradaki 50 milyon Lira açığın borçlanma ile kapatılması öngörülmüştür. Nitekim gerçekleştirmelerde 49 milyon Lira iç borçlanma yapılmıştır.

2012 Yılına gelindiğinde ise 600 milyon Lira bütçesi olan belediyenin 540 milyonluk geliri planlanmış ve 60 milyon borçlanma hesaplanmıştır. Ama bütçe gerçekleştirmelerinde 77 milyon 765 bin Lira iç borçlanma yapılmıştır.

2013 Yılında belediyenin bütçesi 650 milyon Lira, 2014'te 903 milyon Lira, 2015'te 875 milyon Lira, 2014'te 903 milyon Lira, 2015'te 875 milyon Lira olarak planlanmış ve Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi'nde kabul edilmiştir.

2016 Yılından itibaren ise Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin bütçesi 1 milyar Lira'yı geçmiştir. 2016 Yılında bütçe 1 milyar 460 milyon Lira olmuş ve bütçedeki 200 milyonluk açık yine borçlanma ile kapatılmıştır. Bütçe gerçekleştirmelerine göre de 66 milyon 575 bin 959 Lira iç borçlanma yapılmıştır.

2017-2018 ve 2019 Yılları da Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin hem bütçesinin ciddi artış gösterdiği hem de borçlanma rakamlarının yükseldiği yıllar olmuştur. 2017 Yılında belediyenin bütçesi 2 milyar 260 milyon Lira olmuş 410 milyon Lira borçlanma yapılması tasarlanmıştır. Bütçe gerçekleşmesine bakıldığında 341 milyon 457 bin 873 Lira iç ve dış borçlanma yapılmıştır.

Genel seçimlerin yapıldığı 2018 yılında yatırımlar artmış ve bu bütçede 3 milyar 210 milyonluk gider, 2 milyar 357 milyonluk gelir öngörülmüş aradaki 853 milyon Lira açık da borçlanma ile kapatılmak istenmiştir. Bütçe gerçekleştirmelerinde ise 1 milyar TL'yi geçen bir iç ve dış borçlanma olmuştur.

Yerel seçimlerin olduğu 2019'un bütçesi de 2018 yılı bütçesi gibi borçlanmanın yüksek olduğu bir bütçe olmuştur. 3 Milyar 410 milyon Lira gider bütçesi olan 2019 yılında 2 milyar 887 milyon 50 bin Lira gelir sağlanması tasarlanmıştır. 20 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Daire Başkanlığı'ndan alınan bilgiye göre ise 522 milyon 950 bin Lira borçlanmanın öngörüldüğü yılda, 20 Nisan 2019 itibarıyla 109 milyon 644 bin 504 Lira iç borçlanma yapılmıştır. Son iki yılın aksine bu tarih itibarıyla dış borçlanma görülmemektedir.

Mali Hizmetler Daire Başkanlığı'nın verileri ışığında son 10 yılda Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin (Tablo 2.7) bütçesi 420 milyon Lira'dan 3 milyar 410 milyon Lira'ya yükselmiştir. Yaklaşık 8 katlık bir bütçe büyümesinin gerçekleştiği Antalya'da artan borçlanmaya bağlı belediye, Türkiye'nin en borçlu belediyeleri arasına girmiştir. Tüm bu gelişmeler ışığında Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2016 yılında Fitch'ten aldığı 'yatırım yapılabilir il' notunu da kaybetmiştir. <https://www.ensonhaber.com/fitch-antalya-buyuksehir-belediyesine-kredi-notu-verdi-2016-07-11.html> (erişim tarihi: 01.05.2019). 2018 Yılında uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, hem Türkiye'nin hem de aralarında Antalya'nın da bulunduğu 3 büyükşehir belediyesinin kredi notunu yatırım yapılabilir seviye olan BB+'dan BB-'ye düşürmüştür. Fitch'ten yapılan açıklamaya göre İstanbul, İzmir ve Antalya'nın uzun dönem yabancı para cinsinden kredi notu 'BB+'dan 'BB-'ye inmiştir. Kredi notlarının görünümü 'Negatif' olarak belirlenmiş, İstanbul, İzmir ve Antalya Büyükşehir Belediyelerinin kredi notlarının düşürüldüğü duyurulmuştur. <https://businessht.bloomberght.com/ekonomi/haber/2070778-fitch-3-buyuksehir-belediyesinin-notunu-kirdi> (erişim tarihi:01.05.2019).

Tablo 2.7 2009-2019 Yılları Gelir-Gider ve Borçlanma Tablosu

Yıl	Gider (TL)	Gelir (TL)	Borçlanma (TL)	İç Borçlanma (TL)	Dış Borçlanma (TL)
2009	500.000.000	420.000.000	80.0000.000	54.000.000	90.710.874
2010	420.000.000	400.000.000	20.000.000	21.000.000	-
2011	500.000.000	450.000.000	50.000.000	49.000.000	-
2012	600.000.000	540.000.000	60.000.000	77.765.000	-
2013	650.000.000	545.000.000	105.000.000	93.250.000	-
2014	903.000.000	833.000.000	70.000.000	33.387.811	-
2015	875.000.000	800.000.000	75.000.000	-	-
2016	1.460.000.000	1.260.000.000	200.000.000	66.575.959	-
2017	2.260.000.000	1.850.000.000	410.000.000	257.471.272	83.986.601
2018	3.210.000.000	2.357.000.000	853.000.000	483.014.935	518.379.866
2019	3.410.000.000	2.887.050.000	522.950.000	109.644.504	-

*2019 Yılı 20 Nisan 2019 tarihi itibarıyla

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi, Mali Hizmetler Daire Başkanlığı

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 yılı Nisan ayı Büyükşehir Belediye Meclis toplantısında açıklanan rakamlara göre iç ve dış borçları dahil belediyenin güncel borcu 4 milyar 300 milyon Lira olarak açıklanmıştır. (<https://www.haberturk.com/antalya-haberleri/18210294-odenemeyecek-bir-borc-birakilmamistir> erişim tarihi: 01.05.2019). Büyüyen bütçe hizmet sunumu açısından olumlu olsa da bütçenin borçlanma ve gayrimenkul satışına dayalı olarak artması kentin gelecek dönemde önünü tıkayabilecek bir yükü de beraberinde getirdiği söylenebilir. Bu durum üst düzey yöneticiler tarafından sürdürülebilir bulunsa da bazı meclis üyelerince de kabul görmemiştir. Bütçe oylamalarında da genellikle borçlanma ve sermaye geliri eleştirilmiş, belediye meclisinde borçlanmaya ilişkin oylamalarda kararlar oyçokluğuyla çıkmıştır.

ASAT Genel Müdürlüğü üst düzey yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticiler, kurumun kredi konusunda zaman zaman kefalet talebi nedeniyle taleplerinin büyükşehir belediye meclisine getirildiğini kaydetmiştir ki bu anlamda da belediyenin mali yapısının içmesuyu hizmetleri anlamında önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani hem yatırım hem de yatırım için kefaleti nedeniyle belediyenin finans durumu içmesuyu hizmetlerini etkileyici rol oynamaktadır.

2.3.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Kurumsal Yapısı

Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2009 yılından 2018 yılına kadar yapılan yasal değişikliklerle sınırları genişlerken görev ve yetkileri de gelişmiştir. Genişleyen görev alanı hizmet şemasının da yenilenmesini ve büyümesini sağlamıştır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi 2009 Yılı Faaliyet Raporu'ndan ve yöneticilerden alınan bilgiye göre o dönem belediyenin 16 daire başkanlığı ve 2 koordinatörlük bulunuyordu. Büyükşehir belediye başkanı, encümen ve meclisin yanında alınan kararların hayata geçirilmesini sağlayan genel sekretere bağlı iki genel sekreter yardımcısının altında görev yapan daire başkanlıkları ve koordinatörlükler şöyleydi:

- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Nazım Plan Büro Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü
- Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü
- İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı
- Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
- Ulaşım Dairesi Başkanlığı
- Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
- Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı
- Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Zabıta Dairesi Başkanlığı
- İşletme ve İştirakler Dairesi
- İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı
- Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
- Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Yazı İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı
- İtfaiye Dairesi Başkanlığı
- Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı

2009 Yılından 2014 yılına 5 merkez ilçeye (Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Aksu ve Döşemealtı) hizmet eden Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2014 yılı 30 Mart Mahalli İdareler Seçimleri'nden itibaren il sınırından sorumlu hale gelmiştir. 19 İlçeye hizmet etmekle görevli genel sekreter, 3 genel sekreter yardımcısı olan belediyenin daire başkanlıkları ise 23 olmuştur:

- Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
- Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı

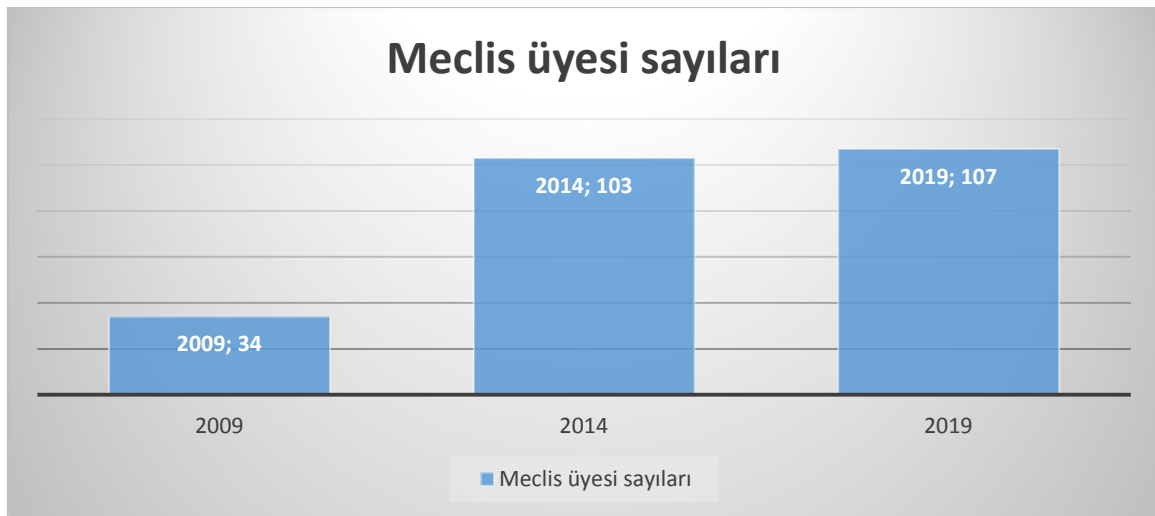
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı
- Emlak ve İstimlak Dairesi Başkanlığı
- Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
- İlçe Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı
- İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı
- İtfaiye Dairesi Başkanlığı
- Kaynak Geliştirme ve İştirakler Dairesi Başkanlığı
- Kent Estetiği Dairesi Başkanlığı
- Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
- Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı
- Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- Ulaşım Planlama ve Raylı Sistem Dairesi Başkanlığı
- Yazı İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı
- Zabıta Dairesi Başkanlığı

Tüm daire başkanlıkları 6360 yasa sonrasında il bazında görev yapar hale gelmiş, teşkilatlanmasını da bu kapsamda yapmıştır. İlçeleri Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı daha çok kırsala dönük hizmet sunan birimler olmuştur. Teşkilat yapısında yaşanan dönüşümle büyükşehir belediyesinde il genelinde içmesuyu hizmeti verilmesi sağlanmıştır. ASAT Genel Müdürlüğü, tek başına değil, belediye ile birlikte koordineli ve ilişkili olarak ilçelerde içmesuyu hizmetini vermektedir. Hem mali hizmetler hem de diğer birimlerle hizmet ve yatırımlarda birlikte çalışmaktadır. Bu anlamda belediyenin teşkilat yapısı da içmesuyu hizmetlerinde önem arz etmektedir.

2.3.4. Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi

Belediye meclisi, belediyelerin karar organları olduğu, hizmet ve yatırımlarda, bütçe kararlarında yetkili olduğu için içmesuyu hizmetlerinde de meclisin önemi büyüktür. Kaldı ki belediye meclisi hem belediyenin hem de ASAT Genel Müdürlüğü'nün en yetkili karar organıdır. Bu nedenle meclisteki değişim de değerlendirilecektir.

2009 Mahalli İdareler Seçimleri'nden 2014 seçimlerine kadar Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi'nin üye sayısı 34'tür. Büyükşehir belediyesi başkanı ve alt kademe belediye başkanlarıyla, ilçe meclislerinden seçilen üyelerin 1/5'inden oluşan meclisin sayısı 6360 sayılı yasa sonrasında 103'e yükselmiştir. Büyükşehir belediye başkanı, 19 ilçe belediye başkanı ve 83 ilçe meclisinden gelen üye ile birlikte 103 kişilik meclis oluşmuştur. 2019 Mahalli İdareler Seçimleri sonrasında ise Gazipaşa ve Kepez'de nüfus artışına bağlı olarak ilçe belediye meclis üyesi sayısı artmış bu da 103 olan büyükşehir belediye meclis üyesinin 107'ye yükselmesini sağlamıştır.

Grafik 2.3 2009'dan 2019'a Meclis Üyesi Sayısı

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi

Hem meclis üyeleri hem de yasa uygulayıcılar genişleyen hizmet alanına bağlı tüm ilçelerin büyükşehir belediye meclisinde temsilini genel itibariyle olumlu bulmuştur. İçmesuyu yatırımlarının belirlenmesi ve bütçe konusunda karar veren mecliste, her ilçenin temsil edilmesi anlamlı bulunsa da temsilde sistemden kaynaklanan adaletsizlik olduğu, küçük ilçelerin daha çok meclis üyesiyle temsil edildiği vurgulanmıştır. Öte yandan artan sayıya bağlı belediye meclisinde farklı meslek gruplarından meclis üyelerinin temsil hakkı elde ettiği de belirtilmiş ama teknik alt yapısı olan meclis üyesi sayısının azlığına dikkat çekilmiştir.

2.3.5. İlçelere Koordinatör Atamaları

Koordinatör atamaları da içmesuyu hizmetlerinin planlanmasında ve hayata geçmesinde etkili olduğu için burada aktarılacaktır. 6360 Sayılı yasa da yer alan 'büyükşehir belediyesinin ilçe belediyeleri ile koordinasyonu sağlama' görevi sonrasında yaygınlaşan bu uygulama, 2014 öncesinde dönemin CHP'li Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa

Akaydın tarafından Döşemealtı'nda başlatılmıştır. O dönemde Antalya Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi olan koordinatör maaş almadan görev yapmıştır.

2014 Seçimleri sonrasında göreve gelen AKP'li Menderes Türel döneminde koordinatörlük sistemi yaygınlaştırılmış ve farklılaştırılmıştır. Daha çok büyükşehir belediyesi ile farklı siyasi partilerden belediye başkanlarının olduğu ilçelerde koordinatör görevlendirilmiştir.

Alanya, Manavgat, Finike, Döşemealtı, Konyaaltı gibi CHP'li ve MHP'li ilçelere pekçoğu eski ilçe başkanı, belediye başkanı olan isimlerin koordinatör olarak atanması zaman içinde ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi arasında ilişkileri sıkıntıya sokmuş ve koordinatör atamaları yargıya taşınmıştır.

Koordinatör atamalarının kanunsuz olduğu iddiasıyla Alanya'da açılan dava mahkeme tarafından reddedilmiştir. Ancak 2015 yılı Ağustos ayında Manavgat Koordinatörü Ömer Şahin, parti içinde (AKP) yalnız bırakıldığını iddia ederek genel seçimler öncesinde istifa etmiştir. Büyükşehir belediye başkanı tarafından atanan aynı partiye mensup bir koordinatörün istifası, koordinatörlük sisteminin sadece farklı siyasi partilere mensup ilçe belediyesi ile büyükşehir belediyesi arasında sorun yaşanmasına neden olmadığını göstermiştir.

Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında seçilmiş belediye başkanlarının üzerine tahakküm kurma olarak algılanan ve bu yönüyle tartışılan ama 6360 sayılı yasada ilçe belediyesi ile koordinasyonu sağlamakla görevli olan koordinatör atamaları 2018 yılı Mart ayında İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan düzenlemeyle iptal edilmiştir. Dönemin Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Menderes Türel, İçişleri Bakanlığı'nın büyükşehir belediyelerinde çalışan tüm koordinatörlerin görevine son verildiğini duyurmuştur.

İçişleri Bakanlığı'nca 2 Mart 2018'de çıkarılan yönetmelikle koordinatörlüklerin kaldırılmasının ardından Antalya Büyükşehir Belediyesi de 9 Mart 2018 tarihinde yapılan tebligatla koordinatörlerin görevine son vermiştir.

Büyükşehir belediyesinin ilçelerde içmesuyu konusunda adil yatırım ve hizmet sunmasının önünde engel olarak yorumlanabilen sistemin kalkması kamuoyunda kısmen olumlu bulunmuştur. İlçe belediye başkanları da bu durumu dile getirmektedir.

2.3.6. Kapatılan Belde ve Köyler

İl sınırına hizmet etmekle görevli Antalya Büyükşehir Belediyesi, 6360 sayılı yasa ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127. maddesinde belirtilen "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir" hükmündeki köy tüzel kişiliklerini kaybetmiştir. Antalya genelindeki 539 köy tüzel kişiliği kaldırılmış, mahalleye dönüşmüştür.

Tablo 2.8’de görüleceği üzere Antalya’da 539’un köyün mahalleye dönüşmesi, 74 belde belediyesinin mahalle oluşu ve Antalya İl Özel İdaresi’nin kapatılması hem yerelleşme hem de hizmet sunumu açısından değerlendirildiğinde meclis üyeleri ve yasa uygulayıcılar arasında bir görüş birliği oluşmamıştır. Kimi meclis üyeleri ve yasa uygulayıcıları kararı hizmet sunumu açısından olumlu bulmuş, kimi yasa uygulayıcılar ise kararın yanlışlığına dikkat çekmiştir.

Yasa uygulayıcıların bir kısmı kapanan köy ve belde belde belediyeler sonrasında büyükşehir belediyesi tarafından bu mahallelere hizmet verilmesinin olumlu olduğu, teknik personel tarafından ve tek elden daha etkili bir hizmet sunumu gerçekleştiği belirtilirken, eskiden içmesuyu şebekesi olmayan birimlerde artık bu sorunun aşıldığı kaydedilmiştir.

Ancak su tarifelerinde kırsala sağlanan düşük tarifieden dolayı içmesuyunun tarımsal sulamada kullanılması nedeniyle suyun israf edildiği, ASAT Genel Müdürlüğü hem tarife hem de yatırımda zarar gördüğü aktarılmıştır. Yasa uygulayıcıların içmesuyunun tarımsal sulamada kullanmasından kaynaklı bazı bölgelerde su sıkıntısı yaşanmasına dikkat çekmesi bu durumun önemli bir sorunu beraberinde getirdiğini göstermektedir. Ayrıca kapanan köy ve beldelerde yatırıma ihtiyacın büyük olduğu, özellikle yerleşim birimlerinde hanelerin dağınıklığı nedeniyle yatırım maliyetlerinin arttığı belirtilmiştir.

Öte yandan mahalleye dönen köylerin büyük kısmında içmesuyu şebekelerinin değişimine ihtiyaç duyulduğu, sık sık şebekelerde sorun yaşandığı ve yenileme çalışmalarının sürdüğü kaydedilmiştir.

Tablo 2.8 Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde ve Köyler

İl	Belde	Köy	Orman Köyü	Toplam Köy
ADANA	21	152	315	467
ANKARA	20	274	398	672
ANTALYA	74	52	487	539
BURSA	21	73	586	659
DİYARBAKIR	12	480	323	803
ERZURUM	14	618	348	966
ESKİŞEHİR	14	156	215	371
GAZİANTEP	13	257	182	439
İSTANBUL	-	-	151	151
İZMİR	23	54	543	597
KAYSERİ	32	274	121	395
KOCAELİ	-	-	232	232
KONYA	168	288	296	584
MERSİN	41	80	429	509
SAKARYA	12	18	410	428
SAMSUN	23	137	809	946
TOPLAM	488	2.913	5.845	8.758

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2013

Antalya’da ilçe ilçe mahalleye dönen belde belediyeleri şöyledir:

- **Aksu:** Karagöz.
- **Akseki:** Bademli, Cevizli, Güçlüköy, Kuyucak, Süleymaniye, Güzelbağ, Yarpuz.
- **Alanya:** Avsallar, Cıkıllı, Çıplaklı, Demirtaş, Emişbeleni, Kargıcak, Kestel, Konaklı, Mahmutlar, Okurcalar, Payallar, Tosmur, Türkler, Yeşilköy.
- **Demre:** Beymelek.
- **Döşemealtı:** Bademağacı, Dağbeli, Ekşili, Karaveliler.
- **Elmalı:** Akçay, Yuva.
- **Finike:** Hasyurt, Sahilkent, Turunçova, Yeşilyurt.
- **Gazipaşa:** Kahyalar.
- **Gündoğmuş:** Köprülü, Ortaköy, Senir.
- **İbradı:** Ormana.
- **Kaş:** Gömbe, Kalkan, Kınık, Yeşilköy.
- **Kemer:** Çamyuva, Göynük, Tekirova.
- **Korkuteli:** Bozova, Büyükköy, Çomaklı, Küçükköy, Yelten, Yeşilyayla.
- **Kumluca:** Beykonak, Mavikent, Adrasan.
- **Manavgat:** Çolaklı, Evrenseki, Gündoğdu, Ilıca, Kızılot, Oymapınar, Sarılar, Side, Taşağıl.
- **Serik:** Abdurrahmanlar, Belek, Belkıs, Boğazkent, Çandır, Gebiz, Kadriye, Karadayı, Yukarı Kocayatak.

6360 Sayılı yasa sonrasında ASAT’ın görev alanına giren birçok mahalle merkezinde içmesuyu şebekesi olmasına rağmen önemli ölçüde yerleşimlerin sağlıklı içmesuyuna erişim imkanına sahip olmadığı kaydedilirken su yetersizliği yaşanan belli başlı ilçeler şu şekilde aktarılmıştır:

- **Akseki:** Yapılan iyileştirmelerle Süleymaniye’den isale hattı ile ilave içmesuyu getirildiği ve Akseki merkez ve güzergahtaki mahallelerin yetersiz içmesuyu sorununun çözüldüğü aktarılmıştır. Çoğunlukla 1-5 meskenden oluşan yerleşim biriminde su depolarının yenilenmesi, sık patlayan şebeke hatlarının değiştirilmesi, SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition) sisteminin kurulması, yaylalarda ve çok az mevkideki şebeke ihtiyaçlarının giderilmesi gibi çalışmaların sürdüğü belirtilmiştir.
- **İbradı:** Yeni sondajlar açılarak içmesuyu sisteminin güçlendirildiği belirtilen İbradı’da atıksu arıtma tesisinin yeniden en ileri teknoloji ile yapıldığı ve sulama için ilave kaynak yaratıldığı kaydedilmiştir. Ormana Mahallesi’nde yeni

kanalizasyon şebekesi yapıldığı, Altınbeşik su kaynaklarının korunmasına yönelik ileri arıtma yapıldığı ve tarımsal sulama için kaynak yaratıldığı ifade edilmiştir.

Su depolarının yenilenmesi, sık patlayan şebeke hatlarının değiştirilmesi ve SCADA sisteminin kurulması gibi çalışmaların da Akseki’de olduğu gibi sürdüğü kaydedilmiştir.

- **Manavgat:** Yeni depoların, su üretim tesislerinin yapıldığı ilçede, turizm tesislerinin bulunduğu bölgelere yeni isale hatları yapılarak şebeke güçlendirildiği aktarılmıştır. Yaylaalan, Tilkiler gibi mahallelere yeni içmesuyu getirilerek sorunun çözüldüğü belirtilirken, su depolarının yenilenmesi, sık patlayan şebeke hatlarının değiştirilmesi, SCADA sisteminin kurulması, yaylalarda çok az mevkideki (1-5 meskenden oluşan) şebeke ihtiyaçlarının giderilmesi gibi eksik ve devam eden çalışmalar olduğu aktarılmıştır.

Örnekler dışında yetkililerden ve meclis üyelerinden alınan bilgiye göre köyden mahalleye dönen yerleşim yerlerinde içmesuyu altyapısında kullanılan malzemenin kalitesinin düşüklüğüne ve yenilenme ihtiyacına dikkat çekilmiştir. Köylere genel olarak içmesuyu götürme sorununun ortadan kalktığı söylene de evlere su götürme ve şebekelerin yenilenmesi sorunu devam etmektedir.

Genel olarak il genel meclis üyeleri ve belediye meclis üyeleri köylerin mahalleye dönmesi, belde belediyelerin mahalle olup ilçe ve büyükşehir belediyesine bağlanmasına sonrasında belediyenin hizmet yükünün artması ve hizmetin kısıtlanması anlamında bir sorun olduğunu kaydetmiştir. Ancak az sayıda meclis üyesi tek elden hizmet sunma, teknik ve araç ekipmanlarının büyüklüğü nedeniyle duruma olumlu yaklaşmıştır. Yasa uygulayıcılar ise hizmet sunumunda hem olumlu hem olumsuz durumlar yaşandığını kaydetmiştir.

Yasa sonrası içmesuyunda kırsaldaki tarifelerin merkezdeki tarifelerin yüzde 25’ini geçmeyeceği hükmünün, merkez nüfusun ilçeleri finanse anlamına geldiği, aslında merkezdeki nüfusun da ekonomik düzeyinin her zaman kırsaldan daha iyi olmadığı kaydedilmiştir.

6360 Sayılı yasa ile mahalleye dönen köylerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin, en düşük tarifenin yüzde 25 ile sınırlandırılmasının ASAT gelirlerini önemli oranda olumsuz etkilemiş olmakla birlikte bir taraftan da suya erişimin insani bir hak olması korunurken israfın önünü açtığı, amaç dışı kullanımın artması nedeniyle yüksek kesimlerdeki vatandaşların suya erişim hakkının gasp edildiği ve su kaynaklarının hızla tüketildiği belirtilmiştir. Bu uygulamanın kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. Kepez İlçesi’ndeki bir abonenin su tarifi ile Alanya’daki bir abonenin tarifesinin aynı olmasını sağlayacak yasal

düzenleme yapılması önerilmektedir. Yasadaki boşluklardan dolayı sahildeki beş yıldızlı bir tatil sitesindeki su tarifesinin kırsal mahalle ile aynı olabildiği, bunun da engellenmesi için yasanın yeniden ele alınması gerektiği belirtilmektedir.

Ayrıca 6360 sayılı yasa köy statüsünü kaybedip mahalleye dönen, ilçe ve büyükşehir belediyesine bağlanan yerleşim yerlerine kamu hizmeti götürme yeni görev tanımlamalarını da beraberinde getirmiştir. Ancak yasanın 7. maddesinde tarım ve hayvancılık gibi kırsalın hizmet beklediği alanlarda belediyeye geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. (Günel vd., 2014: 63)

2.3.7. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB)

6360 Sayılı yasa ile getirilen değişikliklerden biri de illerde valiliklere bağlı olarak hayata geçirilen yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarıdır. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, 04.04.2014'te 28962 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. YİKOB ile vali başkanlığında çalışacak yeni bir merkezi yönetim birimi oluşturulmuştur. (Karakılçık, 2013:193). 1 Eylül 2016'da Yapılan düzenlemeyle YİKOB'lar kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli yapılar olurken, bu değişiklikte valilik yeniden tanımlanarak yönetsel gücü artırılmıştır. (Akman vd., 2018: 1030)

Antalya'da da bu süreçte Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) kurulmuştur. Daha çok kırsalda alt yapı çalışmaları yapan Antalya YİKOB'un son dönemdeki çalışmaları yapılan üst düzey yönetici ve meclis üyelerinden alınan bilgilere göre Finike Hükümet Konağı, Kepez Hükümet Konağı yapımı ve ilçelerde yol, su gibi alt yapı hizmetleri bulunmaktadır.

Valinin ya da görevlendirdiği vali yardımcısı başkanlığında hizmet veren Antalya YİKOB, 7 müdürlükten oluşmaktadır. YİKOB'a bağlı müdürlükler şunlardır:

- Doğal Kaynaklar, Ruhsatlar ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü,
- 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü,
- İdari ve Mali İşler Müdürlüğü,
- Rehberlik ve Denetim Müdürlüğü,
- Strateji ve Koordinasyon Müdürlüğü,
- Hukuk İşleri Müdürlüğü,
- Yatırım İzleme Müdürlüğü.

İldeki kamu kurumlarının ihtiyaçları olan mal ve hizmetleri teminden emniyetin ihtiyaçlarını karşılamaya, hükümet konağı yapmaktan merkezi idarenin her türlü yatırımını

koordine etmeye kadar çok geniş yetkiye sahip olan YİKOB, hizmetleri yürütmek adına taşınır ve taşınmaz malları alıp satmak, kiralamak, kiraya vermek, takas etmek yetkisine de sahiptir.

Antalya YİKOB'un başkanlığını vali yardımcısı yürütmektedir. Yasa uygulayıcılar ve il genel meclis üyeleri ile belediye meclis üyeleri YİKOB'un merkezi idareye bağlı bir birim olmasının Avrupa Birliği (AB) uyum sürecinde 21 Kasım 1988'de imzalanan ve yerel yönetimlerin artan sorumluluklarının karşılanması için yerel yönetimlere esneklik sağlanmasını ve merkezi müdahalesinden korunmasını öngören Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile çelişkiye neden olduğunu kaydetmiştir. Bu durumun yerelleşme bakımından geriye gidiş anlamına gelebileceği aktarılmıştır.

2.3.8. Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) ve Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME)

Antalya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 3030 Sayılı yasa ile kurulan UKOME Şube Müdürlüğü, Ulaşım Planlama ve Raylı Sistemler Daire Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet vermektedir. UKOME Şube Müdürlüğü, 6360 sayılı yasa sonrasında 19 ilçesiyle Antalya'nın tamamında ulaşım sistemi ile ilgili inceleme yapmak, sorunları saptamak ve çözüm için gerekli çalışmaları yapmak, Ulaşım Ana Planı ile ilgili ihale süreci ve takibi, UKOME Genel Kurulu'na gelen öneri, talep ve teklifleri sunmakla görevlidir.

UKOME gibi 3030 sayılı yasayla kurulan AYKOME Şube Müdürlüğü ise Fen İşleri Daire Başkanlığı bünyesinde 19 ilçede etkili ve koordinasyonlu altyapı hizmeti sunmakla görevlidir. Tıpkı UKOME Genel Kurulu'na sekreteryalık yapan UKOME Şube Müdürlüğü gibi AKYOME Genel Kurulu'na da AYKOME Şube Müdürlüğü sekreteryalık yapmaktadır. Gerekli hallerde AYKOME ve UKOME işbirliği yapmaktadır.

Bu iki birimin de içmesuyu hizmeti sunumunda önemi hizmet yerlerindeki altyapının yapılması anlamında önemlidir. Hem kazı hem de yol çalışmaları içmesuyu yatırımlarında önemli rol oynamaktadır.

Özel ve tüzel kişilerin yapacağı bina bağlantı arızalarında ya da yeni bina bağlantılarında AYKOME'nin kazı ruhsatı alınması gerekmektedir. AYKOME, kazı yapılacak güzergahtaki mevcut alt yapılar nedeniyle bir anlamda alt yapı kuruluşları ile koordineli çalışmaktadır. Elektrik, Telekom, doğalgaz, su vs konusundaki altyapılar dolayısıyla ilde yapılacak olan özel ve tüzel kişilerin kazılarında bu kurumların görüşleri de alınır. Bunun için ASAT Genel Müdürlüğü'nün içmesuyu hizmetleri de AYKOME ve UKOME ile ilintilidir.

AYKOME, ruhsatsız yapılan kazılarda cezai uygulama yapmakla görevlidir ki bu görev altyapı yatırımlarının korunması açısından büyük önem arz etmektedir. İçmesuyu da hayati önemde bir altyapı yatırımı olduğu için bu anlamda AYKOME faaliyet alanı içmesuyu alanıyla ilişkilidir.

2.3.9. Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne Bağlı Kuruluşlar ve Şirketler

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 19 ilçede su, atıksu ve kanalizasyon hizmetlerini yürüten idaresi Antalya Su ve Atıksu İdaresi (ASAT) Genel Müdürlüğü ele alınacak, üst düzey yönetici ve belediye meclis üyeleri ile yapılan görüşmeler, kurumdan alınan bilgiler, faaliyet raporları çerçevesinde içmesuyu yatırımları değerlendirilecektir.

ASAT Genel Müdürlüğü dışında belediye şirketleri arasında su hizmetleri konusunda yatırım yapan ya da yapmaya hazırlanan iki kuruluş ALDAŞ A.Ş. ve Antalya Hayvancılık A.Ş. konusunda bilgilendirme yapılacaktır.

2.3.9.1. Antalya Su ve Atıksu İdaresi (ASAT) Genel Müdürlüğü

Antalya Su ve Atıksu İdaresi Genel Müdürlüğü (ASAT), 2560 sayılı Kanun çerçevesinde, Bakanlar Kurulu'nun 94/6516 sayılı Kararı ile su ve atıksu hizmetleri ayrı bir kurumsal yapı olarak Büyükşehir Belediyesine bağlı, müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluş olarak oluşmuştur. ASAT'ın kuruluş kararı, yasa uygulayıcılardan alınan bilgiye göre 18.02.1995 tarihli ve 22206 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6360 Sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle 19 ilçeye hizmet vermeye başlayan ASAT Genel Müdürlüğü, su ve kanalizasyon, arıtma işlerini yürütmekle görevlidir. Organları; yönetim kurulu, denetim kurulu, genel kurulu ve genel müdürlüktür.

ASAT Genel Müdürlüğü yasa uygulayıcıları ve meclis üyeleriyle yapılan görüşmelere göre 6360 sayılı yasa ile birlikte hizmet alanı yaklaşık 10 kat, hizmet verilen nüfusu ise yaklaşık 2 kat artan Antalya'da ASAT teşkilatlanması da ona göre yapılmış ve merkez ilçe dışındaki 14 ilçe için şube müdürlükleri kurulmuştur.

Hizmet sunumunda en önemli faktörlerden olan insan kaynakları da artmış, abone sayısı ise il genelinde yaklaşık 1.000.000'a ulaşmıştır.

ASAT'ın 2013'te 663 olan personel sayısı (ASAT, 2014: 14) 2014 yılında 999 personel, 1.116 hizmet alımı ile çalışan ile birlikte 2.115 olmuştur. (ASAT, 2015: 30) ABB 2018 Yılı Faaliyet Raporu'na göre ise ASAT Genel Müdürlüğü bünyesinde memur, işçi, sözleşmeli vd. statülerde toplam 2.653 personel görev yapmaktadır. (2019: 197)

Kurumun abone sayıları ise ASAT 2014 Faaliyet Raporu'nda 2010-2014 yılları arasında şöyle gerçekleşmiştir: (2015: 27)

- 2010'da 449.229 abone
- 2011'de 470.414 abone,
- 2012'de 489.587 abone,
- 2013'te 512.935 abone,
- 2014'te 981.119 abone.

Tablo 2.9 2014 Yılı Abonelerinin İlçe ve Orman Köyleri Çerçevesinde Dağılımı

ABONE TİPİ	ANTALYA MERKEZ VE İLÇELER	ORMAN KÖYLERİ	ANTALYA GENELİ
EV ABONESİ	836.998	11.025	848.023
TİCARETHANE	89.194	546	89.740
BAHÇE-SERA	5.194	736	5.930
RESMİ DAİRE	7.197	66	7263
HAYIR KURULUŞU (İND)	315	18	333
UMUMİ TUVALET	106	6	112
ŞANTIYE	20.129	139	20.268
LOJMAN	33	0	33
BELEDİYELER	747	0	747
OTEL-PANSİYON	3.604	0	3.604
ÖZÜRLÜ	3967	35	4002
ŞEHİT-GAZİ	927	28	955
OZEL OKUL	104	0	104
AMATÖR SPORCU	5	0	5
Genel Toplam	968.520	12.599	981.119

Kaynak: 2014 ASAT Faaliyet Raporu, (2015: 43)

Tablo 2.9'da da görüleceği gibi 2104 yıl sonu itibariyle 981.119 abonesi olan ASAT Genel Müdürlüğü'nün abonelerinin 968.520'si merkez ve ilçelerdeki aboneleriyken, 12.599'u orman köyü aboneleridir.

2018 İtibariyle abone sayısı 1.261.779'a çıkmıştır ki bu sayının içinde orman köyü abone sayısı büyük artış göstermiştir. 2014 Yılında 12.599 olan orman köyü abone sayısı 2018'de 202.871 olmuştur. (ASAT, 2019: 200)

Kurumun gelir bütçesi 2016, 2017 ve 2018 yılı için şöyledir;

- 2016 Tahmini bütçe 1.132.453.000 Lira, gerçekleşen bütçe 679.096.937,38 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 59,97.
- 2017 Tahmini bütçe 1.208.564.000 Lira, gerçekleşen bütçe 811.239.096,28 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 67,12.
- 2018 Tahmini bütçe 1.200.000.000 Lira, gerçekleşen bütçe 945.616.668,35 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 78,80.

ASAT Genel Müdürlüğü'nün aynı dönemlerde gider bütçesi ise şöyledir:

- 2016 Tahmini bütçe 1.116.172.000 Lira, gerçekleşen bütçe 745.713.865,72 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 63,95.
- 2017 Tahmini bütçe 1.166.544.000 Lira, gerçekleşen bütçe 821.304.631,12 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 70,40.
- 2018 Tahmini bütçe 1.238.000.000 Lira, gerçekleşen bütçe 1.098.960.748,35 Lira. Gerçekleşme oranı yüzde 88,77.

Kurumun görev alanının değişimi ile birlikte personel yapısı, mali yapısı ve teşkilatlanması da buna uygun şekillenmiştir ki bu da içmesuyu hizmetlerinin daha etkili ve verimli açısından önemlidir. Yasa uygulayıcıları tarafından genel olarak gelişmeler olumlu bulunsa da hemen hemen ortak olan bir eleştiri mali olanakların yeterli olmaması konusunda gelmektedir. Antalya'nın bir tarım ve turizm kenti olması, yayla kültürüne sahip olması nedeniyle içmesuyu ihtiyacının ve yatırımının diğer illerden farklı şekillenmesine neden olduğu kaydedilmektedir ki bu durum hizmeti etkileyen yapısal faktörler kısmında da aktarılmıştır.

2.3.9.1.1. ASAT Genel Müdürlüğü'nde 6360 Sayılı Yasa Sonrası Dönüşüm

Yasa uygulayıcılarla yapılan görüşmelerde ilçelerde içme suyunda çalışan personellerin devir ile geçişlerinin yeterli olmadığı, yasadan sonra tüm ilçelerde yeni personel alımları yapılmak zorunda kalındığı söylenmiştir. Tüm şubelerde ofis, araç, ekip ve ekipmanı ASAT Genel Müdürlüğü tarafından bölge ihtiyaçlarına göre yeniden dizayn edilmek zorunda kalınmıştır. Başta kuruma bunlar ciddi maddi külfet getirirse de ilerleyen zamanda kendini karşıladığı söylenmiştir.

Şuanda ASAT Genel Müdürlüğü'nün tüm ilçelerde şubelerini kurup personel istihdamlarını tamamladığı, makine ekipman parklarını tamamlayarak 7/24 hizmet verecek şekilde kesintisiz hizmetlerini verdiği kaydedilmektedir. 6360 Sayılı yasa ile ilçe belediyelerinin kendi imkanları ile yapamayacağı projelerin büyükşehir güç ve imkanları ile değerlendirilerek yapılmasının sağlandığı belirtilmiştir. Daha önce özellikle İller Bankası tarafından belediyelere hizmetler götürülürken tüm belediyelerin içmesuyu şebekesine ayrı ayrı çözümler üretildiği kaydedilmiştir. Bu ayrı ayrı çözümlerle birbirine mesafe olarak çok yakın belediyelerin deposu ayrı, şebekesi ayrı, isale hattı ayrı olması gibi sonuçlar ortaya çıkardığı anlatılmıştır. Buna örnek; Alanya'nın kapanan Kestel, Mahmutlar, Kargıcak belediyeleri. Dim Çayı'nın kenarından beslenen bu belediyeler için geçmişte 3 ayrı pompa istasyonu, isale hattı yapılmıştır. ASAT'a bu mahallelerin geçişi ile yeni proje yapılarak, tek

isale hattı ile pompa istasyonu hayata geçmiş, böylece enerji ve işletme maliyetinde ciddi tasarruflar yapılmıştır.

Gerek içmesuyu başlığında ve gerekçe çevre ve deniz temizliği başlığında tecrübeli merkez ekibinin koordinasyonunda ASAT Genel Müdürlüğü'nce yapılan iyileştirmelerle su kesintilerinin kontrol altına alındığı, akredite laboratuvarı ve kontrol ekibi ile sağlıklı suya erişim hakkının güvence altına alındığı, deniz temizliğinde belirgin bir iyileşme sağlandığı kaydedilmiştir ki bu durum yasanın sağladığı faydalardan kabul edilebilmektedir.

2.3.9.1.2. 6360 Sayılı Yasa Sonrasında İçmesuyu Hizmet Sunumu

6360 Sayılı yasa sonrasında Antalya'da içmesuyu hizmetlerinin 6 yıllık bağlamda değerlendirileceği bu bölümde yasanın hemen öncesindeki 5 yıllık durum da verilerle ortaya koyularak, karşılaştırma olanağı sağlanacaktır.

Mahalli İdareler 2009 Yılı Faaliyet Raporu'ndan (2010: 104) elde edilen verilere göre 31.12.2009 itibarıyla Antalya'nın içmesuyu envanteri şöyledir:

- Susuz: 281
- Yetersiz Şebekeli: 33
- Yetersiz Çeşmeli: 21
- Sulu Şebekeli: 1.303
- Sulu Çeşmeli: 168
- Toplam: 1.806.

2010 Yılı itibarıyla il özel idaresinin hizmet alanındaki Antalya'nın 281 köyü susuz, 33 köyünün (şebekeli) suyu yetersiz, 21 köyün (çeşmeli) suyu yetersiz, 1.303 birimin şebekeli suyu, 168 birimin de çeşmeli suyu vardır. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre ise 01.01.2010'dan 31.12.2012'ye kadar geçen 3 yıllık sürede il özel idaresinin görev alanındaki bölgede içmesuyu envanteri Tablo 1.2'de de görüleceği gibi aşağıdaki gibi değişmiştir: (<https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/ozel-idare1>)

- Susuz: 170
- Yetersiz Şebekeli: 14
- Yetersiz Çeşmeli: 24
- Sulu Şebekeli: 1.552
- Sulu Çeşmeli: 65
- Toplam: 1.825.

MİGEM'den alınan veriler ışığında Antalya'da susuz birim sayısı 281'den 170'e gerilerken, toplamda içmesuyu envanterinde ciddi bir değişim olmamıştır.

Öte yandan 2005'ten 1 Nisan 2014'te 6360 sayılı yasa yürürlüğe girene kadar KÖYDES kapsamında Antalya'da köylere altyapı yatırımları yapılmıştır. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2014 Yılı Faaliyet Raporu'nda yer alan verilere göre 2005-2014 döneminde KÖYDES kapsamında yol ve içmesuyu çalışmaları için Antalya 161.291.692 Lira ödenek almıştır. (2015: 172)

2014 Yılı Nisan ayında Antalya İl Özel İdaresi'nin kapatılmasından sonra kırsaldaki su, kanalizasyon vs çalışmalarından da ASAT Genel Müdürlüğü sorumlu olmuştur. Bu bölümde ASAT Genel Müdürlüğü yetkilileri ve meclis üyeleri görüşmeleriyle, kurum verilerinden derlenerek içmesuyu yatırımları aktarılacak, hizmet sunumunu kısıtlayan ya da olumlu etkileyen yönler belirtilecektir.

ASAT Genel Müdürlüğü'nün 2018 Yılı Faaliyet Raporu'nda verilen rakamlara göre 2014'ten 2019'a kadar içmesuyu şebeke uzunluklarını km olarak şöyledir:

- 2014'te 5.602 km
- 2015'te 10.489 km
- 2016'da 11.633 km
- 2017'de 12.909 km
- 2018'de 15.243 km. (2019: 5).

Antalya'da 2014'te 5.602 km içmesuyu şebekesi varken, 2015'te şebekeye 4.887 km ilave edilmiştir. 2016 Yıl sonu itibariyle şebekeye 1.144 km daha eklenmiştir. 2017'de şebekeye 1.276 km ilave edilerek Antalya içmesuyu şebekesi 12.909 km'ye çıkarılmıştır. 2018'de İçmesuyu şebeke uzunluğu 15.243 km olmuştur. Şebeke uzunluğunun her yıl artması, içmesuyu yatırımlarının il geneline yayılması anlamına gelebileceği gibi hala şebekesi olmayan yerler olduğu anlamına da gelmektedir.

ASAT'ın 2014 Yılı Faaliyet Raporu'nda ASAT Genel Müdürü tarafından yapılan giriş durum tespiti açıdan dikkat çekicidir. Genel kurul üyelerine hitaben genel müdür tarafından yapılan açıklama şöyledir:

“Bilindiği üzere 6360 sayılı yasa 12 Aralık 2013 tarihinde kesinleşmiş ve taslak haliyle büyükşehir belediyelerine neler getireceği bilinmesine rağmen görevi devraldığımız 1 Nisan 2014 tarihi itibariyle önümüze gelen tablo hiç de iç açıcı değildi.” (2015: 8)

Genel müdür tarafından yapılan bu açıklamanın devamında 6360 sayılı kanun ile birlikte ASAT'a su ve kanalizasyon hizmetlerinin devri sırasında; ‘tesislerin devri, içme suyu, kanalizasyon ve yağmur suyu şebekelerinin devri, abonelik hizmetleri ve abone bilgilerinin

devri, personel devri' vb. devir işlemleri için ön hazırlıklar yapılmadığı için hizmet üretiminde zorluklar yaşandığı belirtilmiştir. (2015: 9)

2014 Yılı sonrasında hizmet sunumunda yaşanan sıkıntıları aktaran ASAT Genel Müdürü, aynı zamanda Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyesi olan genel kurul üyelerine şu bilgileri de aktarmıştır:

“Yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte; hizmet alanımız 10 kat artarak 2.033 km2 den 20.909 km2 ye, hizmet vermiş olduğumuz nüfus ise 1.161.142 kişi iken 2.222.562 kişiye, abone sayımız da 512.935’ den 981.119’a yükselerek yaklaşık 2 kat artmıştır. Ayrıca yasa gereği belediye ve tüzel kişiliği kaldırılan mahalli idare birliklerinden kurumumuza genel bir elemenden geçirilerek 547 personel devri yapılmıştır. Devri gerçekleşen bu personellere 6 ay boyunca kurumumuz tarafından maaşları ödenmiş ve personel giderlerimiz bu zaman zarfı boyunca yaklaşık 2 katına çıkmıştır.

Görevi devraldığımız andan itibaren yeni hizmet alanlarımızla ilgili çok kısa sürede gerekli planlamalar yapılmış, arazi çalışmalarına zaman kaybetmeksizin başlanmıştır. Öncelikli olarak yeni devir aldığımız büyük coğrafyadaki problemler hızla tespit edilmiş, öncelikler belirlenmiş ve önem sırasına göre çözümler üretilmiştir. Bilgi işlem alt yapısı, idari binalarımız ve teşkilat yapımız yeniden düzenlenmiştir. Bu kısa zaman zarfında kapatılan belediyeler ve tüzel kişiliği kaldırılan mahalli idare birliklerinin sunmuş olduğu hizmetleri her açıdan daha iyi şekilde yapar hale geldik.”

Ayrıca 2014 yılı faaliyet raporunda kurumun fırsatları ve tehditleri sıralanırken yasanın artılarına ve eksilerine de değinilmiştir. Hizmet sunumunu etkileyen bu fırsatlar şöyledir: (2015: 181)

- “Bölgenin su zenginliği,
- İçme suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki su kayıplarının kontrolü yönetmeliğinin yayınlanmış olması,
- 6360 sayılı kanunun yerel kaynakların etkin kullanımına fırsat tanınması,
- Antalya’nın bölgenin lider kenti olması, turizm ve kentsel açıdan hızla gelişmesi nedeniyle, kurumumuzun ülke genelinde tanınma fırsatının olması,
- Üniversiteler, TÜBİTAK vb. kamu kurumlarıyla yürütülen ortak projeler,
- EXPO 2016’nın şehrimizde yapılacak olması,
- Suyun ve çevrenin korunmasına ilişkin su ayak izi gibi önemli metotların, araştırmaların toplumsal oluşumlar aracılığı ile artması.”

Fırsatlar arasında 6360 sayılı yasanın kaynakların etkin kullanımına olanak sağladığı belirtilirken, EXPO 2016’nın Antalya’da yapılmasının ASAT çalışmalarına ve hizmet sunumuna sağladığı katkı anlaşılamamıştır.

Öte yandan hizmet sunumunu olumsuz yönde etkileyen tehditler aynı raporda şöyledir: (2015: 181)

- “Altyapı çalışmalarının yürütülmesinde diğer kurumlarla koordinasyonun yeterli düzeyde olmaması, eşgüdümlü çalışamama ve bürokratik engeller,
- Hizmet sunulan nüfusun ve coğrafi alanın artması,
- Şebeke suyunun içilebilir ve sağlıklı olmasına rağmen ticari sebeplerden dolayı kötülenmesi,
- Mutlak koruma alanlarında bulunan özel mülkiyetlerin kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması,
- Yükselen enerji maliyetleri,
- Uzun süreli ve şiddetli yağış alan coğrafi konumda bulunmanın, altyapı sistemi ve tesislere etkisi,
- Su Kanunu, İSKİ Kanunu vb. yasalarımızdan kaynaklanan yetersizliklerin etkisi.”

Görüleceği gibi ASAT Faaliyet Raporu’nda genel müdür tarafından yapılan sunumda 6360 sayılı yasanın getirdiği görev alanın il sınırıyla örtüşmesi sonrasında hizmet sunumunda yaşanan sıkıntı, tehditler kısmında da yer almıştır. Nüfus ve hizmet alanının artmasının bir tehdit olduğu kaydedilmiştir.

Öte yandan ASAT 2018 Yılı Faaliyet Raporu’nda içmesuyu çalışmaları konusu şöyle belirtilmiştir: (2019: 105)

“İlçeler ile ilgili mevcut altyapı şebekeleri üzerinde güncelleme çalışmaları devam etmektedir. İl Özel İdaresi, İlçe Belediyeleri, İller Bankası gibi kurumlardan devraldığımız projeler ve mevcut şebekede yapılan güncelleme çalışmalarıyla birlikte 1.625.875 m içmesuyu hattı veri tabanımıza işlenmiştir. Yapılan çalışmaların 484.000 metrelik kısmı saha ve ofis ortamında yapılan güncellemeleri, 1.141.875 metrelik kısmı yeni imalatları kapsamaktadır.”

ASAT’ta halen şebeke güncelleme çalışmalarının devam etmesi bir anlamda yasanın yürürlüğe girdiği 2014 Yılı Nisan ayından bu yana çalışmaların tamamlanamadığı anlamına da gelmektedir.

2.3.9.1.3. İlçelerde Yapılan İçmesuyu Yatırımları

Çalışmanın bu bölümünde ASAT Genel Müdürlüğü’nden temin edilen veriler ve görüşmelerle ilçe yatırımları son 6 yıl için değerlendirilmiştir.

Antalya ASAT Genel müdür ve genel müdür yardımcısı ile yapılan görüşmeden elde edilen bilgiye göre 2014 yılında ASAT’ın içmesuyu şebekesi 5 merkez ilçede (Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı, Kepez, Aksu) 3.750 km’dir. Yine merkez ilçelerde toplam kanalizasyon 1.700 km’dir.

6360 Sayılı yasa ile devir alınan ilçelerde sağlıklı bir altyapı verisi (sayısal veri) alınamamıştır. ASAT Personellerince sahada tespit edilerek CBS’ye (Coğrafi Bilgi Sistemi)

kayıt edilen toplam içmesuyu şebekesinin ilçelerde 15.500 km, kanalizasyonun ise 4.800 km'dir. Miktarların bu metrajların üzerinde olduğu ve tespit çalışmalarının devam ettiği aktarılmıştır.

1 Nisan 2014'ten bugüne kadar (1 Ekim 2019'a kadar) içmesuyu şebekesi olarak 5.209 km, kanalizasyon şebekesi olarak 1.122 km, yağmursuyu hattı olarak da 226 km imalat yapılarak işletmeye alındığı bilgisi verilmiştir. Bu yapılan şebeke hatlarının büyük oranda altyapı hizmeti almayan bölgelere götürülen şebeke hatları olduğu da kaydedilmiştir.

ABB ASAT Genel Müdürlüğü'nce 5 merkez ilçe dahil 19 ilçede 2014'ten 2019 yılı Ekim ayına kadar yapılan içmesuyu yatırımı toplam 5.209.456 metre olup maliyetinin 66.599.035,17 Lira olduğu aktarılmıştır. (Tablo 2.10)

Tablo 2.10 Yıllara Göre İçmesuyu Yatırımları ve Maliyeti

İLÇE	2014 İMALAT METRE	2015 İMALAT METRE	2016 İMALAT METRE	2017 İMALAT METRE	2018 İMALAT METRE	2019 İMALAT METRE	TOPLAM İMALAT METRE	TOPLAM MALİYET
AKSU	3.491	41.869	13.929	13.323	15.320	25.811	113.743	11.146.717,22 TL
DÖŞEMEALTI	5.037	45.452	17.594	16.434	46.605	30.923	162.045	32.166.889,48 TL
KEPEZ	18.154	54.333	48.321	31.212	54.464	19.318	225.802	20.157.923,38 TL
KONYAALTI	13.768	18.140	50.843	20.699	54.093	21.820	179.363	20.629.797,57 TL
MURATPAŞA	3.488	9.762	7.651	10.870	11.445	3.602	46.818	4.749.373,31 TL
AKSEKİ	56.250	71.537	5.125	5.959	8.859	1.455	149.185	21.108.652,13 TL
ALANYA	84.855	139.418	95.372	252.164	264.121	65.767	901.697	100.571.814,66 TL
DEMRE	186.250	14.986	13.575	25.501	23.443	14.781	278.536	20.645.301,03 TL
ELMALI	4.250	44.214	42.658	55.489	114.416	25.142	286.169	26.291.347,04 TL
FİNİKE	5.290	90.827	36.260	50.730	24.327	31.677	239.111	39.951.460,68 TL
GAZİPAŞA	4.250	29.968	90.155	135.949	90.183	8.240	358.745	25.701.803,16 TL
GÜNDOĞMUŞ	15.113	16.314	15.093	57.010	12.612	2.599	118.741	10.019.687,83 TL
İBRADI	4.250	19.684	6.311	1.987	1.741	1.429	35.402	2.663.585,08 TL
KAŞ	15.215	109.117	66.115	112.950	165.795	53.929	523.121	83.282.802,13 TL
KEMER	4.250	8.391	5.241	27.026	17.007	6.404	68.319	7.781.621,02 TL
KORKUTELİ	13.471	57.169	28.814	148.291	43.892	11.105	302.742	82.910.363,98 TL
KUMLUCA	10.963	46.904	60.046	63.439	211.296	52.327	444.975	84.524.100,56 TL
MANAVGAT	41.066	75.207	63.708	147.464	62.306	48.851	438.602	43.087.847,00 TL
SERİK	17.614	102.333	48.857	76.252	59.757	31.526	336.339	28.207.947,91 TL
TOPLAM	507.025	995.626	715.668	1.252.749	1.281.682	456.706	5.209.456	665.599.035,17 TL

*2019 Yılı'nın ilk 9 ayı dikkate alınmıştır

Kaynak: ABB ASAT Genel Müdürlüğü, 2019

Yasa uygulayıcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre son 6 yıl içinde en fazla içmesuyu yatırımı Tablo 2.10'dan da görüleceği üzere Alanya'ya yapılmıştır. Bir turizm ilçesi olan Alanya'ya 901.697 m içmesuyu imalatı yapılmıştır. Yapılan imalatın maliyeti 100.571.814,66 Lira'dır. Alanya'yı imalata göre sırasıyla Kaş, Kumluca, Manavgat, Gazipaşa, Serik, Korkuteli, Elmalı, Demre, Finike, Kepez, Konyaaltı, Döşemealtı, Akseki, Gündoğmuş, Aksu, Kemer, Muratpaşa, İbradı izlemiştir.

Yasa uygulayıcıları tarafından mevcutta şebeke güncelleme çalışmalarının devam ettiği, henüz tamamlanmadığı kaydedilirken il bazında yaklaşık 20.000 km içmesuyu şebekesi, 5.500 km kanalizasyon şebekesi olduğu öngörülmüyor.

Yasa uygulayıcılarla yapılan görüşmede elde edilen bulgular şu şekildedir:

- ASAT'ın her ilçede şube müdürlüğü altında yapılan ekip ve personel yapısını Ocak 2015 tarihi itibarıyla tamamladığı ve sorunlara hızla müdahale etmeye başladığı kaydedilmiştir.
- ASAT merkez organizasyonunun iş yükünün arttığı, bölgesel bilgi birikiminin oluşması ile birlikte bu hususun sorun olmaktan çıktığı belirtilmiştir.
- ASAT'ın tecrübesi ve hizmet anlayışının tüm ilçelerde uygulamaya konulduğu aktarılmıştır.
- Temel sorunlarda alınan mesafe ile birlikte gündemin verimlilik, performans, müşteri memnuniyeti, kayıp kaçak çalışmaları, SCADA gibi üst yaklaşım konularına çevrildiği ifade edilmektedir.
- Bağlanan 14 ilçe ve kırsalda özellikle yasa ile tanımlanan tarife oranları nedeniyle yapılan hizmetlerin ve yatırımlarının tutarının tahsilatın altında kaldığı aktarılmıştır. Yani bağlanan 14 ilçe ve mahalleler, merkez 5 ilçe kısa ve uzun vadeli krediler ile finanse edilmektedir. Bu durumun radikal ve uzun vadeli çözümlerin önünü tıkayan en önemli husus olduğu kaydedilmiştir.
- Yasa uygulayıcılarla yapılan görüşmede yağmursuyu yatırımlarının yasa ile açık şekilde sorumluluğunun belirlenmesi, eğer bu hizmet tamamen su idarelerine verilecek ise; sorumluluk sahasının imar alanları ile sınırlandırılması ve İller Bankası payının da yüzde 20'ye çıkarılması önerilmiştir. SUKİ (Su ve Kanal İdareleri) yasa tasarısında da konunun bu şekliyle tanımlandığı aktarılmış ve derelerin sorumluluğunun da kamulaştırma giderleri de dahil olmak üzere DSİ'de olması gerektiği vurgulanmıştır.
- Antalya'nın bir tarım kenti olması nedeniyle sulama suyu ana planının acilen yapılması önerilmektedir.

- Su yönetimindeki çok başlılığın kaldırılmasının önerildiği görüşmede su idarelerinin bölgesel haklarının ve yetkilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bölgesel sağlıklı suya erişim hakkının güvencesi olan su idarelerinin, su yönetiminde DSİ veya bir başka kurumun yönetimine mecbur bırakılmaması gerektiği belirtilmiştir. Bunun olmaması nedeniyle su idarelerinin, sağlıklı suya erişim hakkını ve hizmetini sağlayamadığı kaydedilmiş ve buna DSİ tarafından yürütülen Karacaören Projesi örnek olarak verilmiştir.
- Mahalleye dönüşen birimlerde su tarifesi, en düşük su tarifesinin yüzde 25'ini geçmediğinden bu durumun su israfına yol açtığı belirtilmiştir. Sondajı olan vatandaşların bile abone suyunu, tarımsal sulamada daha ucuz olduğu için kullanması nedeniyle içmesuyunun israf olduğu, konutta kullanılması gereken suyun, tarımsal sulamada kullanılmasının önüne geçilemediği, bu konuda amaç dışı kullanımı engelleyici bir düzenleme yapılarak ASAT Genel Kurulu'na getirileceği aktarılmıştır.
- Alt yapı ve arıtma konusunda 6360 sayılı yasa sonrasında işletmecilik anlamında daha olumlu bir gelişme yaşandığı, ilçelerin daha önce maliyet, teknik personel yetersizliği, çevre yönetim bilinci vs gibi nedenlerle tam anlamıyla hizmet veremediği belirtilmiştir. Büyükşehir belediyesinin teknik ve mühendislik olanakları, kadrosu ve çevre yönetim bilinci ile bu tesislerin sağlıklı çalışmaya başlatıldığı kaydedilmiştir.
- Devir işlemleri ile ilgili devir komisyonlarının oluşturulduğu fakat bu komisyona belediyeler tarafından yeterli bilginin verilmediği, ilçe belediyelerinin araç ve ekipmanlarını, kalifiye personellerini kendilerinde tutmayı tercih ettiği ve bunların geçişlerinin olmadığı aktarılmıştır.
- Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar kısa ve orta vadeli içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının yatırımının gerçekleştirildiği, tüm mahalle ve ilçe merkezlerinde sağlıklı içmesuyu erişim güvencesinin sağlandığı belirtilmiştir. Orta ve uzun vadeli ihtiyaçların belirlenmesi için Dünya Bankası'ndan hibe kredisinin temin edildiği belirtilirken, bu kapsamda şehrin ve mahallelerin gelecek su ihtiyaçlarının belirlendiği Su Yönetim Ana Planı çalışmasının önümüzdeki aylar içinde başlayacağı aktarılmıştır. Bu çalışma sonucunda yerleşimlerin nihai su ihtiyaçlarının belirlenip mevcut kaynaklara göre tekrar planlanıp hayata geçeceği ifade edilmiştir.

- Diğer taraftan yeni kurulan yerleşimlerin içme suyu ve kanalizasyon şebeke ihtiyaçlarının projelendirilmesi ve kayıp kaçakların azaltılması proje çalışmalarında doğru yatırımların hayata geçirilmesi için yine Dünya Bankası Kredisi kapsamında yaklaşık 10.000.000 Lira bütçe ayrıldığı ve ihale çalışmalarının devam ettiği belirtilmiştir.
- İçmesuyu şebekesi olmayan mahallenin olmadığı, tüm ilçelerde yaygın şebeke ağının mevcut olduğu, dönemsel nüfus ve ihtiyaç değişikliklerinden kaynaklı dönemsel sıkıntılar olduğu, bunlara da müdahale edildiği ifade edilmiştir.
- Köylerden mahalleye dönen yerleşim yerlerinde içmesuyu altyapısının yenilenmesinin gerektiği, altyapıda kullanılan malzemelerin çoğu yerde miadını doldurduğu belirtilmiştir.

Tüm bunların yanında hem özel idare hem büyükşehir belediyesinde üst düzey kadroda görev yapmış bir yasa uygulayıcısı ise değerlendirmesinde 6360 sayılı yasa sonrasında büyükşehir belediyesinin büyüyen mali yapısına dikkat çekmiştir. Kırsala yapılan hizmet ve yatırımların yaklaşık 60 kat arttığı kaydedilmiştir. Belde belediyeler döneminde kanalizasyon, arıtma tesislerinin elektrik giderleri nedeniyle çalıştırılmadığı söylemleri hatırlatılarak, elektrik giderleri nedeniyle yaşanan sıkıntıların bittiğine dikkat çekilmiştir.

Antalya'nın 6360 sayılı yasa sonrasında sadece ASAT değil, büyükşehir belediyesi anlamında örnek bir teşkilatlanma yaptığı kaydedilerek, hak ettiği kadar teşkilatlanma ve mevzuat yapısı oluşturulduğu aktarılmıştır. Şube müdürlüklerinin sayısının artırılabilceği belirtilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin genel olarak mali yapısının 6360 sayılı yasa sonrasında güçlendiği belirtilerek, ilçelere gönderilen teknik kadrolarla ilçelerin insan kaynağına katkı sunulduğu ifade edilmiştir. Tek elden hizmet sunumunun hizmette standart yarattığı aktarılmış, artık köye suya götürme derdinin bittiği, evlere su götürme durumu olduğu vurgulanmıştır.

Antalya'nın merkezi idareden aldığı yatırım payı kişi başına 398 Lira iken, Büyükşehir'den Alanya'ya yapılan yatırımın çok daha yüksek olduğuna değinilmiş, bu durumun hangi siyasi dönemde olursa olsun devam edeceğine inanıldığı aktarılmıştır. "Suyu akmayan mahallenin, suyu hangi dönemde olursa olsun akacaktır" denilmiştir.

İlçelere yapılan hizmet ve yatırımları politikacılar ve halkın ihtiyaçlarının belirlediği kaydedilirken, yatırım ve hizmet sunumunda adaletin sağlandığı bildirilmiştir.

Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyelerinin farklı partilerden olmasının hizmet yarışını getirdiği kaydedilerek, bu durumun pozitif yönüne dikkat çekilmiştir. Büyükşehirle

aynı partiden olan ilçelerde yarışın olmayabileceği aktarılırken, farklı partiden ilçe belediyesinde hizmete kalite geldiği aktarılmıştır. Muratpaşa ve Kepez gibi en büyük ilçe belediyelerinin kişi başına gelirlerinin, Büyükşehir'in harcadığından yüksek olabildiğine dikkat çekilmiş, bu durumun büyükşehir belediyesinin Kepez'e harcadığından fazla bir yatırımı, ilçe belediyesinin yapmasına yol açtığı belirtilmiştir.

Türkiye'de yasalar üzerinde yapılan tartışmaların varlığına gönderme yapılırken, encümende siyasilerin gücünün artırılacağı bir düzenlemenin yapılabileceği belirtilmiştir.

Dünyada çok büyük belediyelerde belediye meclisi üyelerinin sayısal azlığını örnek gösteren yasa uygulayıcısı, Türkiye'de "Parmak indirip kaldırmaktan başka bir iş yapamıyoruz" diyen meclis üyeleri olduğu belirtilirken, Londra'da 25 meclis üyesi olduğu ifade edilmiştir.

6360 Sayılı yasa sonrasında verilen hizmet sunumunda, 2019 yılında yapılan son seçimler sonrasında da değişiklik olmadığı aktarılmıştır. Belki şube sayısında artış olabileceği ama ilçelere yapılan yatırımların bile oranlarında çok fazla değişiklik olmayacağı belirtilmiştir.

2020 Yılı sonuna kadar uzatılan kırsaldaki su teşviki (en düşük tarifenin yüzde 25'ini geçemez) konusunun ASAT yetkililerinin aksine sürdürülebilirliğine vurgu yapılmıştır. Tüm dünyada idarelerin gelir sıkıntısı yaşadığı belirtilerek, kırsaldaki insanların orada tutulması için bu teşviklerin sürmesi gerektiği aktarılmıştır.

Elektrik ve su teşviklerinin kırsalda tarım ve hayvancılık açısından da üretime büyük katkı yaptığı belirtilmiştir. Hayvan sulamak, tarım ürünleri yetiştirmek için kullanılan sudaki teşvikin nüfusu binin altındaki yerlerde sürmesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Şehir merkezlerine eğitim olanakları ve kalitesi, konut kalitesi ve yaşam kalitesi yüksekliği nedeniyle göç edildiği belirtilirken, insanların kırsaldaki yaşamlarına devamlılığı için teşvik öngören 6360 sayılı yasanın olumsuz bir yanına değinilmemiştir. Sadece coğrafi açıdan hizmet sunumunda Antalya için zorluk yaşandığı ifade edilmiştir. Yapılan tek öneri meclis üyesi sayısının azaltılması ile encümende siyasi sayının artırılması olmuştur.

İl genel ve belediye meclis üyeleri ise yapılan görüşmelerde içmesuyu hizmetlerinde görev alanı genişleyen ASAT Genel Müdürlüğü'nce yapılan yatırımların genel olarak olumlu olmakla birlikte coğrafi şartlar ve nüfus yoğunluğu, Antalya'nın ekonomik yapısı gibi bir dizi nedenlerle zor olduğuna ve maliyetlerin yükseldiğine dikkat çekilmiştir. Henüz içmesuyu şebekesi yenilenmesi gereken kırsalda çok sayıda yayla ve mahalle olduğuna dikkat çekilmiştir.

2.3.9.2. Belediyenin Şirketleri

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin çeşitli tarihlerde kurulmuş olan 9 tane belediye şirketi bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde kısaca bu şirketler verilip, ardından su konusunda hizmet veren verecek olan iki şirketten ayrıca bahsedilecektir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin ulaşımdan kültür sanata, yapım, inşaattan su yatırımlarına kadar farklı alanlarda hizmet ve yatırım sunmakla görevli şirketleri kısaca şöyledir:

- ALDAŞ Alt Yapı Yönetim Danışmanlık Hizmetleri Sanayi Ticaret Anonim Şirketi A.Ş.: Su ve atıksu projeleri, enerji üretimi, ulaşım ve sürdürülebilir çevre konularında geniş çaplı bir yelpazede hizmet vermektedir.
- ANET Antalya İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş.: 26.10.1989'da kurulmuştur. Yol, sabit otopark, mesire alanları, sosyal tesisler, restoran, büfe ve kafeterya, çocuk eğlence ve oyun parkı, teleferik işletmeciliği ve kentsel yenileme faaliyetlerinde bulunmaktadır.
- Antalya Ulaşım Hizmetleri Petrol Sanayi ve Ticaret A.Ş. : Yurt içi ve yurtdışı, deniz, kara, hava yolcu ve yük taşımacılığı için kurulmuştur. Otogarlar, liman, akaryakıt işletmeleri bulunmaktadır.
- Antalya İnsan Kaynakları A.Ş. : 03.04.2018'de kurulmuştur. Hizmet alımı yöntemiyle çalıştırılan personelin işçi statüsünde istihdam edilebilmelerini sağlamaya dönük işlemleri yürütmek üzere kurulmuştur.
- ANSET Ltd. Şti. : 31.01.1991'de kurulmuştur. Ulusal ve uluslararası düzeyde kültür, eğitim, sağlık ve sanat alanlarında büyükşehir belediyesine katkı sağlamaktır.
- EKDAĞ Ekmek Dağıtım, Sanayi, Ticaret A.Ş.: 09.10.1984'te kurulmuştur. Ekmek üretmek amacıyla kurulan şirket, 2006'da fabrikasını ihaleye kiraya vermiştir. Matbaa, gıda, sosyal tesisi, otopark hizmeti vermektedir.
- AHB Antalya Hayvancılık Tic. A.Ş. : Antalya Ticaret Borsası ile hayvancılık alanında çalışma yapmak, hayvan borsası, mezbaha kurmak, işletmek veya işletmek için faaliyette bulunmak için 07.03.2018'de kurulmuştur.
- ANTEPE İnşaat ve Ticaret A.Ş.: Ulaşım, otopark hizmetleri, madencilik, turizm, inşaat, toplu konut, kentsel dönüşüm hizmetleri vermektedir.
- Antalya Sosyal Hizmetler A.Ş. : 08.08.2016'da engelli okulların ve rehabilite merkezlerinin işletilmesi için kurulmuştur.

2.3.9.2.1. ALDAŞ AŞ ve İçmesuyu Hizmetleri

ALDAŞ AŞ, altyapı yönetimi ve danışmanlık hizmetleri açısından Türkiye'nin en deneyimli firması olarak anılmaktadır. Yasa uygulayıcıları şirket ortaklarının Antalya Büyükşehir Belediyesi, Kepez Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi, Konyaaltı Belediyesi, ASAT Genel Müdürlüğü ve Antalya Ticaret ve Sanayi Odası olduğunu kaydetmiştir.

Kamu ve özel sektör arasında dinamik bir bağ oluşturduğu belirten şirketin, çağdaş yönetim anlayışıyla Antalya'nın altyapı yatırımlarına dair fizibilite ve fon sağlama çalışmaları, belediye hizmetleri ve su ve atıksu işletmesi de dâhil idari, teknik ve finansal konularda danışmanlık hizmeti sunduğu ifade edilmiştir.

Yasa uygulayıcılarıyla yapılan görüşmelerde ASAT Genel Müdürlüğü'nün de içinde yer aldığı Türkiye'de ilk kez uygulanmış olan modelin ASAT'a içmesuyu hizmetleri açısından verdiği danışmanlık hizmetlerinin önemine işaret edilmiştir. 13 Kişilik yönetim kurulu olan şirketin yönetim kurulu başkanlığını Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı yapmaktadır. Yönetimde ortaklıkta yer alan belediyelerin ve kurumların başkanları ve diğer yönetim kurulu üyeleri yer almaktadır.

2.3.9.2.2. Antalya Hayvancılık AŞ ve İçmesuyu Hizmetleri

Antalya Ticaret Borsası (ATB) ile hayvancılık alanında çalışma yapmak, hayvan borsası, mezbaha kurmak, işletmek veya işlettirmek için faaliyette bulunmak için 07.03.2018'de kurulmuş olan belediye şirketi 2018 ABB Faaliyet Raporu'nda yer alan bilgiye göre 2018 itibarıyla 8 personele sahip ve 100.000 Lira sermaye ile kurulmuş bir şirketti. (2019: 216)

2018 İtibarıyla şirketin gelir-gider bütçesi şu şekildeydi:

- 458.560,97 Lira gelir,
- 479.106,00 Lira gider,
- 20.543,03 Lira zarar.

Hayvancılık üzerine faaliyette bulunmak üzere kurulan belediye şirketi 2019 yılı itibarıyla faaliyetlerinin alanına su hizmetlerini de eklemiştir. Belediye yetkilileri ve meclis üyeleri ile yapılan görüşmede belediyenin sahip olduğu su kaynağında şişeleme tesisi kurularak, damacana su üretilip halka sağlıklı ve kaliteli, ucuz su hizmeti sunulacağı aktarılmıştır.

Bu kapsamda belediye şirketinin personel yapısı, mali yapısı vs yeniden ele alınmaya başlanılmıştır.

SONUÇ

2014'te Uygulamaya geçen ve 5 yıldır uygulamada olan büyükşehir belediyelerine ilişkin son yasal düzenlemelerden 6360 sayılı yasa, etkin ve verimli hizmet sunumu açısından hem olumlu hem de olumsuz kazanımlar sağlamıştır.

Türkiye'de İstanbul ve Kocaeli'de başlayan, 30 ilde büyükşehirlerin, il sınırına hizmet etmesini getiren düzenlemeler sonucunda buralarda il özel idareleri, belde belediyeler kaldırılmıştır. Belde belediyeler ve köyler, mahalle olmuştur.

Orman köyleri dahil Antalya'da 539 köyün mahalleye dönüşmesinin tarım-hayvancılık, turizm, hizmet sunumu ve çevre açısından yarattığı etkiler yaşandıkça görülmüştür. Köylünün yıllardır kullandığı meraların, elden çıkarılması yaşanan sorunlardan sadece birisidir. Yıllardır mahalli idareler birlikleri ve il özel idaresi aracılığıyla kırsala yapılan hizmetler, tek elden ve daha geniş olanaklarla büyükşehir belediyesi tarafından vermeye başlanmıştır. Teknolojik olarak gelişmiş bir yapıyla uzmanlaşmış personelin vereceği hizmetlerin kalitesinin ve hızının artacağı düşünülmektedir. Henüz istenen noktaya gelebilmiş olmasa da yasanın geçiş süresinde yetersiz hazırlıktan kaynaklanan nedenlerle hizmet sunumunda aksaklıklar yaşansa da bunların düzeltileceği uygulayıcılar tarafından da dile getirilmektedir.

Türkiye'nin nüfus itibarıyla en büyük kentleri arasında yer alan Antalya'da halen içmesuyu şebekesinin değişimini bekleyen mahalleler (eski köy) bulunmaktadır ki bütçe olanaklarının bu hizmet ve yatırım sunumunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Yasa uygulayıcılar, yeni bir düzenlemeyle hem su ve kanalizasyon idarelerinin hem de belediyenin mali olanaklarının artırılması, merkezi idareden gelen payın kurum lehine değişmesi gerektiğini düşünmektedir.

Ekonomisi tarım ve turizme dayalı olan Antalya'da 6360 sayılı sonrasında hayata geçirilen ve üretime doğrudan katkısı olmayan büyükşehir belediyesinin EXPO 2016, Boğaçay Projesi, 2. ve 3. etap tramvay projesi vs. gibi maliyeti büyük yatırımlar idarenin mali yapısını bozmuştur. Belediyenin kaynak arayışına girmesi de borç yükünü artırmıştır. Ayrıca tarım ve turizmden kaynaklı nedenlerle içmesuyu temininde ve hizmet sunumunda sorunlar yaşanmaktadır. Yasanın mahalleye dönen köylere ilişkin getirdiği tarife avantajı nedeniyle düşük tarifeli içmesuyu, tarımsal sulamada kullanılmaya başlanmıştır ki bu hem diğer vatandaşların su temini sorununa neden olmuş hem de ASAT'ın gelir kaybına neden olmuştur. Yine turizm nedeniyle artan nüfusun ihtiyacı olan içmesuyu için tesislerin uygun

olamayan yöntemlere başvurduğu ifade edilmektedir. Bununla ilgili tedbirler de henüz tam anlamıyla alınamamıştır.

ASAT ile birlikte 6.1 milyar TL borç yükü olduğu bilgisi kamuoyuna yansıyan Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Türkiye'nin en borçlu belediyelerinden olduğu söylenmektedir. Yeni düzenlemeyle genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından büyükşehir belediyesine ayrılan payın yüzde 5'ten 6'ya çıkarılması olumlu olsa da anlamlı bir sonuç yaratmamıştır.

2019 Yılı seçimleri sonrasında yönetimin mali olanaksızlar gerekçesi ile toplam 13 ihaleyi iptal ettiği öğrenilmiştir. Büyükşehir belediye başkanı danışmanından alınan bilgiye göre aralarında hal, kültür ve spor tesisleri olan yaklaşık 392 milyon Lira'lık yatırımları içeren ihaleler iptal edilmiştir.

Ayrıca YİKOB'lar da yerel yönetim birimi olan il özel idarelerinin ardından hayata geçerken, merkezi idarenin bir uzantısı olarak hizmet vermektedir ki bu da Türkiye'de merkezi idare kuruluşlarının yerel yönetimleri kısmen kendilerine rakip olarak gördüğü şeklinde yorumlara neden olmaktadır. Yerel yönetimlerin merkezi idare kuruluşlarına rakip olmadığı, kamu hizmetinin ve kamu yönetiminin tamamlayıcı bir unsuru olarak görüldüğü takdirde, kısmen bu sorun çözülecektir. (Konrad Adenauer Stiftung, 2007: 59).

Türkiye'deki kentleşme sürecinde hem "itici", hem "çekici" ögeler birbiri ile de son derece yoğun bir etkileşim içindedir. Bir başka deyişle, bu ögeler birbirlerinden çok etkilenmektedir. (Kongar, 2002: 553) Antalya, iş olanakları, iklimi, doğal güzellikleri vb nedenlerle çekici yönleriyle çekim merkezi olmuştur. Kırsaldaki elverişsiz yaşam koşulları itici ögeler olurken, Antalya'nın çekici ögeleri kırsaldan ve diğer kentlerden göçü artırmıştır. Bu da nüfusun kent merkezinde artışını getirmiştir. Antalya hem coğrafi zorlukları hem büyüyen nüfusu hem de il sınırına hizmet sunumu nedeniyle 6360 sayılı yasa sonrasında hizmet sunumunda büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Kırsalda içmesuyu konusundaki tarife desteğinin burada çekiciliğin artırılması anlamında az da olsa etkili olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda desteğin sürmesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak bunun yanında tarım ve hayvancılığı destekleyici başka tedbirlerin de alınmasının kırsalı daha cazip hale getireceği düşünülmektedir. Kırsaldaki su tarifesine dönük teşviki kaldırmak kırsaldaki tarımsal ve hayvansal üretime zarar vereceği, ayrıca kente göçü zorlayacağından bu teşviklerin devam etmesi ama idarelerin gelir olanaklarının genişletilmesinin anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Önce koordinatörlükler daha sonra ilçe hizmet birimleri marifetiyle kırsala hizmet götürülmeye çalışılsa da henüz hizmet sunumunda sorunlar ortadan kaldırılabilmiş değildir.

Biricikoğlu vd., (2015: 390) de 6360 sayılı yasa sonrasında yaşanan dönüşümü ele almış, hizmet ölçeğinin büyümesinin hizmetlerin etkinliği ve verimliliği açısından Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nde de olumlu ve olumsuz sonuçları olduğunu söylemişlerdir. Ancak kurumun hizmet sunumu tecrübesinin avantaj olduğu ve hizmetlerin etkinlik ve verimliliğini olumlu etkilediği kaydedilmiştir. Yaşanan sorunların bir geçiş sürecinden kaynaklandığı kanısına vurgu yapılmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi için de yasa uygulayıcıları ile yapılan görüşmelerden ortaya çıkan tablo hizmetlerin sunumunda ve yatırımda hem olumlu hem olumsuz yönlerin olduğudur.

Topçu (2015: 116) da 6360 sayılı yasa gereğince su ve atıksu müdürlüklerinin, il sınırında hizmet verecek şekilde yapılanması hususunda illerin yeterli mali ve idari hazırlığı yapmadığının söylenebileceğini kaydetmiştir.

Günel (2013: 134) da Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne ilişkin yaptığı incelemede sınırları genişleyen ve sorumlulukları artan büyükşehir belediyelerinin merkezi yönetime olan bağılıklarının azaltılmaması halinde merkezin temsilcisi gibi hareket etmeye başlayıp ilçe belediyeleri üzerinde yeni bir vesayet makamı olma tehlikesinden bahseder ki bu durumun da hizmet sunumu açısından bir risk oluşturduğu söylenebilmektedir. Bu hususun yasal düzenlemelerle ortadan kaldırılabileceği düşünülmektedir.

Görev ve yetki ile hizmet alanı genişliğine orantılı bir gelir artışının sağlanamadığı sık sık yasa uygulayıcılarınca belirtilen büyükşehir belediyeleri için yeni gelir kaynakları arayışı gündemdedir. Gayrimenkul satışı kısa süreli ihtiyaçları karşılarsa da kalıcı tedbirlerin alınması beklenilmektedir. Yasa koyucuların bu konuda yeni bir düzenlemeye gitmesi beklenmektedir. Bu noktada her yıl milyonlarca yerli ve yabancıyı ağırlayan Antalya gibi kentlerde 'ayak bastı parası' adında yeni bir vergi alınması önerileri gündemdedir ki bu konu da değerlendirilebilir.

Ayrıca Güngör'ün (2018) araştırmasında ortaya konulan büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerindeki adaletsiz dağıtımın önüne geçmek için 5776 Sayılı yasanın 6. maddesindeki "Denkleştirme Ödeneği"nin (nüfusu 10.000'e kadar olan belediyelere dağıtılmak üzere Maliye Bakanlığı'nın bütçesine her yıl kesinleşmiş vergi gelirlerinin yüzde 0.1'i oranında konulan ödenek) belediyelerin ihtiyaçları ve mali yapıları dikkate alınarak genişletilmesi söz konusu olabilir. Bu konuda da yasa koyucuların çalışma yapması mümkün olabilir.

Tüm gözlem, araştırmalar ve görüşmeler ışığında 6360 sayılı yasa sonrasında özellikle Antalya'nın coğrafi şartlardan ve ekonomik yapısından dolayı hizmet sunumunda zaman ve kaynak açısından sorun yaşanabildiği, bunun aşılması için yasa koyucuların su ve

kanalizasyon idarelerinin ve belediyenin merkezi idareden aldığı payını artırmak yönünde bir değişikliğe gidebileceği önerisi sunulabilir.

Genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın yüzde 6.5'tan yukarı çekilmesi de başka bir öneri olarak değerlendirilebilir ki bu oranın yaklaşık 2 katına çıkarılması beklenebilir.

Hizmette standartlaşma ve kalite artışının getirildiği 6360 sayılı yasa ile mali olanakların genişletilmesi ve merkezi idare payının artması durumunda daha iyi hizmet sunumunun gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Su ve kanalizasyon idareleri için yasa uygulayıcıların da içinde olacağı bir yasa düzenlemesinin akademik destek de alınarak yapılıp, çok başlılık ve diğer hususların gözden geçirilmesinin büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Öte yandan hayati öneme sahip olan içmesuyunun küresel iklim ısınması, su stratejisindeki öncelikler gibi nedenlerle yakın bir gelecekte yaşanması muhtemel sıkıntılara karşı koruyucu bir mevzuat alt yapısına sahip olması gerektiği görülmektedir. Bu anlamda suda önceliğin enerji mi yoksa içmesuyu ve tarımsal sulama mı olması gerektiği konusu da gözden geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Alıcı, O. V. (2012). *Büyükşehir Belediyesi İle İlçe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler: İstanbul Örneği*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Akman, Ç. ve Kalender, M. (2018). “Yerelde Yeni Bir Merkezi Yönetim Birimi: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73(4): 1025-1056.
- Antalya Barosu. (2019). *Antalya Kent İzleme Platformu Kent Hakkı Forumu*. Aycan Matbaa, Antalya.
- Antalya Ticaret ve Sanayi Odası. (2019). *Antalya 4.0 Antalya Geleceğini Konuşuyor*. Kutlu Avcı, Antalya.
- Antalya Valiliği. (2010). *Dünden Bugüne Antalya I. Cilt*. Kutlu Avcı, Antalya.
- Armen, E. ve Ünal, N. (2017). *Belediye Meclis Üyelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları*. Akdeniz Belediyeler Birliği, Antalya.
- Arıkboğa, E. (2014). “Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2 (2): 35-61.
- Biricikoğlu, H., Duyar Demirel, D. (2015). “6360 Sayılı Yasa’nın Genişleyen Büyükşehir Belediyesi Hizmet Sınırının Etkinlik ve Verimliliğe Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi: Sakarya Büyükşehir Belediye Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4): 369-393.
- Boyne, G. A. (1996). Competition and Local Government: A Public Choice Perspective, *Urban Studies*, 33(4-5): 703-721.
- Çal, S. (2008). *Türkiye’de Kamu Hizmeti ve İmtiyazın Dönüşüm Öyküsü*. Afşaroğlu, Ankara.
- Eroğul, C. (1997). *Anatüze Giriş Anayasa Hukukuna Giriş*. İmaj, Ankara.
- Gözler, K. (2000). *Türk Anayasa Hukuku*. Ekin, Bursa.
- Gözübüyük, A. Ş. (1964). *Türkiye’de Mahalli İdareler*. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara.
- Günel, A. V. (2013). “Merkezi Yönetim-Belediye İlişkileri’nde Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği”. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(1): 127-134.
- Günel, A., Atvur S. ve Okudan Dernek, K. (2014). “6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3): 55-70.
- Güngör, H. (2018). *Belediyelerin Genel Bütçe Payları (Analiz-Sorunlar-Öneriler)*. Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara.

- Karaarslan, M. (2008). *Özerklik ve Denetim Açısından yerel Yönetimler Reformu*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Karakılçık, Y. (2013). *Yerel Yönetimler*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Keleş, R. (1994). “Yerinden Yönetim Sorunumuz”. *Türkiye Günlüğü*, Ocak-Şubat 1994: 26-31.
- Kongar, E. (2002). *21. Yüzyılda Türkiye 2000’li Yıllarda Toplumsal Yapısı*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kondrad Adenauer Stiftung. (2007). *Fransa ve Almanya Örneğinde Belediye Birlikleri ve Türkiye*. Kondrad Adenauer Stiftung e. V., Ankara.
- Ortaylı, İlber. (1979). *Türkiye İdare Tarihi*. TODAİE Yayınları, Ankara.
- Pazarcık, O. ve Soygun, G. (1985). *Kamu Bürokrasisinde Organizasyon Sorunları, Verimlilik ve Etkenlik*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara.
- Prokopenko, J. (1995). *Verimlilik Yönetimi Uygulama Kitabı*. (Çev. O. Baykal ve N. Atalay), Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara.
- Topçu Hayırsever, F. (2015). “6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Su Hizmetleri Yönetiminin Değişimi ve Antalya Örneği”. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(30): 86-121.
- Ulusoy, A. (2004). *Kamu Hizmeti İncelemeleri*. Ülke Kitapları, İstanbul.
- Yaslıkaya, R. (2014). “6360 Sayılı Yasanın Uygulamasında Yaşanan Sorunlar: Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği”. *Uluslararası Türk Dünyası Yerel Yönetimler Sempozyumu*. 25-26 Kasım 2014, GaziMagusa/Kıbrıs.
- Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği. (2014). *Piyasaya Karşı Halkı Korumak İçin Toplumcu Belediye*. Memleket Yayınları, Ankara.
- Yükçü, S. ve Atağan, G. (2009). “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4): 1-13.
- Zürcher, E. J. (1993). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. (Çev. Y. Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- Antalya.bel., “Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi toplandı”.
<http://antalya.bel.tr/haberler/antalya-buyuksehir-belediye-meclisi-toplandi> (erişim tarihi: 01.05.2019).
- Antalya.bel., “Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu”.
<http://antalya.bel.tr/i/faaliyet-raporlari>, (erişim tarihi: 01.05.2019).

- Antalya.bel., “Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu”.
<http://antalya.bel.tr/i/faaliyet-raporlari>, (erişim tarihi: 01.05.2019).
- Antalya.bel., “Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Planı”.
http://antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Raporlar%2FStratejikPlan%2F2015-2019_Stratejik_Plan.pdf, (erişim tarihi: 05.05.2019).
- Antalya.bel.tr., “Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu”.
http://antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/meclis_toplantilar/2019/NISAN/20190413_faaliyet_raporu.pdf, (erişim tarihi: 01.10.2019).
- Antalya.bel., “Eski Başkanlar”.
<http://www.antalya.bel.tr/eski-baskanlar> (erişim tarihi: 01.05.2019).
- Antalya.bel., “İçişleri Bakanı 30 Büyükşehir’de Koordinatörleri Kaldırdı”.
<http://antalya.bel.tr/haberler/icisleri-bakani-30-buyuksehirde-koordinatörleri-kaldirdi>
(erişim tarihi: 01.05.2019).
- Antalyakulturturizm.gov., “Genel Bilgi”.
<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR-67576/genel-bilgi.html>, (erişim tarihi: 01.05.2019).
- Asat.gov., “2013 Yılı Faaliyet Raporu”.
https://www.asat.gov.tr/files/faaliyet_raporlari/ASAT_GENEL_MUDURLUGU_2013_FAALIYET_RAPORU.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).
- Asat.gov., “2014 Yılı Faaliyet Raporu”.
https://www.asat.gov.tr/files/faaliyet_raporlari/ASAT_GENEL_MUDURLUGU_2014_FAALIYET_RAPORU.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).
- Asat.gov., “2018 Yılı Faaliyet Raporu”.
https://www.asat.gov.tr/images/editor/FaaliyetR/2018%20YILI%20ASAT%20FAALIYET%20RAPORU%2030042019_.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).
- Businessht., “Fitch, 3 büyükşehir belediyesinin notunu kırdı”.
<https://businessht.bloomberght.com/ekonomi/haber/2070778-fitch-3-buyuksehir-belediyesinin-notunu-kirdi> (erişim tarihi: 01.05.2019)
- Csb.gov., “T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2017 Yılı Mahalli İdareler Faaliyet Raporu”.
https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2017_m-_gnl_faal_rpr-20180904082437.pdf (erişim tarihi: 01.05.2019)

Csb.gov., “2009 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu”

https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2009_yili_faaliyet_raporu-20190429162215.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019)

Csb.gov., “2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu”

https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2014_yili_faaliyet_raporu-20190429162813.pdf (erişim tarihi: 01.05.2019)

Ensonhaber.com., “Fitch Antalya Büyükşehir Belediyesi’ne kredi notu verdi”.

<https://www.ensonhaber.com/fitch-antalya-buyuksehir-belediyesine-kredi-notu-verdi-2016-07-11.html> (erişim tarihi: 01.05.2019).

Haberturk.com., “Ödenemeyecek bir borç bırakılmamıştır”.

<https://www.haberturk.com/antalya-haberleri/18210294-odenemeyecek-bir-borc-birakilmamistir> (erişim tarihi: 01.05.2019).

İcisleri.gov., “İl Özel İdaresi”.

<https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/ozel-idare1> (erişim tarihi: 01.05.2019).

İlbank.gov., “2011 Faaliyet Raporu”.

https://www.ilbank.gov.tr/dosyalar/faaliyet/2011_Faaliyet_Raporu.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).

İlbank.gov., “2012 Faaliyet Raporu”.

<https://www.ilbank.gov.tr/dosyalar/faaliyet/2012FaaliyetRaporu.pdf> (erişim tarihi: 01.09.2019).

İlbank.gov., “2013 Faaliyet Raporu”.

https://www.ilbank.gov.tr/dosyalar/faaliyet/fr_2013.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).

İlbank.gov., “2014 Faaliyet Raporu”.

https://www.ilbank.gov.tr/dosyalar/faaliyet/Faaliyet_2014_WEB_TR.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).

İlbank.gov., “2018 Faaliyet Raporu”.

https://www.ilbank.gov.tr/dosyalar/faaliyet/Ilbank_2018_Faaliyet_Raporu.pdf (erişim tarihi: 01.09.2019).

İlbank.gov., “SUKAP”.

<https://www.ilbank.gov.tr/index.php?Sayfa=htmlsayfa&hid=377> (erişim tarihi: 01.09.2019).

Koydes.gov., “KÖYDES Nedir?”

<http://www.koydes.gov.tr/Home/KoydesNedir> (erişim tarihi: 01.08.2019).

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Kapatılan Belde ve Köyler.

Memurlar.net, “Menderes Türel Antalya'nın borcunu açıkladı”.

<https://www.memurlar.net/haber/466167/menderes-turel-antalya-nin-borcunu-acikladi.html> (erişim tarihi: 01.02.2019).

Mevzuat.gov., “2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2560.pdf> (erişim tarihi: 01.02.2019).

Mevzuat.gov., “5216 Sayılı Belediye Kanunu”.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> (erişim tarihi: 01.02.2019).

Mevzuat.gov., “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2972.pdf> (erişim tarihi: 01.03.2019).

Resmigazete.gov., “5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu”.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/03/20050304-1.htm> (erişim tarihi: 01.01.2019)

TBB.gov., “Faaliyet Raporu 2018”

<http://www.tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2018html5forwebkit.html?page=37&bbv=1&pcode=> (erişim tarihi: 01.05.2019).

TBB.gov., “6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin Rehber”.

http://www.tbb.gov.tr/storage/userfiles/rehber_ve_bilgi_notlari/6360_torba_personel_rehber.pdf (erişim tarihi: 01.05.2019).

TBMM.gov., “5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu”.

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html> (erişim tarihi: 01.01.2018).

TBMM.gov., “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası”.

https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf (erişim tarihi: 01.01.2019).

TBMM.gov., “1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu”.

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa21.htm> (erişim tarihi: 01.02.2019).

TBMM.gov., “1924 Anayasası”.

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm> (erişim tarihi: 01.02.2019).

Türkiye İstatistik Kurumu, 1990-2017 Antalya Nüfus Verileri.

EK 1- 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE SU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU

Sayın Katılımcı;

“6360 Sayılı Yasanın Büyükşehir Belediyelerinin İçmesuyu Hizmetlerine Etkisi: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmak üzere fikir ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vermiş olduğunuz cevaplar sadece bu çalışmada kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Songül BAŞKAYA
Yüksek Lisans Öğrencisi

Antalya Büyükşehir Belediyesi Antalya Su ve Atıksu İdaresi (ASAT) Genel Müdürü Sayın İbrahim KURT ve Genel Müdür Yardımcısı Sayın Osman YILDIZ;

- 1) 6360 Sayılı yasa ile devralınan kırsaldaki içmesuyu, kanalizasyon, sulama vs hizmetler konusunda bilgi verir misiniz?
 - (1) Şebekeli ve çeşmeli içmesuyu kaç metreydi?
 - (2) İçmesuyu şebekesi olmayan, yetersiz olan birim sayısı kaçtı?
 - (3) Devir işlemleri için gereken ön hazırlık ve çalışmalar yapılmış mıydı?
 - (4) 2014'ten bugüne yıllar itibariyle kırsalda yapılan içmesuyu yatırımları, ilçeler bazında ve maliyet olarak nedir?
 - (5) Mevcutta şebeke güncelleme çalışmaları tamamlandı mı?
 - (6) Güncel içmesuyu şebekesi (yeterli, yetersiz) nedir?
 - (7) İçmesuyu şebekesi olmayan birim sayısı ve ilçelere göre dağılımı nedir?
- 2) Hizmet alanının il sınırına ulaşması ASAT'ın hizmet sunumunu ve mali yapısını nasıl etkilemiştir?
- 3) Coğrafi koşullar, hizmet sunumunu nasıl etkilemektedir? Bunun için ne gibi bir çalışma yapılmaktadır?
- 4) İçmesuyu, kanalizasyon vs konusunda hizmetin il sınırında tek elden verilmesinin hizmet sunumu açısından yarattığı etki nedir? Hızlı, etkin, verimli bir hizmet sunumu gerçekleştirilebilmiş midir?

- 5) Yasal açıdan hizmet sunumunun işlevselliğini artırmak için yapılacak ya da yapılması gerekli değişiklikler var mıdır? Bunlar nelerdir?

EK 2- 6360 SAYILI YASA SONRASINDA ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YATIRIMLARI İLE İLGİLİ YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU

Sayın Katılımcı;

“6360 Sayılı Yasanın Büyükşehir Belediyelerinin İçmesuyu Hizmetlerine Etkisi: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmak üzere fikir ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vermiş olduğunuz cevaplar sadece bu çalışmada kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Songül BAŞKAYA
Yüksek Lisans Öğrencisi

Antalya İl Özel İdaresi ve Büyükşehir Belediyesi eski Genel Sekreteri, Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) Genel Sekreteri Sayın Birol EKİCİ;

- 1) 6360 Sayılı yasa ile devralınan kırsaldaki içmesuyu, kanalizasyon, sulama vs hizmetler konusunda bilgi verir misiniz?
- 2) 6360 Sayılı yasaya geçiş ile birlikte yaşanan değişimler mali ve idari yapıda, teşkilatlanmada, hizmet sunumunda nasıl olmuştur?
- 3) Hizmet alanının il sınırına ulaşması hizmet sunumunu ve mali yapıyı nasıl etkilemiştir?
- 4) Coğrafi koşullar, hizmet sunumunu nasıl etkilemektedir? Bunun için ne gibi bir çalışma yapılmaktadır?
- 5) İçmesuyu, kanalizasyon vs konusunda hizmetin il sınırında tek elden verilmesinin hizmet sunumu açısından yarattığı etki nedir? Hızlı, etkin, verimli bir hizmet sunumu gerçekleştirilebilmiş midir?
- 6) İlçelere göre yatırım dağılımı 6360 sayılı yasa ile birlikte nasıl değişmiştir?
- 7) İlçelerde hizmet ve yatırımlarda öncelikler nasıl belirlenmektedir?
- 8) Yatırım ve hizmet sunumunda adalet sağlanabilmekte midir?
- 9) Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerin farklı siyasi partilerden olması hizmet ve yatırımları nasıl etkilemektedir? Eğer olumsuz etkiliyorsa bunun önüne nasıl geçilebilir?
- 10) Yasal açıdan hizmet sunumunun işlevselliğini artırmak için yapılacak ya da yapılması gerekli değişiklikler var mıdır? Bunlar nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Songül BAŞKAYA
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Muratpaşa Lisesi
Lisans Diploması	Ankara İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü (2003) Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi / Kamu Yönetimi Bölümü (2009)
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (2003)
Çalıştığı Kurumlar	Antalya Büyükşehir Belediyesi Ulaşım AŞ Yönetim Kurulu Üyesi (05.2019-) Antalya Büyükşehir ve Muratpaşa Belediye Meclis Üyesi (2009-2014) Antalya Muratpaşa İl Genel Meclis Üyesi (2004-2009) Akdeniz Gerçek Gazetesi Sorumlu Yazışları Müdürü / Başyazarı (2003-) Akdeniz TV Spiker, Programcı, Muhabir (2003)
E-Posta	baskayasongul@gmail.com